

Mestna občina Celje
Komisija mladi za Celje

DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA UČENCEV MESTNE IN PRIMESTNE OSNOVNE ŠOLE

RAZISKOVALNA NALOGA

AVTORICE

Gea Gornik
Nuša Pintar
Monika Plivac

MENTORICA

Blanka Skočir

Celje, marec 2012

Osnovna šola Frana Roša

DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA UČENCEV MESTNE IN PRIMESTNE OSNOVNE ŠOLE

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorice:

Gea GORNIK, 9. a
Nuša PINTAR, 9. a
Monika PLIVAC, 9. a

Mentorica:

Blanka Skočir, prof. slov. in soc.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2012

1. KAZALO	1
2. POVZETEK	2
3. UVOD	3
3.1 TEORETIČNA IZHODIŠČA	3
3.1.1 IZOBRAŽEVANJE IN POKLIC	3
3.1.2 TEORIJE POKLICNE IZBIRE	4
3.1.3 DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA	6
3.1.3.1 DEJAVNIKI, KI IZHAJAJO IZ OKOLJA	6
3.1.3.2 DEJAVNIKI, KI SO POVEZANI Z LASTNOSTMI MLADOSTNIKA	18
3.1.4 TEŽAVE OSNOVNOŠOLCEV OB ODLOČANJU ZA ŠOLO IN IZOBRAŽEVANJE	24
3.2 PREDSTAVITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	25
3.3 HIPOTEZE	26
3.4 RAZISKOVALNE METODE	27
4. OSREDNJI DEL	28
4.1 PREDSTAVITEV REZULTATOV ANKETNEGA VPRAŠALNIKA	28
4.2 POGOVOR S SVETOVALNO DELAVKO ŠOLE	55
4.3 INTERVJU S SVETOVALKO ZAVODA RS ZA ZAPOSLOVANJE	57
4.4 RAZPRAVA	59
5. ZAKLJUČEK	61
6. VIRI IN LITERATURA	62
7. ZAHVALA	64
8. PRILOGA	65
8.1 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UČENCE	65

2. POVZETEK

Raziskovalke smo devetošolke, ki se vpisujemo v srednje šole. Ob tem nas je zanimalo, ali in kako različni notranji (uspeh, vrednote ...) in zunanji dejavniki (izobrazba staršev, umeščenost VIZ-ustanove v okolje ...) vplivajo na izbiro nadaljnega izobraževanja/poklicno namero učencev. Zanimalo nas je, kolikšno vlogo lahko pripišemo različnim akterjem poklicnega usmerjanja mladih (družina, prijatelji, šola ...) v smislu informiranja in neformalnih pogovorov. Vprašale smo se, ali težave, ki jih čutijo strokovni delavci pri delu z mladimi, tudi vprašani čutijo za svoje probleme. Nenazadnje tudi, ali so mladi opremljeni z osebnostnimi lastnostmi, ki jim bodo pomagale pri uspešnem odločanju o nadaljnjem izobraževanju.

Z anketiranjem in intervjuji smo ugotovile, da med dejavnike, ki vplivajo na izbiro nadaljnega izobraževanja, štejemo uspeh in spol anketiranih ter izobrazbo staršev; težnjo po razvijanju lastnih sposobnosti in zaposljivost poklica ter interese vprašanih; pri razmisleku o poklicu pa statusne in aktualizacijske ter moralne vrednote.

Največ informacij o nadaljnjem izobraževanju dobijo anketirani v družinskem okolju, kjer se tudi največkrat pogovarjajo o tej temi; medtem ko je šolsko okolje z izjemo poklicnega informiranja v ozadju. Vprašani ne zaznavajo težav, ki jih v zvezi s poklicnim usmerjanjem navajajo svetovalni delavci; zaznavajo pa lastnosti pozitivne samopodobe. Med mestnima in primestno osnovno šolo ni večjih razlik pri odločanju o nadaljnjem izobraževanju vprašanih.

3. UVOD

3.1 TEORETIČNA IZHODIŠČA

*Pa so hlače mi sešili
in kupili mi klobuk,
staro čitanko dobili
in dejali mi v poduk:
»Zbogom zdaj in srečno pot,
da postaneš kdaj gospod.«
(T. Pavček)*

3.1.1 IZOBRAŽEVANJE IN POKLIC

poklic -a m (i)

1. delo, dejavnost, za katero je potrebna usposobljenost, navadno za pridobivanje osnovnih materialnih dobrin;

- imeti poklic za kaj -sposobnosti, nagnjenje, veselje. (SSKJ, 367)

Izobraževanje -a s (a) glagolnik od izobraževati:

a) skrbeti za vzgojo in izobraževanje mladine;

- ♦ ped. formalno izobraževanje, ki razvija učenčeve telesne in duševne, zlasti miselne sposobnosti. (SSKJ, 125)

Izbira poklica pomeni dolgotrajen proces v razvoju mladega človeka. V osnovni šoli je vezan predvsem na razumevanje izbire nadaljnjega šolanja oz. izobraževanja. Pri procesu poklicne izbire, ki se začne že v najzgodnejšem otroštvu, pa gre za to, da ima posameznik vrsto izbir; nekatere alternative izloča, druge ohrani, šele veliko kasneje pa se ta proces konča z nečim, kar zares imenujemo izbira poklica. Izbira izobraževanja je torej točka na poti izbire poklica. (Kozoderc 2005, 15).

Obstaja razlika med izobraževanjem in poklicem. Določena izobrazba ponuja širok spekter poklicnih možnosti, določen poklic lahko opravljamo z različnimi izobrazbami. Izbira izobraževanja pa pomeni začetek načrtovanja poklicne poti mladega človeka. Učenje za življenje ali za poklic se tudi po formalnem zaključku šole – ne glede na stopnjo – nadaljuje v vseživljenjsko učenje. Današnji svet je velika globalna vas, ki od nas zahteva vedno višjo izobrazbo, predvsem pa hitro prilagajanje in vseživljenjsko učenje za delovno mesto ali poklic, ki ga opravljamo. Znanje in spretnosti iz mladosti ne zadostujejo več do upokojitve, saj se vsakih 20 let znanje zelo spremeni. Da ohranjamo konkurenčno prednost in delovno mesto, ga moramo vsakodnevno nadgrajevati in osveževati.

Ga. Bernarda Hribar v svojem prispevku Izbira poklicne poti (Hribar 2006, 16-17) navaja značilnosti zaposlovanja danes in v prihodnosti. Za zaposlovanja danes velja, da je vse manj tradicionalne industrije, več je storitvenih dejavnosti, več je samozaposlenih, več je zaposlitev v netradicionalnih oblikah in pri manjših delodajalcih. Za bodočnost pa velja, da bo vse več zaposlovanja za določen čas, vse več bo zaposlitev na projektih, porasel bo delež dela doma, pogostejše pa bo tudi menjavanje dela in poklica.

Slovenska ekonomija se razvija v smeri tehnološko zahtevne in storitveno naravnane ekonomije, kar predpostavlja potrebo po visoko usposobljeni delovni sili, hkrati pa se je izrazito povečala neuglednost dela z rokami. V Sloveniji se je v zadnjih letih povečal interes mladine in odraslih za izobraževanje, povpraševanje po izobraženi delovni sili pa zaostaja za ponudbo. Prihaja namreč do neskladij med ponudbo in povpraševanjem: narašča delež diplomantov s področja družbenih in poslovnih ved ter prava, padel pa je delež diplomantov s področja proizvodne tehnologije, gradbeništva, matematike, tehnike in računalništva. Slednje smeri določajo tudi prvih deset deficitarnih poklicev od srednje do visoke izobrazbe: npr. inženir strojništva, računalništva in gradbeništva, diplomirani inženir strojništva, elektrotehnike in računalništva. Z vidika načrtovanja poklicne poti mladostnika to ni ne vem kako pomembna informacija, saj se ne more reči, kako bo s temi poklici čez 10 let, ko bodo zaposlitev iskali osnovnošolci, mladostnika pa se lahko usmeri k spremljanju informacij o zaposljivosti njegovih interesnih področij (Kozoderc 2005, 12-13).

Odločitev za poklic je pomembna faza v razvoju posameznika in je težavna, še zlasti za mladega človeka, ki je večinoma brez izkušenj in vedenj o poklicnem odločanju. Za nadaljevanje izobraževanja, za določen poklic oz. šolo, ki je na »poti« določenemu poklicu, se je potrebno odločiti že po končani osnovni šoli. Včasih je bilo poklic lažje izbirati, saj je bilo poklicev manj, večkrat pa je bila izbira že vnaprej določena po družbenem položaju (sin kmeta je prevzel grunt), zato je danes v fazi poklicnega načrtovanja posameznika še kako pomembno poklicno svetovanje mladim.

Na izbiro poklicne poti posameznika vpliva veliko dejavnikov, njihov vpliv pa je večkrat tudi medsebojno prepleten. Na podlagi razmišljanj o posameznih dejavnikih vpliva so nastala različna dognanja, ki jih utemeljujejo posamezne teorije. Tina Čvar v svoji magistrski nalogi z naslovom Dejavniki in vrednote pri poklicnem odločanju učencev na podeželski osnovni šoli s poudarkom na naravoslovju in tehniki (2011, 31-51), prikazuje posamezne teorije, ki so se oblikovale na področju razumevanja dejavnikov poklicnega odločanja.

3.1. 2 TEORIJE POKLICNE IZBIRE

NEPSIHOLOŠKE TEORIJE /ZUNANJI DEJAVNIKI POKLICNEGA ODLOČANJA

Glavni dejavniki poklicne odločitve naj bi se nahajali v okolju posameznika. V to skupino sodijo teorija naključij, sociološke teorije in ekonomske teorije.

Teorija naključij poudarja, da je najpomembnejši dejavnik izbire poklica naključje. Gre za slučajne okoliščine in dogajanja, v katerih se posameznik znajde v času sprejemanja odločitve. Na njegovo odločitev naj bi vplivala npr. odločitev prijatelja, ki je izbral določeno smer, pa ga ne želi izgubiti ...

Ekonomske teorije pravijo, da se za določen poklic odločamo zaradi zaslužka. Več materialnih koristi kot prinaša poklic, večji je interes zanj. Izbira poklica je pogojena z višino zaslužka pri opravljanju določenega dela.

Sociološke teorije menijo, da je glavni dejavnik izbire poklica pripadnost posameznika določeni družbeni skupini. Določen je s socialnim statusom posameznika v družbi in njegovo družbeno pripadnostjo. Človeku je že ob rojstvu določeno, kateri rasi, nacionalnosti, družbenemu položaju bo pripadal. Različni posamezniki, ki se rodijo različnim staršem, imajo zato različne možnosti za izobraževanje in izbiro poklica. Otroci si poskušajo najti poklic, s katerim bodo ostali na podobnem družbenem nivoju kot njihovi starši.

PSIHOLOŠKE TEORIJE/ NOTRANJI DEJAVNIKI POKLICNEGA ODLOČANJA

Glavni dejavnik je posameznik, ki se sam zavestno odloča in presodi, kateri poklic je zanj najbolj primeren. Poklicna odločitev je večinoma odvisna od značaja posameznika, posredno pa je odvisna tudi od okolja, v katerem živi in odrašča.

Teorija lastnosti in zahtev

Ta teorija postavlja naslednje teze:

1. ljudje se med seboj razlikujejo po svojih osebnostnih lastnostih;
2. poklici se razlikujejo po svojih zahtevah;
3. če se da lastnosti ljudi razlikovati in meriti, potem lahko usklajujemo ljudi s poklici.

Posameznik pride do zrele in racionalne odločitve tako, da svoje lastnosti primerja z zahtevami poklica (psihofizične sposobnosti, znanje ...). Teorija je spodbujala razvoj psihometričnih instrumentov za preučevanje sposobnosti in interesov.

Teorija Ginzberga, Ginsburga, Exelarda in Herma

Izbira poklica je pri posamezniku razvojni proces, zaporedje odločitev, ki jih posameznik sprejema neko daljše časovno obdobje.

V obdobju fantazije (6 do 11 let) na poklicne želje vplivajo starši, prijatelji, idoli, otrok nekritično verjame, da lahko postane vse, kar si želi.

V obdobju poizkusov (12 do 17 let) se mladostnik odloča za svoj poklic na podlagi svojih interesov, zmožnosti in vrednot. Posameznik se zave resnosti izbire poklica.

V realističnem obdobju (po 18 letu) se posameznik zave nujnosti kompromisa med svojimi željami in stvarnostjo. V tem obdobju se posameznik uči o sebi: o svojih interesih, zmožnostih, potrebah; hkrati pa spoznava realno okolje; možnosti in potrebe gospodarskega, družbenega in kulturnega okolja. Narediti mora kompromis med tistim, kar želi, in danimi možnostmi. Proces poklicne izbire ni ozko časovno omejen, ampak se lahko ujema s celotnim posameznikovim delovnim življenjem.

Teorija Anne Roe

Faktorji izbire poklica so pretežno nezavedni. Poklic in delo sta vir, ki zadovoljujeta številne potrebe posameznika. Naslanja se na Maslowo kvalifikacijo potreb, po kateri posameznik najprej zadovoljuje svoje temeljne, eksistencialne potrebe (biološke) in prehaja do najvišjih (samoaktualizacija). Ob tem poudarja velik pomen družinskega okolja, ki vpliva na otrokovo strukturo osebnosti. Posamezniki, ki izberejo podobne poklice, nimajo le podobne osebnosti, ampak tudi podobne izkušnje v otroštvu.

Teorija Johna L. Hollanda

1. Ljudi razvršča v enega od šestih tipov osebnosti. Ti so: realistični, socialni, raziskovalni, podjetniški, umetniški, konvencionalni.
2. Na isti način razvršča okolja: realistično, socialno ...
3. Ljudje iščejo okolja, v katerih bi lahko uresničili svoja znanja in sposobnosti, izrazili svoja stališča in vrednote in prevzeli določene vloge.
4. Obnašanje posameznika je odvisno od interakcije med lastnostmi posameznika in značilnosti okolja, v katerem živi.

Poklicni interesi so torej izraz posameznikove osebnosti. Posameznik si izbira tista delovna področja, ki so usklajena z njegovo usmeritvijo.

Na njegovi teoriji temelji razvoj dveh psihodiagnostičnih sredstev, to je VPI (Vprašalnik o poklicnih interesih) in SDS (Iskanje poklicne poti). Vprašalnik o poklicni poti Zavoda za zaposlovanje se izvaja na začetku devetega razreda in je namenjen ugotavljanju notranje motivacije otroka ter je podlaga za individualna svetovanja otrokom. Test poklicnih interesov (TPI) je namenjen ugotavljanju vrste in

moči poklicnih interesov in jih lahko izvajajo otroci od 12 leta naprej. Namen testa je, da učenci dobijo boljši občutek o svoji poklicni želji, da se spoznajo in o sebi izvedo čim več.

Teorija Donalda E. Superja

Na poklicno zrelost vpliva več dejavnikov, kot so: biosocialni (starost, inteligentnost), dejavniki okolja (mestno okolje-podeželje, izobrazba staršev), osebni dejavniki ter dosežki v adolescenci (šolske ocene, udeležba na šolskih in izvenšolskih prireditvah). Na poklicno izbiro vplivajo notranji in zunanji dejavniki. Med notranjimi je zlasti izpostavil potrebe, interese in vrednote. Potrebe so zahteve subjekta in so povezane s preživetjem; interesi so aktivnosti, skozi katere želijo ljudje doseči vrednote in tako zadovoljiti svoje potrebe. Vrednote in interesi izhajajo iz potreb. Vrednote so cilji, ki jih želimo doseči, da zadovoljimo potrebe.

Krumboltzova teorija socialnega učenja in teorija svetovanja za kariero

Ljudje z različnimi genskimi značilnostmi so izpostavljeni neskončnim možnostim učenja in so rezultat socialnega, kulturnega in ekonomskega okolja, ki obstaja v tistem času in na tistem kraju, kjer živijo. Avtor se opira na socialno učenje posameznika in poudarja pomen nenehnega učenja, ki je posledica vplivov iz okolja.

Brownov holistični model poklicne in življenjske izbire

Človekova karierna pot sledi iz osebnih vrednot posameznika, poudarja pa tudi pomen okolja pri oblikovanju vrednostnega sistema posameznika.

3.1.3 DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA

V raziskovalni nalogi smo dejavnike izbire poklica razdelile na tiste, ki so povezani z lastnostmi mladostnika, in na tiste, ki izhajajo iz okolja.

3.1.3. 1 DEJAVNIKI, KI IZHAJAJO IZ OKOLJA

Med dejavniki, ki izhajajo iz okolja, v katerem mladostnik živi, smo si podrobneje ogledale vlogo družine, šole, z njo povezane šolske svetovalne službe in drugih institucij poklicnega usmerjanja v Republiki Sloveniji. Ogledale smo si sistem vzgoje in izobraževanja pri nas in se ustavile pri zaposljivosti posameznih poklicev (trg dela).

DRUŽINA

Starši, skrbniki in rejniki (kar v nadaljevanju poimenujemo z enotno besedo starši) imajo pomembno vlogo pri razvoju poklicnih pričakovanj, ambicij, vrednot, odnosa do dela in poklicnega ter učnega uspeha učenca. S svojo vrednostno držo, odnosom do dela in do posameznih poklicev mladostniku dajejo okvir, v katerem razmišlja in se odloča. Raziskava, ki je bila narejena med 51 slovenskimi mladostniki, starimi 14 let, je pokazala, da se kar 72,55% mladostnikov o izbiri poklica in o nadaljnjem šolanju najlažje pogovori prav s starši (Sedlar 2004, 13). Kljub temu da so starši pomemben dejavnik, pa na mladostnikovo poklicno odločanje vplivajo tudi drugi dejavniki.

Zorenje za poklicno odločitev se začne že v otroštvu. Otrok že po naravi raziskuje okolje. Pestrost okolja, ki ga ustvarijo starši, pa to raziskovanje še vzpodbudi. V bogatem in varnem vzgojnem okolju

se otrok sreča z različnimi opravili, veščinami, problemi. Preizkuša. Pri tem oblikuje in prepoznava svoje interese in veščine. Družina ob tem pomembno vpliva k oblikovanju pozitivne samopodobe mladostnika; vpliva na njegove vrednote, vzpodbuja otroka pri graditvi njegove socialne mreže; uči ga uspešnega odločanja s pomočjo omogočanja sprejemanja lastnih odločitev.

Kasneje je naloga staršev, da mladostniku pomaga odkriti, kateri poklic mu resnično ustreza in katerega poklica si resnično želi. Pomagajo mu odkriti samega sebe, pomagajo mu spoznati, kaj hoče. Pri tem gre včasih lahko za nekaj težkih osebnih vprašanj: jim je v ospredju resnično otrokova osebna sreča in uspeh v življenju, ne glede na to, kakšne so morebiti njihove osebne želje in pričakovanja.

Naloga staršev v zgodnjem mladostništvu je, da informacije, ki jih ima mladostnik o sebi, lastnih interesih in poklicnih pričakovanjih primerno vpletejo v proces poklicnega odločanja mladega človeka. Otroka morajo vzpodbujati k poklicni izbiri glede na njegove interese, pa tudi telesne in osebne lastnosti ter sposobnosti.

V obdobju zgodnje adolescence so v ospredju spoštljivi pogovori z mladostnikom o posameznih poklicih (načrtovanje aktivnosti za pridobivanje informacij), obisk pri šolskem svetovalnem delavcu ter udeležba staršev v raznih aktivnostih, ki jih šola pripravlja v okviru poklicne orientacije. V srednjem mladostništvu pa so starši bolj v vlogi svetovalca: mladi potrebujejo toplino in pozitivno komunikacijo s starši, hkrati pa imajo večjo potrebo po neodvisnosti.

Za lažje razumevanje mladostnika je prav, da se starši oskrbijo s potrebnimi informacijami o njegovem razvoju, potrebah in pričakovanjih. Pomembno je, da skozi razvoj otroka in kasneje mladostnika starši vzpostavijo zdrave, zaupljive in korektne odnose. To pomeni, da:

- postavljajo pravila in omejitve;
- so starši jasni in razumljivi;
- dajejo realna pojasnila;
- že prej dodeljujejo otroku odgovornosti na področjih, kjer je samostojen;
- ne rečejo »ne« stvarem, ki bodo za mladostnika pomembne v prihodnosti;
- usmerjajo mladostnika, vendar ne v smislu kontrole (predvsem preko poslušanja in spraševanja);
- dopuščajo, da dela mladostnik napake in dovolijo, da uvidi posledice svojih odločitev in dejanj.

Ker je temeljno sredstvo sporazumevanja med starši in njihovim mladostnikom predvsem pogovor, po Seničarjevi (Seničar 2004, 19-20) navajamo nekaj pogojev, ki morajo biti izpolnjeni, če naj bo pogovor med starši in njihovim mladostnikom kvaliteten:

1. Popolna pozornost in podpora preko poslušanja. Dobri sogovorniki – starši- poslušajo 90% in govorijo 10%. To pomeni popolno prisotnost v trenutku in zainteresiranost za mladostnikovo pripoved. Ravno pri poklicni orientaciji je pomembno, da starši dobijo dovolj široko predstavo o poklicnih interesih in željah mladostnika. S pozornim opazovanjem in poslušanjem to lahko tudi dosežejo.

2. Ustrezno razpoloženje.

3. Vzpostavitev ugodnih čustvenih vezi med starši in mladostnikom (zaupanje).

4. Potrpežljivost staršev. To pomeni, da so sposobni sprejeti mladostnika takšnega, kakršen je.

5. Zanimive teme. Starši naj se pogovarjajo z mladostnikom o stvareh, ki so zanj večjega pomena: o šoli, hobijih in interesih, o čustvih, o družini, o občutljivih temah, o življenju staršev, o prihodnosti, kulturi in aktualnih dogodkih.

Starši pa lahko pomagajo otroku ali mladostniku, da doseže svoje cilje, ne le s pogovorom, ampak tudi z zgledom, ki ga kažejo navzven predvsem tako, da mu pomagajo postavljati in

planirati cilje (kratkoročne in dolgoročne), mu nudijo izkušnje z različnih področij, vidijo v svojem mladostniku prednosti in spodbujajo njihov razvoj, imajo realna pričakovanja in so potrpežljivi. Mladostnik v obdobju adolescence potrebuje veliko starševske opore in spodbude.

OSNOVNA ŠOLA

Osnovna šola ima pomembno vlogo pri pripravi učenca na nadaljnje izobraževanje in poklic. Naloge, ki jih izpolnjuje osnovna šola, je Jan Makarovič (1971, 149) razvrstil v naslednje sklope:

- daje splošno znanje, ki je potrebno za uspeh in napredovanje v vsakem izobraževanju in v vsakem poklicu;
- seznanja z najrazličnejšimi področji človeškega dela;
- učencem omogoča, da odkrijejo, katera področja dela so jim všeč in katera ne;
- pomaga jim razvijati interese v najrazličnejših smereh (krožki, interesne dejavnosti, izbirni predmeti ...);
- uči jih delati, ko pred njih vsak dan postavlja naloge, ki jih je potrebno izpolniti;
- uči prizadevnosti in vztrajnosti pri delu;
- učitelji, ki poznajo zanimanja in sposobnosti učenca, so mu lahko svetovalci;
- učitelji z načinom poučevanja približajo predmet kot možnost mladostnikovega poklica v prihodnosti ali pa tudi ne;
- na področju nadaljnjega izobraževanja in izbire poklica usmerjeno deluje s šolsko svetovalno službo;
- učencem nudi mnoge možnosti informiranja preko šolske knjižnice.

Zmožnosti, ki naj bi jih mladi razvili v času osnovnošolskega izobraževanja, pomembne za poklicno usmerjanje, so, da učenci:

- razumejo in cenijo sami sebe, vzpostavljajo učinkovite odnose z drugimi,
- razvijajo ustrezne načrte za izobraževanje in poklicno usposabljanje,
- raziskujejo karierne možnosti.

Glede vloge, ki naj bi jo šola prevzela v procesu poklicnega zorenja otroka, Edita Krč (Krč 2009, 100) v magistrski nalogi z naslovom Pomen vrednot pri izbiri študija naravoslovja in tehnologije poudarja, da promocija poklicev, priporočila in svetovalno delo v zadnjih razredih OŠ niso dovolj, saj se notranji kriteriji, po katerih si otroci izbirajo šolanje in poklic, oblikujejo že veliko prej, zato bi morali otroke sistematično vzgajati za poklic od 1. razreda OŠ; starše pa opozarjati, kako pomembno je, da si otrok pridobi čim bolj raznovrstne izkušnje že v domačem okolju, kar bi se nadgrajevalo v šolskem. Enako trdi tudi Makarovič (Makarovič 1971, 149), ko piše: »Poklicna vzgoja bi morala biti stalen in reden del šolskega dela v celoti. Za uspešno izbiro poklica sta potrebna tako poklicna vzgoja kot poklicno svetovanje. Družba bi morala izvajati poklicno usmerjanje, ki je sestavljeno iz

- poklicne vzgoje: priprava na izbiro poklica,
- poklicnega svetovanja : izbira poklica samega,
- poklicnega spremljanja: vraščanja v poklic.»

Empirični del raziskave, ki ga je v diplomskem delu z naslovom Dejavniki poklicne odločitve opravila Anja Špiclin (Špiclin 2005, 70), je pokazal, da imajo na poklicno odločitev mladih največji vpliv starši (47%), šolska svetovalna služba pa se nahaja na drugem mestu (30%). Na eni strani lahko starši svetujejo mladostniku pozitivno, saj ga najbolje poznajo; če pa njihove želje in pričakovanja niso ustrezna otrokovim sposobnostim (prezahtevni, preambiciozni starši) in imajo premalo informacij o

možnostih izobraževanja otroka, mu lahko bolj škodijo kot koristijo.

Njeni predlogi za delo v zvezi s poklicnim usmerjanjem otrok v osnovni šoli so:

- informiranje in osveščanje staršev z izobraževalnimi in poklicnimi možnostmi in njihovo aktivno vključevanje na področju poklicne orientacije.
- vključevanje poklicne orientacije v predmetnik kot samostojen predmet ali kot del predmeta s fiksnim številom ur (kot je na primer v okviru Etike in državljske vzgoje tematski sklop: Izobraževanje in poklic).
- vzpostavljanje vezi med šolo in posameznimi podjetji v sklopu interesnih dejavnosti.
- vzpostavljanje enovitega sistema poklicne orientacije s strani države, ki bi vključeval različne institucije in akterje pri oblikovanju programov poklicne orientacije s sodelovanjem različnih akterjev (šole, državni zavodi, podjetja, privatne agencije), da bi učenci pridobili bolj celovito in kompleksno poklicno svetovanje.

ŠOLSKA SVETOVALNA SLUŽBA

Delo šolske svetovalne službe opravljajo strokovni delavci, ki so po svoji izobrazbi psihologi, pedagogi, svetovalni delavci, defektologi. Njihovo delo je opredeljeno z dokumentom Smernice za delo šolskih svetovalnih služb, ki so ga 1990 sprejeli na ZRSŠ. Ena od nalog je opravljanje poklicnega svetovanja. Na področju poklicnega svetovanja so predpisani standardi, s katerimi je vsem učencem ne glede na specifičnost šole omogočen določen minimalen standard poklicnega svetovanja zato, da so osnovnošolci čim bolj izenačeni v tem smislu. Šolska svetovalna služba skupaj z učenci, starši in vodstvom šole pomaga učencu pri izbiri in načrtovanju izobraževalno-poklicne poti. Osnovna šola v tem smislu sodeluje z Zavodom RS za zaposlovanje.

Poklicna orientacija je proces, ki je sestavljen iz različnih faz in elementov:

- informiranje učencev (o nadaljnjem izobraževanju, poklicih in možnostih zaposlovanja),
- diagnosticiranje,
- poklicno svetovanje,
- poklicna vzgoja,
- namestitvev,
- zastopanje,
- povratno informiranje ter spremljanje (<http://www.mszs.si/slo/>).

Intenzivni proces poklicne orientacije se pričinja v predzadnjem razredu osnovne šole. V tem času šolska svetovalna služba skupaj z Zavodom RS za zaposlovanje izvede testiranje učenčevih sposobnosti (MFBT) za potrebe poklicnega svetovanja. V zadnjem razredu se izvedeta Anketa o izbiri poklica in Test poklicnih interesov (v sodelovanju z Zavodom za zaposlovanje). Prav tako potekajo intenzivni individualni in skupinski svetovalni pogovori, organizirajo se predstavitve srednjih šol, odvijajo se promocije poklicev, koordinirajo se predavanja in pogovori z zunanjimi strokovnjaki (npr. s svetovalci ZRSZ). Za starše osnovnošolcev se organizira in izvede predavanja in delavnice o vlogi staršev pri poklicnem razvoju in odločanju (vsaj dve predavanji; najmanj eno v predzadnjem razredu in eno v zadnjem razredu osnovne šole) ter individualno poklicno svetovanje (lahko skupaj z učenci) o poklicni izbiri njihovega otroka.

Najbolj aktualne so za osnovnošolce, ki zaključujejo osnovnošolsko izobraževanje, zagotovo informacije o vpisu v srednjo šolo. Šolska svetovalna služba vodi celoten postopek vpisa učencev devetega razreda v ustrezne srednješolske programe. Časovni raspored zajema dejavnosti, določene z rokovnikom za vpis v srednje šole.

ROKOVNIK ZA VPIS V SREDNJE ŠOLE ZA ŠOLSKO LETO 2011 / 2012

1.	Razpis za vpis v SŠ	do 14. 1. 2011
2.	Informativni dnevi v srednjih šolah in dijaških domovih	11. 2. 2011 in 12. 2. 2011
3.	Prijava za opravljanja preizkusa posebne nadarjenosti, znanja in spretnosti za kandidate, ki se želijo vpisati v srednješolske programe za katere je to posebni vpisni pogoj.	do 18. 2. 2011
4.	Opravljanje preizkusov posebnih nadarjenosti, znanja in spretnosti	od 1. 3. do 5. 3. 2011
5.	Posredovanje potrdil o opravljenih preizkusih posebne nadarjenosti, znanja in spretnosti ter izpolnjevanje posebnega vpisnega pogoja za program Gimnazija (š)	15. 3. 2011
6.	Prijavljanje za vpis v SŠ za šolsko leto 2010/11	do 23. 3. 2011
7.	Javna objava številčnega stanja prijav za vpis v SŠ (Internet)	do 4. 4. 2011
8.	Morebitni prenosi prijav za vpis v SŠ	do 15. 4. 2011
9.	Objava stanja prijav na dan 15.4. 2011 po prenosih (Internet)	do 19. 4. 2011
10.	Javna objava omejitve vpisa (Internet)	do 9. 5. 2011
11.	Obveščanje prijavljenih kandidatov o omejitvah vpisa	do 10. 5. 2011
12.	Razdelitev zaključnih spričeval učencem 9. razredov OŠ	15. 6. 2011
13.	Prinašanje dokumentov za vpis na srednje šole in vpis na šolah brez omejitve	Do 20. 6. 2011 do 12 ure brez omejitve
14.	Objava rezultatov 1. kroga izbirnega postopka	21. 6. 2011
15.	Prijava kandidatov za 2. krog izbirnega postopka	do 23. 6. 2011 do 12.00 ure
16.	Objava rezultatov 2. kroga izbirnega postopka	24. 6. 2011 do 10. ure
17.	Objava in vpis na srednje šole, ki imajo še prosta mesta	30. 6. 2011

Tabela 1: ROKOVNIK ZA VPIS V SREDNJE ŠOLE ZA ŠOLSKO LETO 2011 / 2012

V PRIMERU OMEJITVE VPISA V SREDNJO ŠOLO SE UPOŠTEVAJO NASLEDNJA MERILA:

- zaključne ocene obveznih predmetov iz 7., 8. in 9. razreda osnovne šole.
- ocene splošnega učnega uspeha (če je prisoten).

Za kandidate, ki kandidirajo za vpis v program zobotehnik, fotografski tehnik, tehnik oblikovanja in umetniška gimnazija, se za izbiro med njimi uporabijo enaka merila, vendar po uspešno opravljenem preizkusu nadarjenosti.

Za kandidate, ki kandidirajo za vpis v športne oddelke programa gimnazija, se za izbiro med njimi uporabijo enaka merila, ob tem pa štejejo tudi športni dosežki.

Status A = 10 točk

Status B = 5 točk

Če se v izbirnem postopku na posamezni šoli na spodnji meji razvrsti več kandidatov z istim številom točk, se izbira med njimi opravi na podlagi točk, doseženih na nacionalnih preizkusih znanja iz slovenščine in matematike.

Dosežki nacionalnega preizkusa znanja kandidata se uporabijo le na podlagi predhodnega soglasja staršev za mladoletnega kandidata.

VPIS ZA ŠOLSKO LETO 2011/12

Podrobnejše informacije se nahajajo na spletni strani Ministrstva za šolstvo:

(http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/srednjesolsko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_sole/)

- Merila za izbiro kandidatov v primeru omejitve vpisa v programe srednjega poklicnega izobraževanja, srednjega strokovnega in tehniškega izobraževanja ter gimnazij (doc);
- Merila posameznih srednjih šol (doc);
- Tabela za izračun točk, potrebnih za vpis v srednje šole, ki bodo omejile vpis za šolsko leto 2011/12 (xls).

DRUGE INSTITUCIJE POKLICNEGA DELOVANJA PRI NAS

Zavod RS za zaposlovanje (ZRSZ)

Ena od temeljnih nalog ZRSZ je poklicna orientacija. Izvajajo jo za tiste odrasle in mladino, ki želijo nasvet in pomoč pri svoji poklicni odločitvi. Program poklicne orientacije izvajajo poklicni svetovalci na Uradih za delo, Območnih službah in v Centrih za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS).

Pri poklicni orientaciji za mlade zavod sodeluje s šolami. Naloge poklicne orientacije, ki jih izvajajo skupaj z osnovnimi šolami, so:

- timski posveti na šolah (obravnavajo namere osnovnošolcev pri prehodih na srednjo šolo);
- predavanja za starše (starše informirajo o trgu dela in razvoju kariere);
- izvajanje testov sposobnosti (za potrebe timske konference);
- priprava publikacije POKLICNI KAŽIPOT za osnovnošolce;
- vprašalnik o poklicni poti za osnovnošolce;
- individualno poklicno svetovanje in informiranje;
- organizacija programa DRUGAČE O POKLICIH (učenci si ogledajo filme, nato pa jim po podjetjih poklic še dodatno predstavijo zunanji sodelavci).

Zavod ima na voljo tudi spletno storitev eSvetovanje, ki učenca vodi, da samostojno načrtuje svojo nadaljnjo poklicno pot. Možnih poti uporabe eSvetovanja je več; uporabnik lahko začne pri rubriki

DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA UČENCEV MESTNE IN PRIMESTNE OSNOVNE ŠOLE

Samoocena, kjer bo s pomočjo testov raziskal svoje interese, osebnostne lastnosti in motive, se prepričal o svojih kompetencah, zatem pa lahko nadaljuje v rubriki Zaposlitveni cilji. V tem polju raziskuje različne poklice, jih spoznava in si na podlagi samoocene izbere tiste, ki ustrezajo vsem ocenjenim lastnostim (interesom in kompetencam). Prehod iz šolskega sistema na trg dela je za mlade nov izziv. Pomoč pri premagovanju tega prehoda najde posameznik v tretji rubriki Veščine iskanja dela, ko dobi nasvete, kje in kako naj išče delo, kako naj pripravi dobro prijavo za prosto delovno mesto in življenjepis in kako naj se dobro pripravi na razgovor pri delodajalcu. Zadnja rubrika Trg dela ponuja informacije o povpraševanju delodajalcev po poklicih in izobrazbah, ki zanimajo uporabnika. Seveda sama storitev nudi tudi možnost »komunikacije« z e-svetovalcem na predvidenem mestu v spletni storitvi.

CIPS

Centri za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS) so se v Sloveniji pojavili leta 1998, najprej v Ljubljani in Mariboru, pozneje pa še v številnih drugih slovenskih krajih. CIPS-i nudijo:

- informacijska gradiva: poleg knjižnice z informacijami o šolah, rednem in izrednem izobraževanju idr., si uporabniki v centru lahko ogledajo videokasete o posameznih poklicih in opise le-teh.
- svetovalno pomoč: praviloma se uporabniki lahko pogovorijo s poklicno svetovalko, bodisi da gre za krajšo svetovalno intervencijo (pomoč) psihologa ali pa se predhodno dogovorijo za bolj temeljito svetovanje.

V okviru CIPS Ljubljana deluje tudi Zaposlitveni kotiček, ki brezposelnim vsak dan omogoča pridobitev novih znanj in veščin za iskanje zaposlitve.

Za koordinirano delo CIPS enot v Sloveniji in oskrbo svetovalcev z gradivi skrbi nacionalni CIPS (NCIPS), ki pri nas deluje v okviru Zavoda za zaposlovanje in je povezan z mrežo sorodnih centrov iz drugih evropskih držav.

Med gradivi, ki jih pripravljajo v NCIPS (ob sodelovanju Zavoda RS za šolstvo in Centra za poklicno izobraževanje), najdemo tudi Poklicni kažipot, ki je v pomoč mladim pred zaključkom osnovne šole pri odločitvi o nadaljnjem izobraževanju. V njem so predstavljene možnosti za nadaljevanje šolanja skozi možnosti dela in zaposlitve. V tej publikaciji, ki je dostopna na vseh OŠ, so med tistimi, ki pri teh odločitvah lahko pomagajo, na prvem mestu navedeni starši.

Zavod IZIDA

Njihova glavna dejavnost je razvoj, raziskovanje in kasneje praktična uporaba metod poklicnega svetovanja. V letu 2004/05 so opravili naslednje dejavnosti: delavnico za načrtovanje poklicne kariere, poklicno svetovanje, promocijo poklicev in poklicno vzgojo v osnovni šoli (motivacijske predstavitve, na katerih učenci spoznajo različne poklice, možnosti izobraževanja, zaposlovanja, štipendiranja in srednješolske programe). Dejavnost je namenjena promociji deficitarnih poklicev in seznanitvi s poklici v delovnih okoljih (v sodelovanju z ZRSZ). Ukvarjajo se s promocijo podjetij in poklicev, socialno integracijo otrok in mladostnikov, organizirajo pa tudi taborje za nadarjene mladostnike.

Fotografija 1: Festival izobraževanja in zaposlovanja, Celjski sejem, januar 2012

DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA UČENCEV MESTNE IN PRIMESTNE OSNOVNE ŠOLE SISTEM VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA V REPUBLIKI SLOVENIJI

Pri odločanju za nadaljnje izobraževanje je zelo pomembno, da mladostnik pozna vse možnosti svojih nadaljnjih izobraževalnih poti. Sistem vzgoje in izobraževanja je na spletnih straneh Ministrstva za šolstvo prikazan z naslednjim shematičnim prikazom.

Zgradba vzgoje in izobraževanja v Sloveniji 2006/07

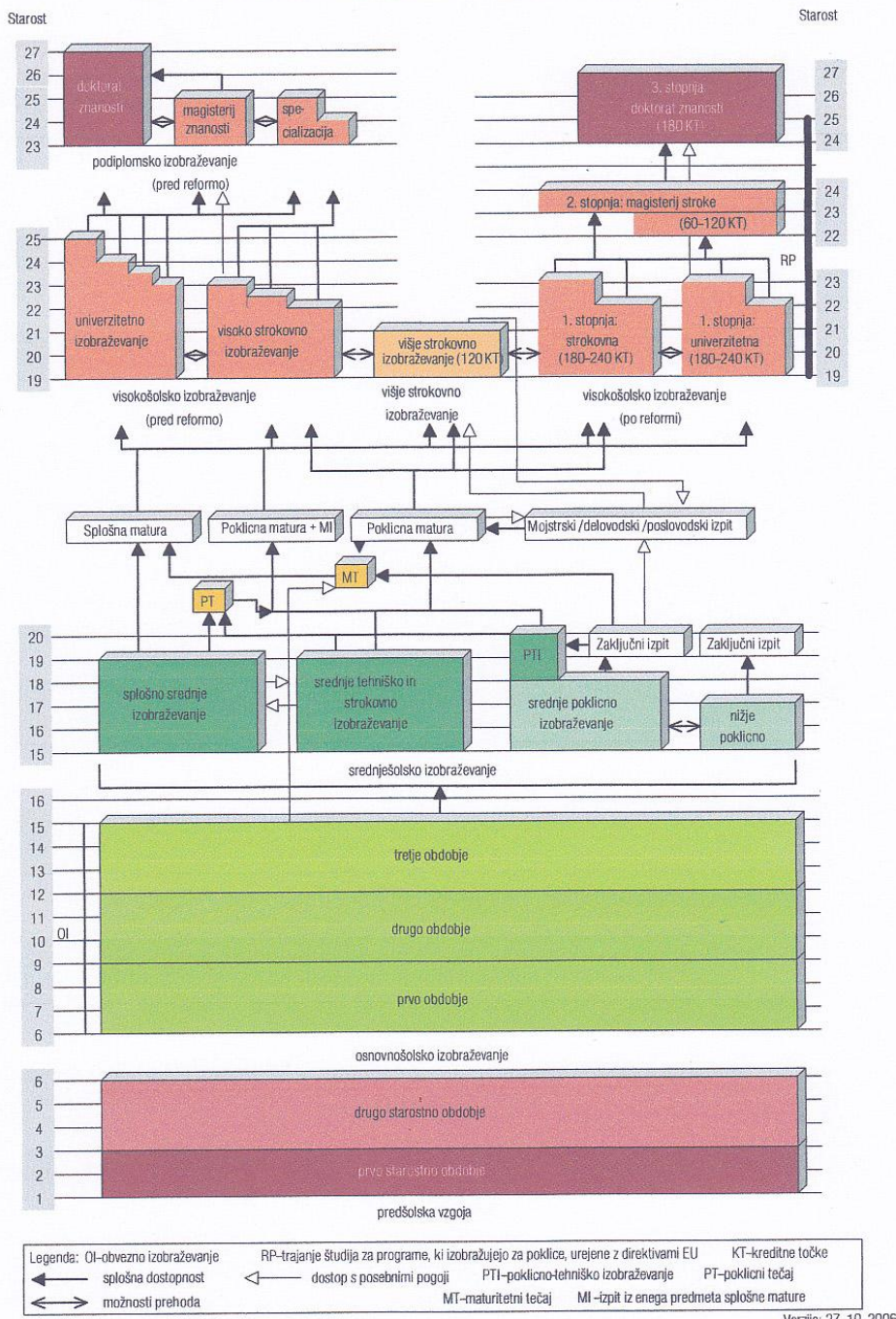

Tabela 2: Sistem vzgoje in izobraževanja v RS

Po Seničarjevi (2004, 49) povzemamo opis sistema vzgoje in izobraževanja pri nas s poudarkom na srednješolskem izobraževanju, ki je osnovnošolcem ob zaključku šolanja najbližje.

Osnovnošolsko izobraževanje

V prvi razred osnovne šole se lahko vpišejo otroci, ki so ob začetku šolskega leta stari 6 let in pol, izjemoma tudi 6 let. Devetletno šolanje, ki so ga začeli postopoma uvajati s šolskim letom 1999/2000, je razčlenjeno na tri triletna obdobja. Uspešno končana osnovna šola omogoča učencem nadaljevanje izobraževanja v katerikoli srednji šoli.

Srednješolsko izobraževanje

Srednješolsko izobraževanje se nadaljuje po končanem splošnoizobraževalnem obveznem izobraževanju. Delimo ga na poklicno in strokovno izobraževanje (srednje tehniško in strokovno izobraževanje, srednje poklicno; poklicno-tehniško, nižje poklicno) ter na splošno srednje izobraževanje (splošne in strokovne gimnazije). Poteka v poklicnih šolah, srednjih strokovnih šolah in gimnazijah.

Poklicno naravnane šole izvajajo različne vrste poklicnih in strokovnih programov, ki se razlikujejo po vsebini in zahtevnosti, končajo pa se praviloma z zaključnim izpitom.

Učenci, ki izpolnijo osnovnošolsko obveznost po zakonu in končajo vsaj 7 razredov v devetletni osnovni šoli ali pa so zaključili osnovnošolsko izobraževanje po prilagojenem izobraževalnem programu za učence s posebnimi potrebami, lahko nadaljujejo izobraževanje v *nižji poklicni šoli*. Po teh programih traja izobraževanje praviloma 2 leti in pol ter se konča z zaključnim izpitom. Spričevalo o zaključnem izpitu omogoča zaposlitev, pa tudi vpis v prvi letnik kateregakoli srednješolskega izobraževalnega programa.

Srednje poklicno izobraževanje izvajajo poklicne šole, ki dijaka pripravijo na določen poklic, in trajajo 3 leta. Na nekaterih poklicnih šolah lahko dijaki izberejo tudi t. i. program +2, kjer z dvema dodatnima letoma izobraževanja pridobijo naziv *tehnik*. V triletno programe poklicnega izobraževanja se lahko vpišejo učenci, ki so uspešno končali osnovno šolo. Izobraževanje lahko izvaja poklicna šola samostojno ali skupaj z delodajalcem v dualnem sistemu. Šolanje se konča z zaključnim izpitom. Spričevalo o zaključnem izpitu omogoča zaposlitev, pa tudi nadaljevanje izobraževanja v poklicno-tehniškem programu.

Štiriletne strokovne oz. tehniške šole so namenjene učencem, ki imajo razvite učne navade, ki imajo razmeroma dobre ocene v osnovni šoli in ki jih izbrana smer zanima. Takšna šola nam poda nekaj splošnih znanj, poleg tega pa tudi nekaj dodatnega znanja iz strokovnih predmetov. Tako so dijaki po ekonomski srednji šoli že pripravljeni na delo, lahko pa se izobražujejo dalje. Program se zaključi s poklicno maturo. Po želji lahko dijak šolo zaključi tudi s splošno maturo, vendar mora opravljati v 4. letniku in na maturi dodaten predmet.

Na *gimnazije* se navadno vpisujejo učenci z boljšimi dosežki in dobrimi učnimi navadami. Na gimnazijah pridobivajo splošno znanje, ki jih pripravi na vpis na višje šole ali fakultete. Po gimnaziji dijaki pridobijo naziv gimnazijski maturant in se navadno še ne odločajo za zaposlitev. Gimnazija je najzahtevnejši program srednješolskega izobraževanja, ki zahteva redno delo, učenje, dobre delovne navade in veliko vedoželjnosti ter radovednost dijakov. Danes poznamo veliko usmerjenih gimnazij, kot so klasična, škofijska, dramska, likovna, glasbena, športna, tehniška, ekonomska in druge. Tudi te gimnazije nam dajo splošna znanja, pripravijo pa nas na vpis v višjo šolo ali fakulteto specifične smeri (iz ekonomske gimnazije imajo dijaki nekaj več podlage za npr. ekonomsko fakulteto).

Višje strokovno izobraževanje

Višje strokovno izobraževanje je del terciarnega izobraževanja. Opredeljujemo ga kot kratko visokošolsko izobraževanje, študijski programi pa so zasnovani izrazito praktično.

Visokošolsko izobraževanje ima 3 stopnje. V prvo se razvrščajo visokošolski strokovni študijski programi in univerzitetni študijski programi, v drugo magistrski študijski programi in v tretjo doktorski študijski programi. Do spremembe Zakona o visokem šolstvu v letu 2001 je imelo visoko šolstvo 2 stopnji: dodiplomsko stopnjo in podiplomsko stopnjo (predbolonjski programi).

Izobraževanje odraslih

Odrasli si pridobivajo izobrazbo po posebnih izobraževalnih programih za odrasle ali po programih, ki veljajo za mladino, in sicer v javnih izobraževalnih organizacijah za odrasle, v javnih šolah in zasebnih organizacijah za izobraževanje odraslih.

V Sloveniji se izobrazbena raven prebivalstva dviga, saj se je število prebivalcev z nedokončano osnovno šolo zmanjšalo za 15 % (2000-2005), število s samo dokončano osnovno šolo pa za 12 % (2000-2005). V srednješolsko izobraževanje je vključenih 98 % populacije med 15. in 19. letom starosti, čeprav ni obvezno (<http://portal.mss.edus.si>).

POKLICI

Informacije o poklicih je mogoče najti na spletnih straneh Zavoda za zaposlovanje: www.ess.gov.si, podstran NCIPS, poglavje Opisi poklicev. Na voljo je 441 opisov poklicev. Poklicna področja, v katera so razporejeni, pa so:

- Izobraževalno področje
- Elektrotehnika in računalništvo
- Ekonomska, trgovska in upravno-administrativna dejavnost
- Frizerske storitve
- Geotehnika in rudarstvo
- Gostinstvo in turizem
- Gradbeništvo in geodezija
- Lesarstvo in tapetništvo
- Kemija
- Kmetijstvo
- Mehatronika
- Oblikovanje in fotografija
- Predšolska vzgoja
- Promet in zveze
- Steklarstvo in optika
- Strojništvo in metalurgija
- Tekstil in usnje
- Tiskarstvo in mediji
- Varovanje okolja
- Zdravstvo, farmacija in kozmetika
- Živilstvo in veterina

Najbolj iskani poklici v Sloveniji

Poklice, pri katerih primanjkuje ustrezno usposobljenega kadra, imenujemo **deficitarni poklici**. Kateri so deficitarni poklici, se ugotavlja na osnovi letnih podatkov o povprečnem številu brezposelnih oseb ter podatkov o številu izdanih delovnih dovoljenj.

Druga skrajnost so **suficitarni poklici**, za katere je usposobljenega preveč kadra in zato prihaja do prenakopičenja nekega kadra na trgu delovne sile.

Maruša Goršak (Goršak 2010, 20) v svojem prispevku navaja podatek, da so največ prostih del prijavi delodajalci iz **predelovalnih dejavnosti** (22,8 %). Delodajalci iz dejavnosti **trgovine, vzdrževanja in popravil motornih vozil** so razpisali 12,9 % prostih delovnih mest. Glede na primerljivo preteklo obdobje (2009) se je število prostih delovnih mest najbolj povečalo v predelovalnih dejavnostih (+32,9 %), v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih (+28,6 %), najbolj pa se je zmanjšalo v dejavnosti kmetijstva, gozdarstva, ribištva (-13,9 %). Ista avtorica navaja napoved iskanih poklicev za leto 2020. Ti bodo: medicinska sestra, sistemski administrator, menedžer v bolnišnici, tržni raziskovalec, IT – projektni menedžer, specialist za pokojninsko zavarovanje, strokovnjak oglaševanja, pravni svetovalec, zavarovalniški matematik, špediter, skladiščnik, kontrolor letenja, elektronik, letalski inženir, diplomirani logistik, elektroinženir, sistemski informatik, strojni inženir, podjetniški svetovalec, učitelj, gospodarski inženir, revizor, programer.

Zaradi narave življenja in dela bo naraslo povpraševanje po:

- strokovno-tehničnih kadrih,
- različnih strokovnjakov,
- prodajno-tehničnih kadrih.
- Glede na demografske trende bo povečano povpraševanje po kadrih v zdravstveni negi.
- Posledica sprememb, ki se dogajajo v naravi (izčrpavanje naravnih virov), bo povečano povpraševanje po kadrih s področja ekologije.

V spodnji razpredelnici je zapisanih 30 najbolj iskanih del po Sloveniji. V razpredelnico deficitarnih poklicev so vključeni naslednji kraji: Velenje, Maribor, Ljubljana, Celje, Kranj, Ptuj, Novo mesto, Murska Sobota, Trbovlje, Sevnica, Koper in Nova Gorica. V preglednico je vključen vsak poklic, ki se pojavi v vsaj dveh izmed prej naštetih krajev. Podatki o deficitarnih poklicih izhajajo iz pregledov območnih služb, pripravljene pa so bili januarja 2011 po podatkih za leto 2010. Še več pa si jih lahko ogledamo na spletni strani **www.ess.gov.si**.

1	Avtomehaniki
2	Avtoličarji
3	Bolničarji
4	Biologi
5	Bolniški strežniki
6	Dimnikarji

7	Delavci za preprosta dela pri visokih gradnjah
8	Delavci za preprosta transportna dela
9	Delovni terapevti
10	Elektroinštalaterji

DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA UČENCEV MESTNE IN PRIMESTNE OSNOVNE ŠOLE

11	Elektrotehniki	22	Keramičarji
12	Farmacevti	23	Krovci
13	Fiziki	24	Kamnolomci
14	Geodeti	25	Kleparji
15	Inštalaterji vodovodnih naprav	26	Kozmetiki
16	Inženirji strojništva	27	Kuhinjski pomočniki
17	Inženirji elektrotehnike	28	Knjigovodje
18	Inženirji gradbeništva	29	Kemiki
19	Izolaterji	30	Kemijski laboranti
20	Kuharji		
21	Kemiki		

Tabela 3: Seznam deficitarnih poklicev, januar 2011

Spletni zaposlitveni portali, kjer se lahko poučimo o deficitarnih poklicih, so:

<http://www.esss.gov.si/slo/iskanje-dela/>;

www.mojedelo.com;

www.svetlakariera.com.

KAM PO INFORMACIJE

Mladostnik in njegovi starši imajo več možnosti za iskanje informacij, povezanih z nadaljnjim izobraževanjem in poklicno odločitvijo mladostnika. Odpravijo se lahko:

- v šolsko svetovalno službo šole, kamor hodi mladostnik (zloženke Kam po OŠ?);
- v svetovalna podjetja, ki pomagajo staršem in mladostnikom pri poklicni orientaciji (npr. MiB d.o.o., Cesta v Kleče 16, 1000 Ljubljana);
- na Zavod za zaposlovanje (Ljubljanska cesta 14, 3 000 Celje);
- v Center za informiranje in poklicno svetovanje (Cankarjeva 1, 3 000 Celje);
- v Gospodarsko zbornico Slovenije (Služba za izobraževanje); SAVINJSKO-ŠALEŠKA GOSPODARSKA ZBORNICA, Rudarska 6 a, 3320 Velenje;
- v različna podjetja, kjer se lahko v kadrovski službi dogovorijo za ogled in predstavitev določenih poklicev;
- na informativne dneve v izbrane srednje šole, na dneve odprtih vrat, tehniške dneve...

Mladostnikom in njihovim staršem so na voljo tudi mnoge spletne strani s potrebnimi informacijami. Navajamo nekatere od teh:

- spletna stran za starše: www.starsi.si;
- Zavod zaposlovanje Republike Slovenije (<http://apl.ess.gov.si/eSvetovanje>);
- Poklicni kažipot (mss.gov.si, www.mojaizbira.si);
- www.dijaski.net- osnovnošolski oddelek);
- <http://www.srednjesolskivpisnik.si/?p=457>: Računalniški program Kam in kako?;
- Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendije (Zoisove, državne in kadrovske) <http://www.sklad-kadri.si/si/stipendije/>;
- Ministrstvo za šolstvo in šport (vpis v srednje šole) http://www.mss.gov.si/si/solstvo/srednjesolsko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_sole/;
Seznam srednjih šol in dijaških domov <https://sava.mss.edus.si/webregistri/Seznam2.aspx?Seznam=3010>.

3. 1.3. 2 DEJAVNIKI, KI SO POVEZANI Z LASTNOSTMI MLADOSTNIKA

Mladostništvo ali adolescenca

Mladostništvo ali adolescenco lahko razdelimo na tri obdobja:

zgodnje mladostništvo (12-14 let),
srednje mladostništvo (14-17 let),
pozno mladostništvo (17-19 let).

Ker se empirični del našega raziskovalne naloge nanaša na mladostnike v zgodnjem in srednjem mladostništvu, bolj podrobno prikazujemo ti dve obdobji razvoja mladostnika.

Zgodnje mladostništvo (12–14 let)

To obdobje zaznamuje hitra telesna rast, močan razvoj lastne identitete in s tem povezan razvoj sposobnosti za izražanje samega sebe. V tem obdobju starši opazijo velike spremembe v mladostnikovem vedenju. Obrača se navzven in izven družine išče socialne stike ter lastno potrditev med vrstniki in prijatelji. Pogostokrat se starši srečujejo s testiranjem in preizkušanjem svoje doslednosti in trdnosti glede postavljenih pravil vedenja v družini in izven nje (eksperimentiranje s cigaretami, drogami, alkoholom, časovnimi omejitvami). Mladostnik svoja čustva lažje izrazi preko vedenja kot preko besed. Značilno je nihanje v razpoloženju in motivaciji za delo. Na motivacijo za delo vpliva več dejavnikov: biološke spremembe, čustvene spremembe, šolsko okolje, socialni in vrstniški pritiski, presojanje lastnih sposobnosti, manjše število priložnosti, slabša pozornost oz. koncentracija, (ne)razvite delovne navade.

Interesi mladostnika so v tem obdobju usmerjeni v sedanost in bližnjo prihodnost, pri oceni posameznih poklicev so usmerjeni v socialno vrednotenje (višje cenijo poklice, ki so povezani z ugledom, spoštovanjem in visokim finančnim stanjem). V tem obdobju že lahko opredelijo področje dela, ki jih zanima in ki bi zadovoljilo njihove interese ter pričakovanja glede poklica. Poklicno področje povezujejo z oceno poklicnih možnosti, kasneje z izobraževalnimi zahtevami in vrednotami. Zgodnje mladostništvo je obdobje raziskovanja samega sebe, lastnih interesov in sposobnosti ter poklicnih možnosti.

Srednje mladostništvo (14–17 let)

Starši si ob vpisu na srednješolsko izobraževanje navidezno nekoliko oddahnejo. Pa vendar je prehod iz osnovne šole v srednjo stresna situacija tako za mladostnika kot za starše. Osrednji stresni dejavniki, kot so novo socialno okolje (sošolci, profesorji) zahtevajo od mladostnika novo prilagoditev, hkrati pa tudi učno uspešnost. Stiske in stresi, ki se pojavljajo v novem učnem okolju, se prenašajo v družino. Mladostnik je nemiren, se zapre vase, pogostokrat hodi ven, kjer išče svojo potrditev in uspešnost med vrstniki. Mnenje staršev nizko vrednoti, bolj pomembno je, kaj o določeni stvari pravijo in menijo vrstniki. Proti koncu tega obdobja mladostnik prehaja v realistično obdobje poklicnega odločanja, kjer aktivno raziskuje poklice in jih primerja s svojimi interesi, lastnimi notranjimi izkušnjami, doživljanji ter sposobnostmi in vrednotami. V tem obdobju si je mladostnik (seveda ob podpori odraslih) sposoben postavljati cilje in načrtovati določena področja življenja.

Na poklicno izbiro vpliva mladostnikova osebnost, ki se kaže v tem, kaj mladostnik želi (interesi), kaj zmore (sposobnosti), kaj želi doseči (motiviranost), kako deluje (mladostnikove osebnostne lastnosti). V procesu poklicnega odločanja so pomembna naslednja vprašanja :

1. učenčeva motivacija za pridobivanje novih znanj;
2. učenčev učni uspeh (uspehi in neuspehi na posameznih predmetnih področjih, splošen učni uspeh);
3. učenčeve sposobnosti (ali sposobnosti ustrezajo zahtevnosti šole);
4. delovne navade;
5. interesi in zanimanja mladostnika (hobiji, najljubši šolski predmeti);
6. mladostnikova samopodoba (samospoštovanje, zaupanje vase, samozavest);
7. mladostnikove socialne spretnosti (kako vzpostavlja odnose, kakšen vpliv imajo vrstniki nanj);
8. mladostnikove vrednote in prepričanja;
9. mladostnikov značaj;
10. tip osebnosti;
11. osebne kvalitete mladostnika (odgovornost, poštenost, sodelovanje, prilagajanje);
12. osebne spretnosti mladostnika (samoorganiziranost, sposobnost pogajanj, sposobnost poslušanja in govora);
13. mladostnikovo poznavanje samega sebe (mladostnikovo razumevanje vpliva pozitivne samopodobe na učni uspeh, uspeh v poklicu ...; mladostnikovo razumevanje pomembnosti lastnega razvoja in sprememb v osebnem in poklicnem življenju).

Svoje osebnostne lastnosti, interese in veščine lahko mladostnik spoznava na različne načine:

- razmišljanje o sebi na podlagi samoopazovanja;
- iskanje povratne informacije drugih (starši, prijatelji, sorodniki, učitelji, svetovalni delavci ...);
- reševanje/izpolnjevanje psiholoških testov osebnostnih lastnosti, sposobnosti, interesov ... (npr. Kam in kako?- rezultate je potrebno kritično ovrednotiti);
- na podlagi praktičnih izkušenj, dela (prostovoljno delo, pomoč prijateljem, sorodnikom, družini, samoizobraževanje, hobiji).

V nadaljevanju podrobneje predstavljamo nekatere dejavnike, ki so pomembni za proces poklicnega odločanja:

Motivacija

Gre za vprašanje, kaj je mladostnik pripravljen storiti za doseg cilja, kaj je že storil, kaj bo storil in kako vztrajen je pri delu.

Učni uspeh

Marija Molan je v predstavitvi raziskave, izvedene v okviru projekta L3/3447, med slovenskimi najstniki navedla naslednje povezave med učnim uspehom mladih in njihovimi poklicnimi namerami (Molan 2008, 10-11):

Odlični: zdravnik, pravnik, informator, novinar, arheolog, profesor;

Prav dobri: zdravstveni tehnik, računalniški tehnik, strojni tehnik;

Dobri: računalniški tehnik, bolničar, ekonomski tehnik;

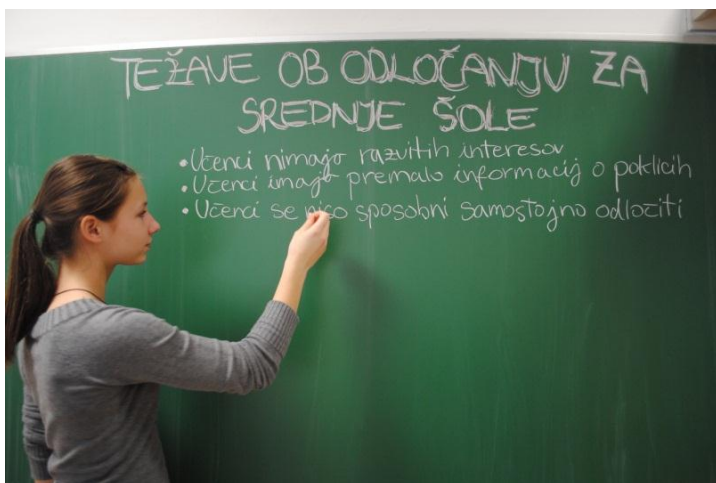
Zadostni: trgovec, mizar, kuhar, natakar;

Učenci z nižjim učnim uspehom so se usmerili v poklicno izobraževanje, ki mlade usposablja za praktično delo, učenci z višjim učnim uspehom pa so si izbrali poklice, ki zahtevajo več izobraževanja.

Sposobnosti

Ljudje smo različni po značaju, telesnih, umskih in retoričnih sposobnostih. Za prvo preverjanje sposobnosti učenca so v času osnovnega šolanja koristni različni krožki, šolski predmeti, pristočasne aktivnosti izven šole ali hobiji.

Če zanimanje izhaja iz resničnega in uspešnega mladostnikovega delovanja na določenem področju, lahko domnevamo, da so v ozadju potrebne sposobnosti. Praktično preizkušanje mladostnikovih sposobnosti na različnih področjih je eden najboljših načinov, kako se sposobnosti odkrijejo. Sposobnosti so osnova, da mladostnik lahko računa na uspeh pri določenem delu - pomembna faktorja za doseganje uspeha pa sta tudi delo in prizadevanje. Bistveno je vprašanje, kaj otrok zmore, kaj zna, kaj dobro dela, katere so njegove močne točke.

Fotografija 2: Razmišljanje o nadaljnjem izobraževanju zahteva tehten razmislek o sebi.

Jan Makarovič deli sposobnosti na naslednje vrste (Makarovič, 1971,42):

1. ročne spretnosti,
2. telesne zmogljivosti,
3. zmogljivosti čutov (sluh, vid, tip),
4. lastnosti značaja,
5. umske sposobnosti.

Vloga družbenega okolja je, da ustvarja dovolj privlačnih priložnosti, ki mladim omogočajo odkrivanje in razvijanje lastnih interesov in sposobnosti.

Interesi in zanimanja

Mladostnikova zanimanja so pomembna, saj bodo vplivala na njegovo sposobnost dojetanja in na njegovo delovno zmogljivost. Delo bo opravljal z večjim veseljem in uspehom. Zanimanja mladih pa se ne kažejo v tem, kar se jim zdi, da jih zanima, ampak v tem, s čimer se resnično ukvarjajo. Bolje kot odgovarjati si, kaj jih zanima, je, ugotoviti, s čim se ukvarjajo, kako uporabljajo svoj prosti čas, o čem vedo povedati največ, katere predmete zelo dobro obvladajo ... Če so otroku všeč npr. matematika, fizika in kemija, kaže to morda na poklice v zvezi z raziskovanjem. Zanimanja lahko razdelimo na več področij delovanja. Iz zanimanj za posamezne dejavnosti lahko izvajamo zanimanja za posamezne poklice.

Jan Makarovič deli zanimanja na naslednje skupine interesov (Makarovič 1971, 24-28):

-Tehnična zanimanja, ki se kažejo v sestavljanju in popraviljanju najrazličnejših naprav, prebiranju tehničnih revij in eksperimentiranju. Iz teh zanimanj se mladostnik lahko odloči za katerega od tehničnih poklicev, kot so: strojni tehnik, elektrotehnik, elektroinženir ...

-Raziskovalna zanimanja se kažejo v branju znanstvenih in poljudnoznanstvenih knjig in filmov, reševanju matematičnih in drugih problemov, rebusov, ugank. Poklici, ki se vežejo na ta zanimanja, so: fizik, jedrski fizik, biolog, kemik, zgodovinar ...

-Besedna zanimanja se nanašajo na zanimanje za jezike, leposlovne knjige, za pisanje samostojnih sestavkov in pesmi, pravilno in lepo izražanje. Temu zanimanju so blizu poklic igralca, novinarja, jezikoslovca, pisatelja ...

-Družabna zanimanja se kažejo v zanimanju za družbo, za spoznavanje tujih ljudi, v obiskovanju prireditev; poklici, ki so tem zanimanjem blizu, pa so: receptor, trgovec, uradnik, diplomat, zavarovalni agent ...

-Pisarniška zanimanja zajemajo zanimanje za urejanje podatkov, sestavljanje razpredelnic in preglednic, s tem povezani poklici pa so poklic administratorja, računovodje ....

-Likovna zanimanja se nanašajo na oblikovanje iz materialov, urejanje stanovanj, tem zanimanjem blizu pa so poklici slikarja, aranžerja, arhitekta ...

Zanimanja sama niso dovolj. Potrebno je upoštevati poklicno željo, ki se ozira tako na ugodnosti kot neugodnosti, ki so povezane s poklicem. Pri poklicni želji ne gre le za veselje do dela samega

na sebi, ampak upošteva tudi možnost zaposlitve, delovne pogoje, možnost napredovanja, osebne dohodke, zahteve poklica (predhodna izobrazba, telesne sposobnosti, duševne lastnosti, praktična znanja, teoretična znanja ...). Poklicna želja mora zajemati vsestransko poznavanje značilnosti poklica, lastnih sposobnosti, vse pa naj temelji na resničnem zanimanju, ki izhaja iz mladostnikove dejavnosti. »Največje število poklicnih želj, kar smo jih doslej srečali pri otrocih, ki zaključujejo obvezno osemletno šolanje, je sedem. Običajno pa otrok nima več kot kake dve ali tri poklicne želje« ugotavlja Jan Makarovič (Makarovič 1965, 20).

Vrednote

Janek Musek o vrednotah pravi, da so nekaj, za kar se zavzemamo. Opredeli jih kot vrednostne kategorije, h katerim si prizadevamo in ki nam predstavljajo neke vrste cilje oziroma ideale (Musek 1993, 72-73). Konkretni motivacijski cilji se združujejo v kompleksne cilje, ti v zelo splošne cilje, na vrhu te hierarhije pa so vrednote. Ker se tudi na podlagi vrednot odločamo, so pomemben dejavnik pri poklicni izbiri.

Izvor, nastanek in oblikovanje vrednot umeščamo v čas od zgodnjega otroštva do adolescence, vendar pa se spreminjajo skozi življenje, zato po Musku lahko govorimo o razvoju vrednot skozi življenje. Implicitne vrednostne kategorije se oblikujejo že v otroštvu, zrelo pojmovanje vrednot pa zahteva abstraktno mišljenje, kar sovpada z leti zgodnje adolescence (obdobje zaključevanja osnovnošolske obveznosti). «Vrednote so pomemben dejavnik poklicne izbire in poznavanje posameznikovih vrednot nam je lahko v veliko pomoč pri napovedovanju poklicne izbire» (Čvar 2011, 63).

Musek (Musek 2000, 71) vrednote deli na:

DIONIZIČNE		APOLONSKE	
<i>HEDONSKI TIP</i>	<i>POTENČNI TIP</i>	<i>MORALNI TIP</i>	<i>IZPOLNITVENI TIP</i>
1. ČUTNE 2. ZDRAVSTVENE 3. VARSTVENE	1. STATUSNE 2. PATRIOTSKE	1. TRADICIONALNE 2. DRUŽINSKE 3. SOCIALNE	1. KULTURNE 2. ESTETSKE 3. AKTUALIZACIJSKE 4. SPOZNAVNE 5. VERSKE
1. veselje, zabava ugodje, družabnost vznemirljivost, svoboda 2. zdravje, počitek 3. red, zakoni, varnost	1. moč, ugled, slava, denar, uspeh, prekašanje drugih. 2. ljubezen do domovine	1. poštenost, dobrota, delavnost 2. družinska sreča, razumevanje s partnerjem, ljubezen do otrok 3. enakost, mir pravica	1. kultura, umetnost, ustvarjalnost. 2. lepota, narava 3. znanje, napredek samoizpolnjevanje 4. resnica, modrost 5. vera

Tabela 4: Shematični prikaz vrednot

Edita Krč (Krč 2009, 100) je v svoji diplomski nalogi s pomočjo anketiranja ugotovila, da pri devetošolcih v povezavi s poklici prevladujejo naslednje vrednote, razvrščene od najbolj do najmanj pomembnih:

1. IZPOLNITVENE VREDNOTE : delati, kar je zame pomembno in smiselno, uporaba svojih talentov in zmožnosti.
2. MORALNE VREDNOTE: pomoč drugim, čas za družino, čas za prijatelje ...
3. HEDONSKE VREDNOTE: želja po velikem zaslužku.
4. FIZIČNO DELO: delo s stroji in orodji, z lastnimi rokami.

Samopodoba

Najpomembnejši značilnosti samospoštovanja sta občutek, da je človek vreden ljubezni in občutek sposobnosti. Plašnost, sramežljivost, velika mera zadržanosti ali pa oblike neprimerne vedenja za zbujanje pozornosti (grobost, nasilje) so morda znaki, da otrok dvomi, da si zasluži ljubezen. Če se boji izzivov in se jim upira; če se boji neuspeha; če se takoj razburi, kadar se zmoti; če je močno nervozen pred preizkusi znanj; če hoče vse obveznosti opraviti odlično ali pa zanemari svoje obveznosti, je to lahko pokazatelj, da dvomi o svojih sposobnostih. Značilnosti otroka, ki ima težave s samospoštovanjem, se kažejo v prevelikem ali premajhnem samoobvladovanju. (Humphreys 2002, 15).

Ko začne otrok hoditi v šolo, je že močno pod vplivom dotedanjih odnosov s pomembnimi odraslimi ljudmi v svojem življenju. Najpomembnejši je odnos s starši, zaznamujejo pa ga tudi izkušnje z drugimi odraslimi ljudmi v njegovem okolju (stari straši, drugi sorodniki, vzgojitelji v vrtcu). Ko pride v šolo, ima o sebi že precej izoblikovano mnenje, ki se potem spreminja glede na izkušnje z učitelji in vrstniki.

Pri poklicnem odločanju bodo otroci z nizkim samospoštovanjem izbrali bodisi nizko stopnjo izobrazbe ali pa zelo visoko, glede na to, ali se otroci z ogroženim samospoštovanjem usmerijo v apatijo in izogibanje (brez truda ni poraza, brez poraza ni ponižanja) ali pa v kompenzacijo (perfekcionizem), ko otrok nadpovprečno veliko dela, da ne bi doživel neuspeha, saj z neuspehom tvega grajo staršev ali učiteljev.

V obeh primerih gre za tipe družin, v katerih imajo težave s samospoštovanjem tudi starši, ki otrokom postavljajo previsoke ali pa prenizke cilje. Otroci staršev, ki od otrok zahtevajo preveč ali pa se vedejo do otrok preveč zaščitniško, so negotovi in nesamozavestni. V preveč zahtevnih družinah otrok ne more doseči zahtevanega in tako izgubi zaupanje vase, v preveč zaščitniških pa mu sporočajo, da bodo vse naredili zanj, kar mu posredno sporoča, da ne zaupajo v njegovo sposobnost, da bo uspešen in da se bo znal osamosvojiti.

Na samospoštovanje otroka lahko vplivajo starši tako, da se sami visoko cenijo, otroka ne silijo k čim boljšemu uspehu, znajo ceniti trud, ne le rezultat; niso do otrok preveč zaščitniški, otroka spoštujejo in imajo ustrezne odnose s partnerjem.

Tipi osebnosti

V Sloveniji se pri poklicni orientaciji uporablja Hollandov vprašalnik SDS (Iskanje poklicne poti). Holland je predvideval šest osnovnih osebnostnih tipov, ki so povezani z določenimi poklici:

- *realistični tip osebnosti* so telesno razviti, praktični, iskreni, vztrajni in imajo razvite motorične spretnosti. Za takšno vrsto osebnostnega tipa so dobri praktični poklici, kot so: avtomehanic, avtoserviser, strojni tehnik, agronom ....

- *raziskovalni tip osebnosti* je intelektualen tip, ki je razumski, analitičen, kritičen, samostojen, natančen, rad raziskuje in ugotavlja povezanosti. Za takšno vrsto osebnostnega tipa so primerni naslednji poklici: arheolog, zgodovinar, računalniški programer, matematik, fizik ...

- *socialni tip osebnosti* ima izrazite govorne sposobnosti, je sodelovalen, družaben, razumevajoč, potrpežljiv, empatičen. Takšni tipi osebnosti so idealni za poklice učitelja, svetovalca, vzgojitelja, socialnega delavca ali za dejavnosti, ki vključujejo delo z ljudmi z namenom informirati, izobraževati, razvijati ali zdraviti.

- *konvencionalni tip osebnosti* označuje prilagodljivega, metodičnega, odgovornega, natančnega človeka. Sem spadajo poklici, kot so: računovodja, tajnik, knjižničar in poklici, ki zahtevajo nedvoumno, urejeno, sistematično delo s podatki.

- *podjetniški tip osebnosti* ima izrazite voditeljske in govorne sposobnosti, je energetsko močen, prepričljiv, gospodovalen. Takšni tipi osebnosti najlažje opravljajo delo direktorja, vodje, upravnika, uslužbenca v odnosih z javnostjo, v marketingu. Blizu so jim dejavnosti, kjer gre za delo z ljudmi, da bi dosegli kak organizacijski ali ekonomski cilj.

- *umetniški tip osebnosti* označuje umetnika, ustvarjalca z izrazitim talentom, odprtega, neodvisnega in samostojnega človeka, ki daje prednost nejasnim, svobodnim in nesistematičnim dejavnostim, v katerih na stvarnem, abstraktnem ali humanem področju ustvarja umetniške oblike. Takšni tipi osebnosti največkrat ustvarjajo na področju glasbe, igrilstva, slikanja, jezikov.

3.1. 4 TEŽAVE OSNOVNOŠOLCEV OB ODLOČANJU ZA ŠOLO IN IZOBRAŽEVANJE

Maruša Goršak v svojem prispevku Kako pomagati otroku pri poklicni izbiri (Goršak 2007, 11) navaja naslednje težave, s katerimi se srečujejo osnovnošolci ob zaključku osnovnega šolanja:

- učenci nimajo dovolj razvitih interesov;
- premalo poznajo izobraževalni sistem in njegove možnosti;
- otroci v osnovni šoli navadno nimajo realnih mnenj in pričakovanj glede zaposlitve, saj so to le skupek izkušenj in mnenj staršev, informacij, ki jih dobijo v različnih medijih, od prijateljev in učiteljev;
- učenci imajo premalo informacij o poklicih in trgu dela;
- mladi se ne zavedajo pomena odločitve ali pa ji pripisujejo prevelik pomen;
- učenci se večkrat niso sposobni samostojno odločiti.

Učencem pomagamo tako, da:

- **(s)poznajo sebe:**
interesi, lastnosti, značaj, temperament, sposobnosti, zdravstveno stanje, cilji ...
- **poznajo družbo, okolje:**
informacije o izobraževanju, štipendijah, poklicih in možnostih zaposlitve ter trgu dela ...
- se naučijo najti **informacije**, jih razumeti, izbirati in se na podlagi argumentov odločati.

Svetovalci pri poklicnem zorenju mladostnika so lahko starši in drugi sorodniki, učitelji posameznih predmetov, razredniki, svetovalni delavci ...

3.2 PREDSTAVITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

» Vsi se ozirajo na čas,
samo čas se na nikogar ne ozira.«
(Armenski)

Zdi se nam, da smo šele dobro vstopile skozi šolska vrata, pa se pred nami že odpira nova pot v neznanu. Devetošolke smo, zato smo se bolj intenzivno kot sicer spraševale o tem, na katero srednjo šolo se bomo vpisale. Ob razmišljanju o srednji šoli pa se pojavi še kopica drugih vprašanj ... kaj bi v življenju radi počeli, kako bomo svoje želje dosegli, kako smo pripravljeni na nove izzive ... Skozi osnovnošolska vrata so nas prvič pospremili starši, v življenje naprej pa bomo morali bolj samostojno kljub podpori, ki jo čutimo v svojih domačih okoljih. Novih izkušenj se veselimo, hkrati pa nas obdajajo tudi občutki negotovosti.

Na pragu tega razpotja nas je zanimalo, kako o svojem nadaljnjem izobraževanju in poklicu razmišljajo naši vrstniki, kaj vpliva na njihove odločitve, kdo jim pri usmerjanju pomaga ... ob tem pa seveda upamo, da bodo odgovori, ki jih bo ponudilo raziskovalno delo, tudi širše uporabni strokovnim delavcem, staršem in vzgojiteljem, ki nas spremljajo na poti odraščanja.

Želele smo raziskati, ali obstaja večja razlika v razmišljanju o nadaljnjem izobraževanju anketiranih glede na njihov spol, učni uspeh in izobrazbo staršev.

Zanimalo nas je, ali se bo tudi naša generacija v veliki meri vpisovala na gimnazije, kar je bilo opaziti zadnjih nekaj let, in ali je v tem smislu zaznati razlike med mestno in primestno osnovno šolo.

Vprašale smo se, kaj je osnovnošolcem najbolj pomembno ob tem, ko razmišljajo, katero vrsto srednješolskega izobraževanja bodo izbrali, in ali se ta merila razlikujejo med učenci mestne in primestne osnovne šole.

Opažamo, da določeni učenci dobijo navdih za svoje izobraževanje in poklic kar pri posameznih predmetih, ki so jim všeč zaradi vsebine, načina poučevanja ali obojega skupaj. Želele smo raziskati, ali se najbolj priljubljeni predmeti vprašanih pokrivajo s poklicnimi področji, o katerih morda že razmišljajo, in ali so v trendu še vedno poklici na področju družbenih dejavnosti, kot smo ugotavljali zadnje desetletje. Zanimivo se nam je zdelo vprašanje, katere vrednote vplivajo na izbiro poklica, o katerem anketirani vsaj že deloma razmišljajo.

Ob tem ko skoraj zaključujemo osnovno šolo, nas je zanimalo, kolikšen pomen pripisujejo naši vrstniki svojim interesom, sposobnostim, delovnim navadam in šolskim ocenam, ob tem ko se odločajo za izbrane srednje šole.

Ob vseh vprašanjih, s katerimi se soočamo pred nadaljevanjem izobraževanja, smo se vprašale, v kolikšni meri anketirani čutijo nove izzive za svoj problem, na koga se največkrat oprejo, kje in v kolikšni meri iščejo informacije, povezane z novimi izzivi.

Zanimalo nas je tudi, ali družine kot najbolj pomembne celice družbe dajejo vprašanim ustrezna izhodišča za njihovo samopodobo in poklicno zorenje.

3.3 HIPOTEZE

1. Na nadaljnje izobraževanje anketiranih vplivajo spol anketiranih, njihov učni uspeh in izobrazba staršev: dekleta imajo boljši učni uspeh kot fantje in želijo doseči višjo stopnjo izobrazbe kot fantje; učenci z boljšim učnim uspehom željo doseči višjo stopnjo izobrazbe; otroci staršev, ki imajo nižjo stopnjo izobrazbe (od nedokončane OŠ do končane srednje poklicne šole), se odločajo za nižjo stopnjo izobrazbe kot otroci staršev, ki imajo višjo stopnjo izobrazbe (od končane srednje tehniške šole do podiplomskega študija).
2. Večina anketiranih učencev se po končani osnovni šoli odloča za nadaljnje izobraževanje v gimnazijah, vendar je delež anketiranih, ki želijo v gimnazije, višji v mestni kot primestni osnovni šoli.
3. Na vrsto srednješolskega izobraževanja med anketiranimi mestne šole v največji meri prevladuje ugled, ki ga ima šola; v primestni pa želja izšolati se za poklic, za katerega bo učenec dobil zaposlitev.
4. Pri vpisu v nadaljnje izobraževanje so anketiranim najpomembnejši njihovi interesi in sposobnosti, večina anketiranih pa je zadovoljna s svojimi delovnimi navadami.
5. Šolski predmeti, ki so anketiranim najbolj všeč, so blizu poklicnim področjem, na katerih bi se mladi anketirani želeli uveljavljati v prihodnosti.
6. Na interes učencev za določen poklic v največji meri vplivajo dionizične vrednote, predvsem statusne (visok zaslužek, ugled poklica, uspešnost) in čutne (pestro in razgibano delo, potovanja, prosti čas, družabnost).
7. Učenci se o nadaljnjem izobraževanju in poklicnih interesih največkrat pogovarjajo s starši, večina pa meni, da lahko največ informacij s tega področja najdejo v medijih (tisk, TV, splet).
8. Največ anketiranih učencev ima pri izbiri nadaljnjega izobraževana težave s poznavanjem izobraževalnih možnosti, poklicev in zaposlitvenih možnosti; večina vprašanih pa redko išče informacije povezane s svojim nadaljnjim izobraževanjem/poklicem.
9. Družine anketiranim učencem nudijo možnosti za odkrivanje njihovih interesov, pogoje za razvoj njihovih sposobnosti, dopuščajo, da se učijo na svojih napakah, jih vzpodbujajo k samostojnemu odločanju in zaupajo v svoje otroke ter jim tako nudijo dobre pogoje za poklicno zorenje; zato ima večina otrok pozitivno samopodobo (zaupajo v svoje sposobnosti, se veselijo novih izzivov in radi sklepajo nova prijateljstva).

3.4 RAZISKOVALNE METODE

DELO Z LITERATURO

Strokovno literaturo, zajeto v periodičnem tisku in knjigah, smo si najprej ogledale na medmrežju (COBISS-OPAC). S pridobljenimi podatki o knjižnem gradivu smo obiskale Osrednjo knjižnico Celje, kjer smo se ustavile na področju strokovne literature in na Domoznanskem oddelku. V slednjem hranijo raziskovalne naloge, zapisane na področju poklicne orientacije. Podatke smo iskale tudi na spletnih straneh na internetu.

ANKETIRANJE

Odločile smo se, da bomo anketirale učence 8. in 9. razredov, ki v večji meri razmišljajo o svojem nadaljnjem izobraževanju. V anketo smo zaradi večjega vzorca poleg učencev naše šole zajele tudi učence 8. in 9. razredov I. OŠ Celje. Ker so nas v določenih segmentih zanimale primerjave med učenci mestne in primestne osnovne šole, smo anketirale tudi učence 8. in 9. razredov primestne osnovne šole- OŠ Podčetrtek. Izpolnjene anketne vprašalnike smo pregledale in ovrednotile, urejene podatke pa grafično predstavile v računalniškem programu Microsoft Excel.

POGOVOR S VETOVALNO DELAVKO ŠOLE

Za pogovor smo prosile go. Stanko Hozjan, univ. dipl. psih., ki je svetovalna delavka naše osnovne šole. Zanimalo nas je, kako se na naši šoli uresničujejo naloge poklicnega usmerjanja; katere projekte in dela zajemajo; s katerimi institucijami sodeluje naša šola pri uresničevanju nalog poklicnega usmerjanja in kakšna so opažanja svetovalne delavke ob opravljanju nalog poklicnega usmerjanja.

INTERVJU S SVETOVALKO ZAVODA ZA ZAPOSLOVANJE

Na naša vprašanja, povezana s poklicnim usmerjanjem, je odgovorila tudi ga. Andreja Jurko, univ. dipl.psih, ki je članica skupine za poklicno usmerjanje osnovnošolcev ob zaključku njihovega osnovnošolskega izobraževanja. Pojasnila nam je vlogo psihologinje v timu, naloge skupine za poklicno usmerjanje in pomen notranjih dejavnikov za izbiro nadaljnjega izobraževanja osnovnošolcev mladih.

Fotografija 3: Kam po končani osnovni šoli?

4. OSREDNJI DEL NALOGE

4.1 PREDSTAVITEV REZULTATOV ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

I. VZOREC ANKETIRANIH GLEDE NA VIZ-USTANOVO, UMEŠČENOST OSNOVNE ŠOLE, RAZRED IN SPOL

Na anketni vprašalnik je odgovarjalo 219 učencev dveh mestnih osnovnih šol (OŠ Frana Roša, I. OŠ Celje) in primestne osnovne šole (OŠ Podčetrtek). Zaradi umeščeniosti matične šole v mestno okolje smo vzorec anketiranih lažje dobile v mestnem okolju, zato je število anketiranih večje v mestnih osnovnih šolah (predstavlja 72% vseh anketiranih) kot primestni osnovni šoli (predstavlja 28 % vseh anketiranih). V anketiranje smo zajele učence osmega in devetega razreda osnovne šole, za katere menimo, da intenzivneje razmišljajo o svojem nadaljnjem izobraževanju in poklicu kot učenci nižjih razredov osnovnih šol. Anketni vprašalnik je izpolnjevalo več učencev (55%) kot učenk (45%).

1. Šola (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

a) OŠ Frana Roša

b) I. OŠ Celje

c) OŠ Podčetrtek

2. Spol (Obkroži ustrezno črko.)

M

Ž

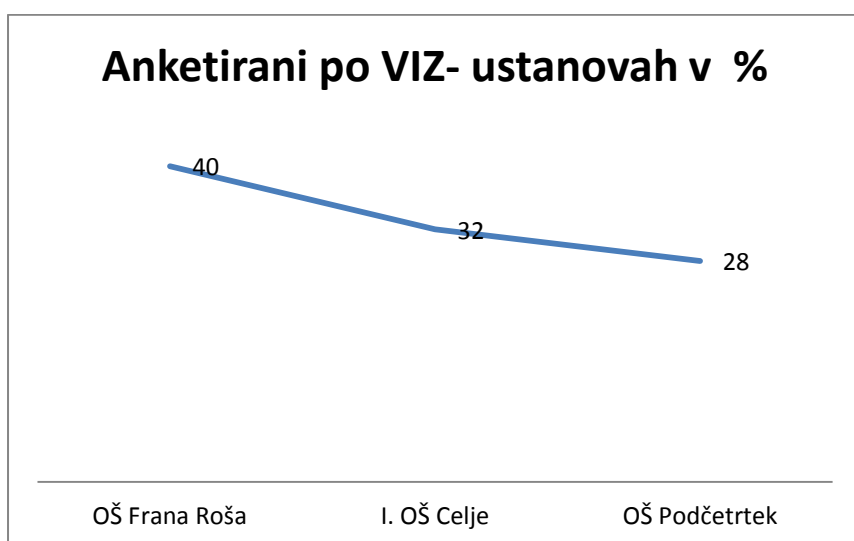
3. Razred (Obkroži ustrezno številko.)

8.

9.

	Število anketiranih učencev	%
OŠ Frana Roša	88	40
I. OŠ Celje	69	32
OŠ Podčetrtek	62	28
Skupaj	219	100

Tabela 5: Anketirani glede na VIZ-ustanovo, ki jo obiskujejo.

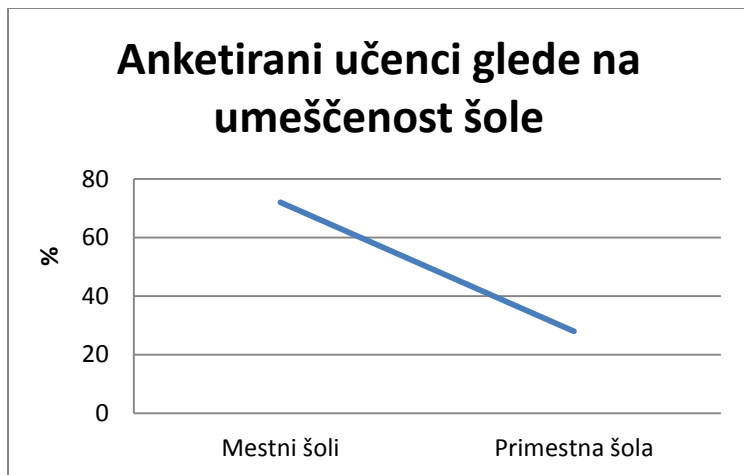

Graf 1: Prikaz odstotkov anketiranih glede na VIZ-ustanovo, ki jo obiskujejo.

DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA UČENCEV MESTNE IN PRIMESTNE OSNOVNE ŠOLE

	Število anketiranih učencev glede na umeščenost šole	%
Mestni šoli	157	72
Primestna šola	62	28
Skupaj	219	100

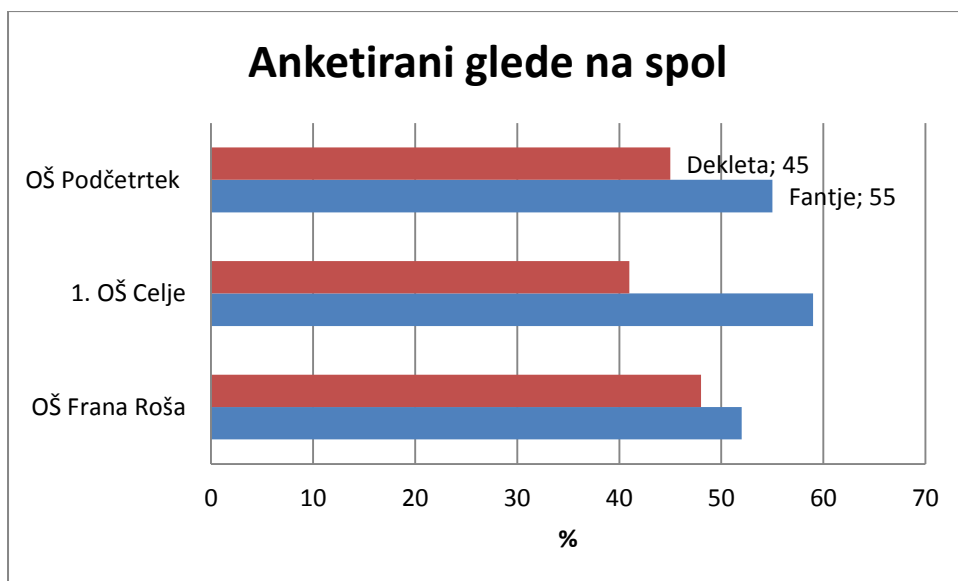
Tabela 6: Anketirani glede na umeščenost VIZ- ustanove

Graf 2: Prikaz odstotkov anketiranih glede na umeščenost šole

	Fantje		Skupaj		Dekleta		Skupaj %		Skupaj	
	8. r	9. r	Število	%	8. r	9. r	Število	%	Število	%
OŠ Frana Roša	23	23	46	52	20	22	42	48	88	100
I. OŠ Celje	18	23	41	59	13	16	28	41	69	100
OŠ Podčetrtek	24	10	34	55	18	9	28	45	62	100
Skupaj	65	56	121	55	51	47	98	45	219	100

Tabela 7: Anketirani glede na razred in spol

Graf 3: Prikaz odstotkov anketiranih glede na spol

II. EMPIRIČNA ANALIZA POSTAVLJENIH HIPOTEZ

2. Spol (Obkroži ustrezno črko.)

M

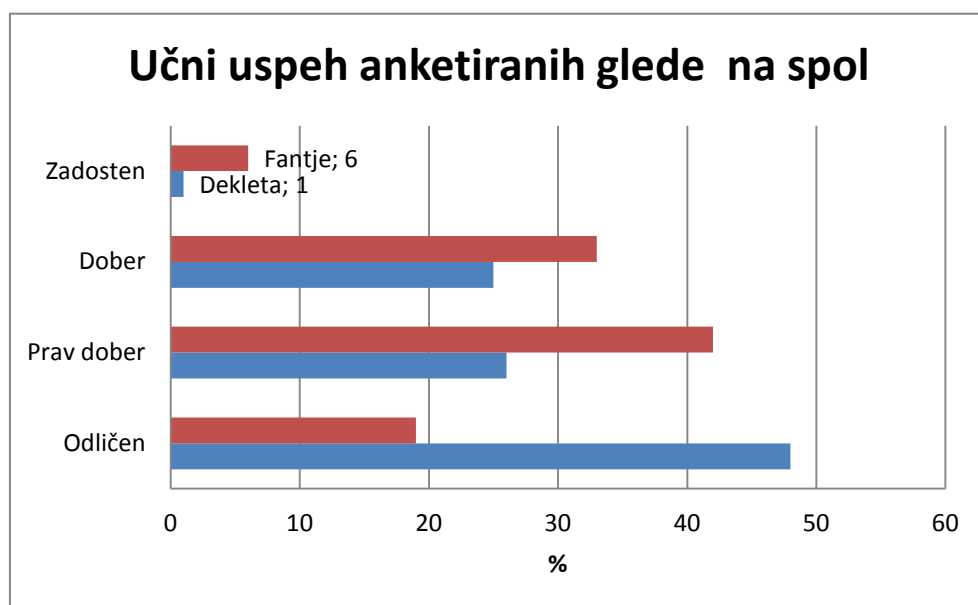
Ž

4. Katera prevladujoča šolska ocena označuje tvoj učni uspeh? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

- a) Odlična.
- b) Prav dobra.
- c) Dobra.
- d) Zadostna.

Uspeh	Dekleta		Fantje		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%
Odličen	42	48	26	19	68	32
Prav dober	30	26	45	42	75	35
Dober	22	25	40	33	62	29
Zadosten	4	1	10	6	14	4
Skupaj	98	100	121	100	219	100

Tabela 8: Anketirani glede na spol in učni uspeh

Graf 4: Prikaz odstotkov anketiranih glede na spol in učni uspeh

Grafični in tabelarni zapis kažeta, da imajo učenke višji učni uspeh kot učenci. Kar 48 % deklet ima odličen učni uspeh, medtem ko je ta odstotek nižji pri fantih, saj znaša 19 odstotkov. Fantje imajo v višjih odstotkih kot dekleta zadosten (6%-1%) in dober učni uspeh (33%-25%), prevladuje pa delež učencev s prav dobrim učnim uspehom (42%-26%). Potrjujemo del svoje prve hipoteze, ki pravi, da imajo dekleta višji učni uspeh kot fantje.

2. Spol (Obkroži ustrežno črko.)

M

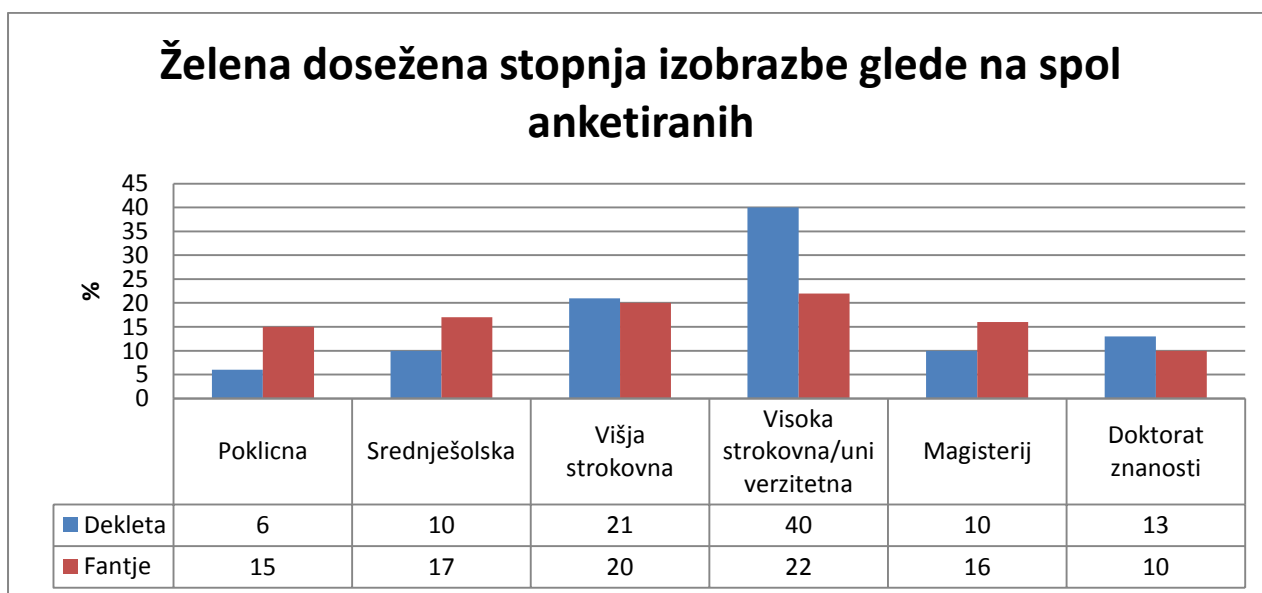
Ž

5. Katero vrsto izobrazbe bi želel/- a doseči? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

- a) Poklicno.
- b) Srednješolsko.
- c) Višjo strokovno.
- d) Visoko strokovno/univerzitetno.
- e) Magisterij.
- f) Doktorat znanosti.

Želena stopnja izobrazbe	Dekleta		Fantje		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%
Poklicna	6	6	18	15	24	11
Srednješolska	10	10	21	17	31	14
Višja strokovna	21	21	24	20	45	21
Visoka strokovna/univerzitetna	38	40	27	22	65	30
Magisterij	10	10	19	16	29	13
Doktorat znanosti	13	13	12	10	25	11
Skupaj	98	100	121	100	219	100

Tabela 9: Anketirani glede na spol in želeno stopnjo izobrazbe

Graf 5: Prikaz odstotkov anketiranih glede na spol in želeno stopnjo izobrazbe

Učenke si v višjem odstotku kot fantje želijo doseči doktorat znanosti (13%- 10%), visoko strokovno/univerzitetno izobrazbo (40%-22%) in višjo strokovno izobrazbo (21%-20%). V nasprotju s tem si učenci v višjem deležu kot učenke želijo doseči poklicno (15%-6%) in srednješolsko izobrazbo (17%-10%) ter magisterij (16%-10%). Največ anketiranih želi doseči visoko strokovno/univerzitetno izobrazbo. Analiza anketnega vprašalnika potrjuje del prve hipoteze, ki pravi, da želijo dekleta doseči višjo stopnjo izobrazbe kot fantje.

4. Katera prevladujoča šolska ocena označuje tvoj učni uspeh? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

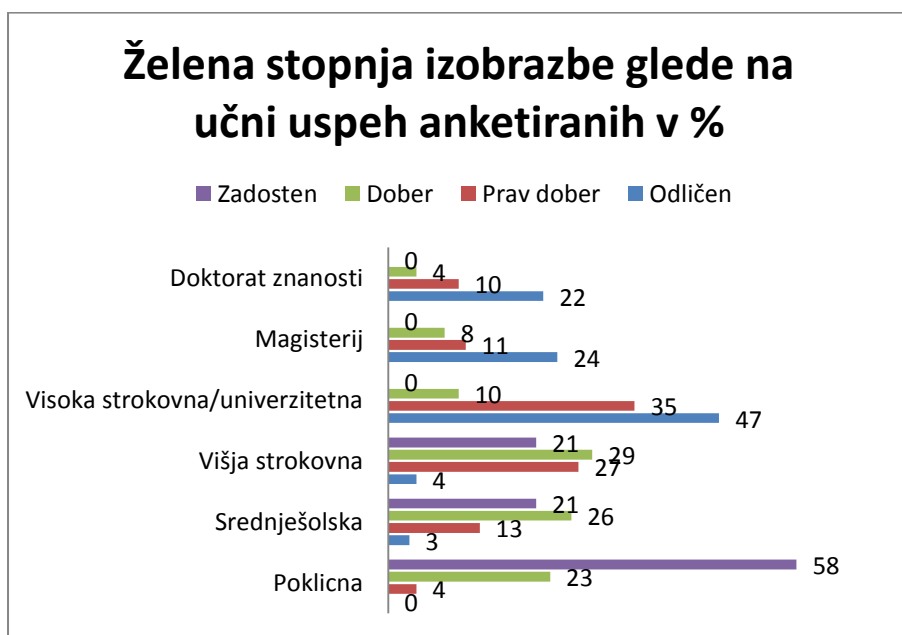
- a) Odlična.
- b) Prav dobra.
- c) Dobra.
- d) Zadostna.

5. Katero vrsto izobrazbe bi želel/- a doseči? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

- a) Poklicno.
- b) Srednješolsko.
- c) Višjo strokovno.
- d) Visoko strokovno/univerzitetno.
- e) Magisterij.
- f) Doktorat znanosti.

Želena stopnja izobrazbe	Odličen		Prav dober		Dober		Zadosten	
	Število	%	Število	%	Število	%	Število	%
Poklicna	0	0	3	4	14	23	8	58
Srednješolska	2	3	10	13	16	26	3	21
Višja strokovna	3	4	20	27	18	29	3	21
Visoka strokovna/univerzitetna	32	47	27	35	6	10	0	0
Magisterij	16	24	8	11	5	8	0	0
Doktorat znanosti	15	22	7	10	3	4	0	0
Skupaj	68	100	75	100	62	100	14	100

Tabela 10: Anketirani glede na šolski učni uspeh in želeno stopnjo izobrazbe

Graf 6: Prikaz odstotkov anketiranih glede na šolski učni uspeh in želeno stopnjo izobrazbe

DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA UČENCEV MESTNE IN PRIMESTNE OSNOVNE ŠOLE

Graf in tabelarični zapis prikazujeta, da se učenci z odličnim in prav dobrim uspehom v najvišjem odstotku odločajo za visoko strokovno šolo oz. univerzitetni študij (47%, 35%). Odlični učenci v 46 % razmišljajo tudi o opravljanju magisterija in doktorata znanosti, učenci s prav dobrim uspehom v 40 % razmišljajo o opravljanju višje strokovne šole ali doseganju srednješolske izobrazbe, dobri učenci v 49 % razmišljajo o poklicni ali srednješolski izobrazbi, najvišji odstotek zadostnih učencev (58%) pa se odloča za opravljanje poklicne šole in doseganje poklicne izobrazbe. Na osnovi danih ugotovitev potrjujemo del prve hipoteze, ki pravi, da imajo učenci z višjim uspehom višje izobrazbene cilje.

5. Katero vrsto izobrazbe bi želel/- a doseči? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

- Poklicno.
- Srednješolsko.
- Višjo strokovno.
- Visoko strokovno/univerzitetno
- Magisterij.
- Doktorat znanosti.

6. Kakšna je izobrazba tvojih staršev/skrbnikov? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

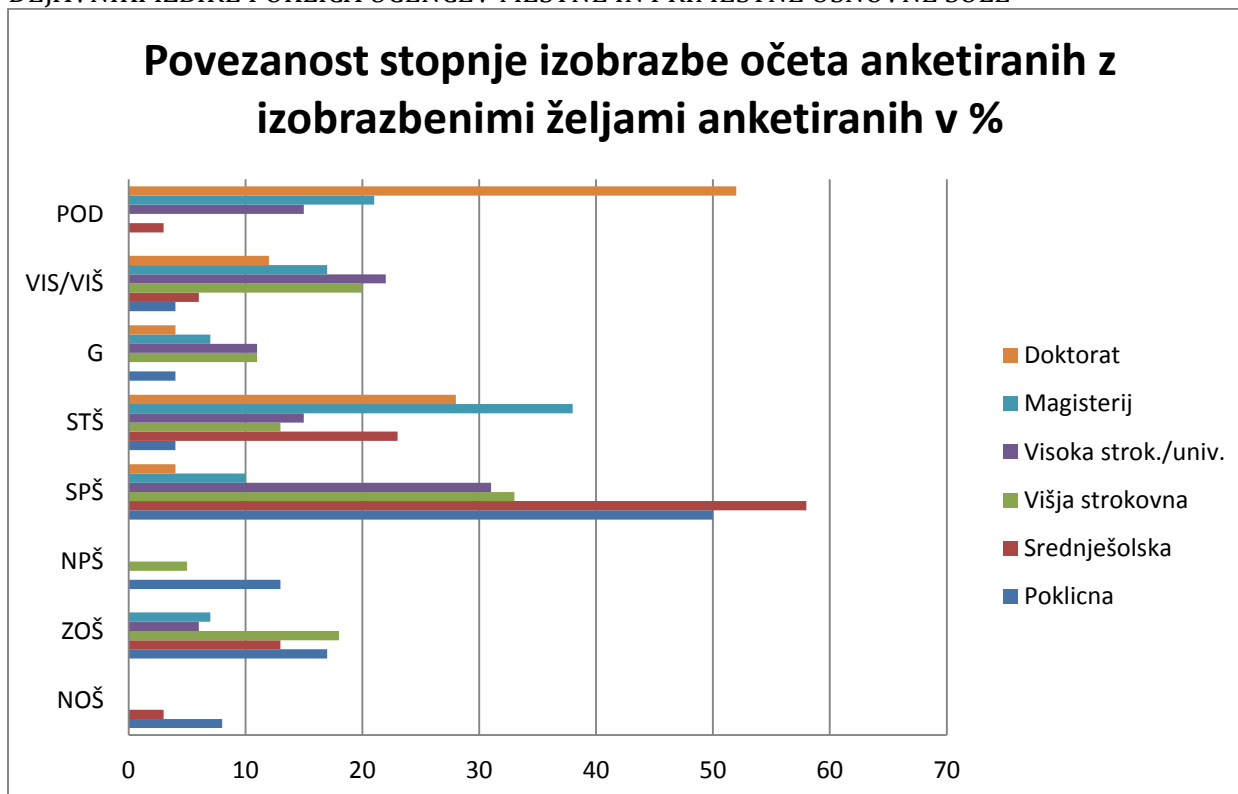
IZOBRAZBA STARŠEV/SKRBNIKOV

OČE/SKRBNIK	MATI/SKRBNICA
a) Nedokončana OŠ. b) Zaključena OŠ. c) Nižja poklicna šola (2-letni program). d) Srednja poklicna šola (3-letni program). e) Srednja tehniška in strokovna šola (4 leta). f) Gimnazija. g) Višja/visoka šola. h) Podiplomski študij.	a) Nedokončana OŠ. b) Zaključena OŠ. c) Nižja poklicna šola (2-letni program). d) Srednja poklicna šola (3-letni program). e) Srednja tehniška in strokovna šola (4 leta). f) Gimnazija. g) Višja/visoka šola. h) Podiplomski študij.

	OČE																	
	NOŠ		ZOŠ		NPŠ		SPŠ		G		VIS/VIŠ		POD		STŠ		Skupaj	
Želena st. izobrazbe	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Poklicna	2	8	4	17	3	13	12	50	1	4	1	4	0	0	1	4	24	100
Srednješolska	1	3	4	13	0	0	18	58	0	0	2	6	1	3	7	23	31	100
Višja strokovna	0	0	8	18	2	5	15	33	5	11	9	20	0	0	6	13	45	100
Visoka strok./univ.	0	0	4	6	0	0	20	31	7	11	14	22	10	15	10	15	65	100
Magisterij	0	0	2	7	0	0	3	10	2	7	5	17	6	21	11	38	29	100
Doktorat znanosti	0	0	0	0	0	0	1	4	1	4	3	12	13	52	7	28	25	100

Tabela 11: Anketirani glede na izobrazbo očeta in zeleno stopnjo izobrazbe

NOŠ- nedokončana OŠ, ZOŠ- zaključena OŠ, NPŠ- nižja poklicna šola, SPŠ- srednja poklicna šola, STŠ- srednja tehniška in strokovna šola, G- gimnazija, VIS/VIŠ- končana višja ali visoka šola, POD- podiplomski študij. Vse okrajšave se nanašajo na izobrazbo očeta.

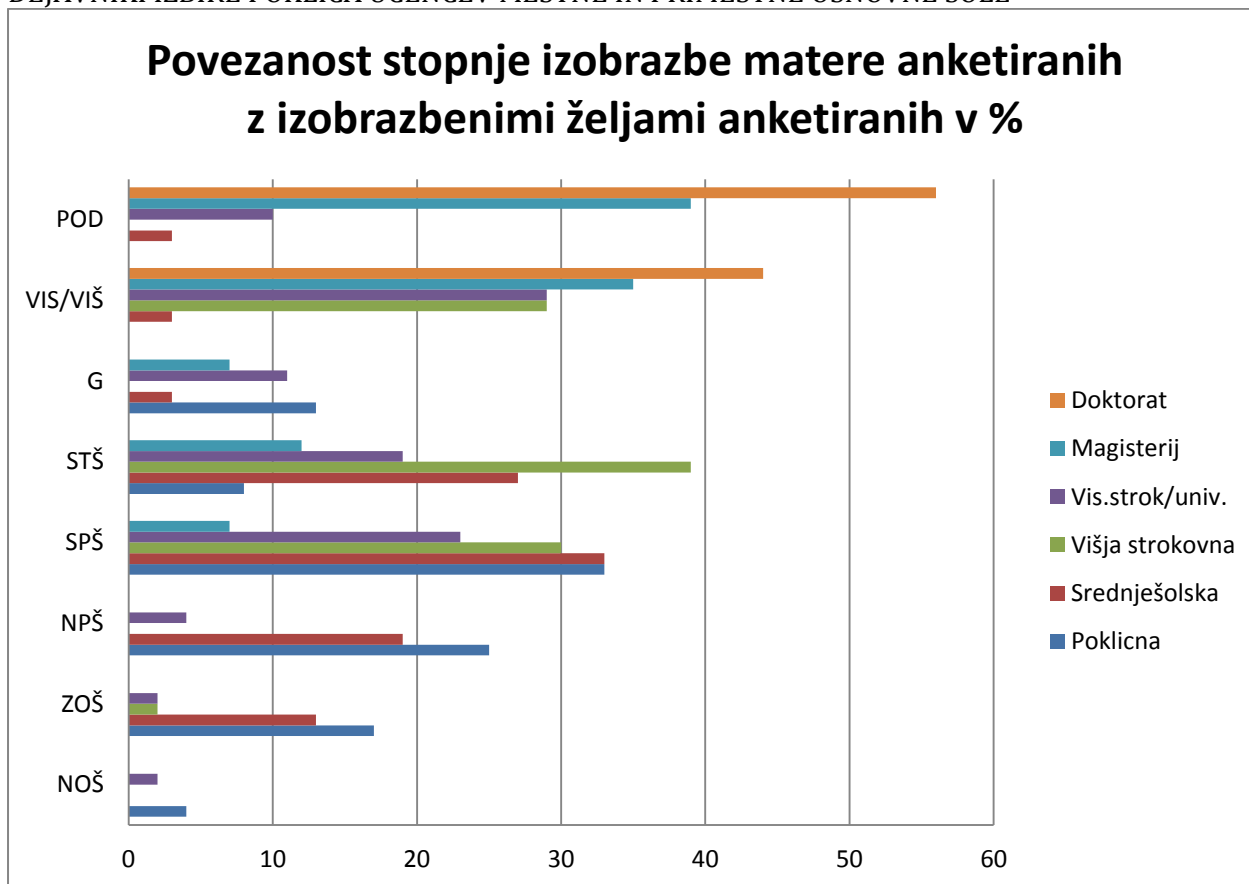
Graf 7: Prikaz odvisnosti med izobrazbo očeta in želeno stopnjo izobrazbe anketiranih v odstotkih

Iz analize anketnega vprašalnika je razvidno, da se učenci, katerih očetje imajo nižjo stopnjo izobrazbe (nedokončana osnovna šola, zaključena osnovna šola, nižja poklicna šola, srednja poklicna šola), v večji meri odločajo za poklicno, srednješolsko izobrazbo in višjo strokovno izobrazbo, v veliko manjši meri se odločajo za visoko strokovno šolo in magisterij, o doktoratu pa ne razmišljajo. V nasprotju s tem se učenci, katerih očetje imajo dokončano vsaj srednjo tehniško in strokovno šolo, v večjih odstotkih odločajo za visoko strokovno izobrazbo/univerzitetno, magisterij in doktorat. Ugotovitev je razvidna tudi iz primerjave med levo in desno polovico tabelaričnega zapisa, če vzamemo za mejo med obema polovicama očetovo srednjo tehniško in strokovno šolo.

Željena st. izob.	MATI																	
	NOŠ		ZOŠ		NPŠ		SPŠ		G		VIS/VIŠ		POD		STŠ		Skupaj	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Poklicna	1	4	4	17	6	25	8	33	3	13	0	0	0	0	2	8	24	100
Srednješolska	0	0	4	13	6	19	10	33	1	3	1	3	1	3	8	27	31	100
Višja strokovna	0	0	1	2	0	0	13	30	0	0	13	29	0	0	17	39	45	100
Vis. strok./univ.	1	2	1	2	2	4	15	23	7	11	19	29	7	10	13	19	65	100
Magisterij	0	0	0	0	0	0	2	7	2	7	10	35	11	39	4	12	29	100
Doktorat znanosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	44	14	56	0	0	25	100

Tabela 12: Anketirani glede na izobrazbo matere in želeno stopnjo izobrazbe

NOŠ- nedokončana OŠ, ZOŠ- zaključena OŠ, NPŠ- nižja poklicna šola, SPŠ- srednja poklicna šola, STŠ- srednja tehniška in strokovna šola, G- gimnazija, VIS/VIŠ- končana višja ali visoka šola, POD- podiplomski študij. Vse okrajšave se nanašajo na izobrazbo matere.

Graf 8: Prikaz odvisnosti med izobrazbo matere in želeno stopnjo izobrazbe anketiranih v odstotkih

Ugotovitev o povezanosti med izobrazbo očeta in želeno stopnjo izobrazbe anketiranih učencev lahko prenesemo tudi na povezanost med doseženo stopnjo izobrazbe mater in želeno stopnjo izobrazbe anketiranih učencev. Anketirani, katerih matere imajo končano največ srednjo poklicno šolo, se želijo v večjih odstotkih izobraževati v poklicnih in srednješolskih izobraževalnih programih in tam izobraževanje zaključiti, medtem ko je delež anketiranih z željo zaključiti višjo, vis. strok./univ. izobrazbo, magisterij ali doktorat znanosti višji pri tistih učencih, katerih matere imajo končano vsaj srednjo tehniško in strokovno izobrazbo. Potrdimo lahko del prve hipoteze, s katero smo predvidevale, da si otroci staršev z višjo stopnjo dosežene izobrazbe želijo doseči višjo izobrazbo.

1. Šola (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

b) OŠ Frana Roša

b) I. OŠ Celje

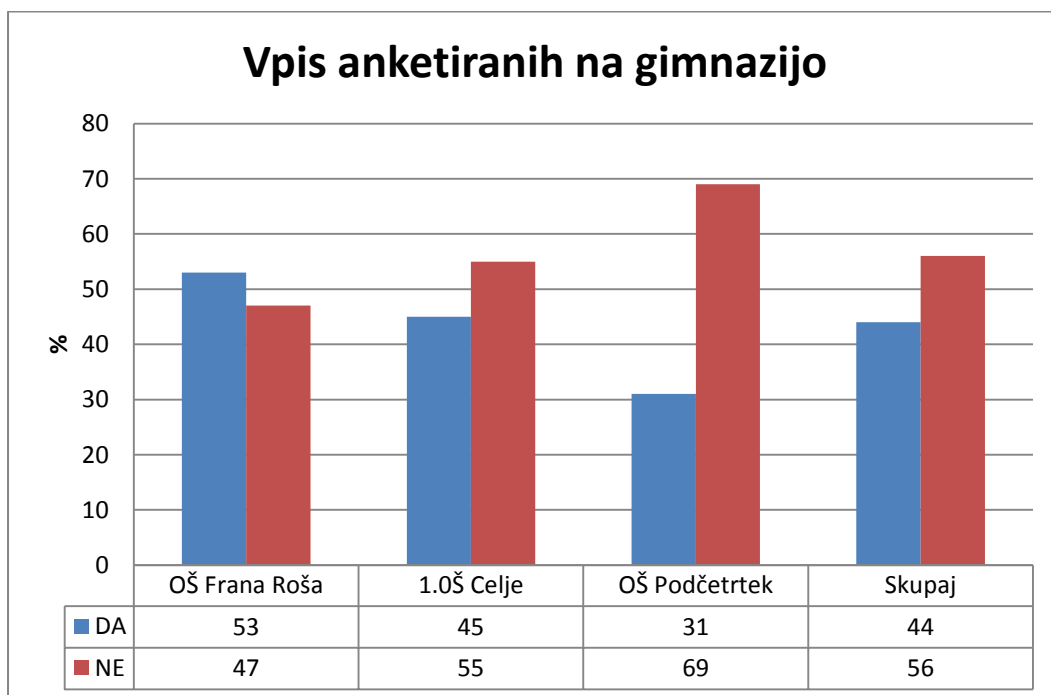
c) OŠ Podčetrtek

7. V kateri srednješolski VIZ-program se želiš vpisati po končani osnovni šoli? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

- Nižje poklicno izobraževanje (2-letno poklicno izobraževanje).
- Program srednjega poklicnega izobraževanja (3-letno poklicno izobraževanje).
- Poklicno –tehniško izobraževanje (3+2).
- Tehniško in strokovno izobraževanje (4-letno izobraževanje z nazivom tehnik).
- Gimnazijski program.

Vpis anketiranih na gimnazijo						
	DA		NE		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%
OŠ Frana Roša	47	53	41	47	88	100
1.OŠ Celje	31	45	38	55	69	100
OŠ Podčetrtek	19	31	43	69	62	100
Skupaj	97	44	122	56	219	100

Tabela 13: Anketirani glede na VIZ-ustanovo, ki jo obiskujejo, in odločitev za gimnazijski program

Graf 9: Prikaz vpisa anketiranih na gimnazije glede na VIZ-ustanove, ki jih obiskujejo, v odstotkih

Grafični prikaz kaže, da večina anketiranih učencev ne razmišlja o vpisu na gimnazije, zato moramo zanikati del svoje druge hipoteze, ki predvideva, da se bo večina vseh anketiranih odločila za vpis v gimnazijske programe. Med šolami pa je opaziti posamezne razlike. Medtem ko bi se večina učencev OŠ Frana Roša vpisala na gimnazijo, je drugače na drugi mestni osnovni šoli-1.OŠ Celje-, kjer prevladuje odstotek učencev, ki bi se vpisali v negimnazijske programe, kar pa še v večji meri velja za primestno osnovno šolo. V obeh mestnih šolah je odstotek učencev, ki bi želeli svoje šolanje nadaljevati v gimnaziji višji kot v primestni osnovni šoli (OŠ Podčetrtek), zato lahko potrdimo tisti del druge hipoteze, ki pravi, da se učenci mestnih šol v večjem odstotku odločajo za gimnazije kot učenci primestne šole (53%- 45%-31%).

1.Šola (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

a) OŠ Frana Roša

b) I. OŠ Celje

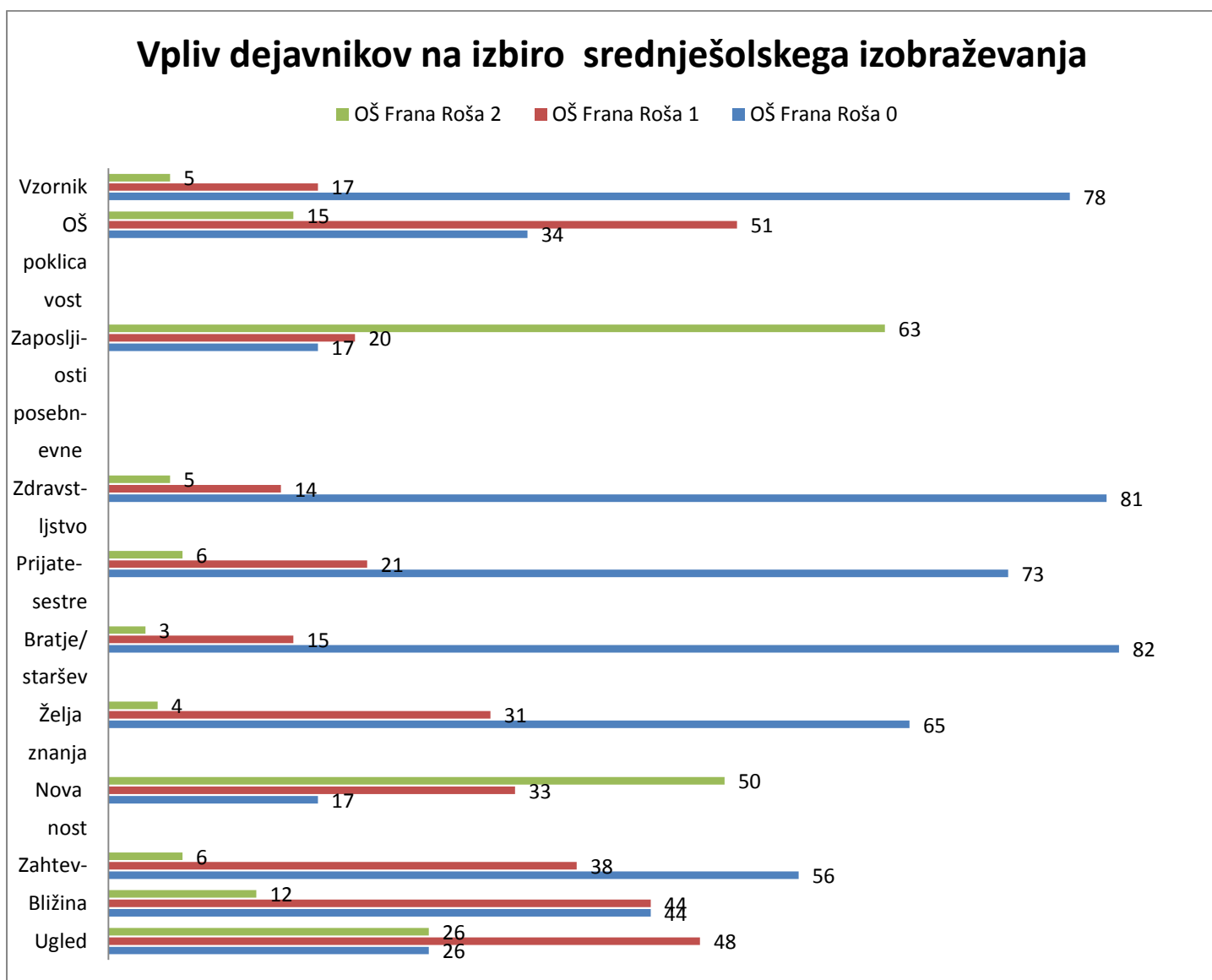
c) OŠ Podčetrtek

8. Kakšen vpliv imajo spodaj naštetih dejavniki na tvojo izbiro srednješolskega izobraževanja? (Pomen izrazi s številkami 0,1 in 2; pri čemer pomeni 0 –nima vpliva, 1-ima manjši vpliv, 2-ima pomemben vpliv.)

1.	O šoli se širi dober glas/ima ugled.	
2.	Šola je blizu doma.	
3.	Drugi srednješolski programi so prezahtevni.	
4.	Rad/-a bi si pridobil/-a nova znanja.	
5.	Starši tako želijo.	
6.	To šolo so obiskovali že moji bratje/sestre.	
7.	Moj/-a najljubši/-a prijatelj/-ica gre na to šolo.	
8.	Za to izobraževanje se odločam zaradi svojih zdravstvenih posebnosti.	
9.	Tako se bom izšolal/-a za poklic, za katerega bom dobil/-a zaposlitev.	
10.	Osnovna šola me je navdušila za to izobraževanje.	
11.	To šolo je obiskoval/-a moj/-a vzornik/-ica.	

	OSNOVNA ŠOLA FRANA ROŠA								OSNOVNA ŠOLA PODČETRTEK								I.OŠ CELJE							
	0		1		2		Sk.		0		1		2		Sk.		0		1		2		Sk.	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.		%	Št.	%	Št.	%	Št.	%		Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	
Ugled	23	26	42	48	23	26	88	100	12	19	33	53	17	28	62	100	22	32	33	48	14	20	69	100
Bližina	39	44	39	44	10	12	88	100	25	40	31	50	6	10	62	100	26	38	35	50	8	12	69	100
Zahtevnost	49	56	34	38	5	6	88	100	31	50	21	34	10	16	62	100	34	49	20	29	15	22	69	100
Nova znanja	15	17	29	33	44	50	88	100	3	5	16	26	43	69	62	100	5	7	28	41	36	52	69	100
Želja staršev	57	65	27	31	4	4	88	100	45	73	14	23	3	4	62	100	45	65	15	22	9	13	69	100
Bratje/sestre	72	82	14	15	2	3	88	100	50	81	7	11	5	8	62	100	50	72	12	17	7	11	69	100
Prijateljstvo	64	73	19	21	5	6	88	100	51	82	10	16	1	2	62	100	43	62	20	29	6	9	69	100
Zdravje	71	81	12	14	5	5	88	100	52	84	8	13	2	3	62	100	57	83	9	13	3	4	69	100
Zaposljivost	15	17	18	20	55	63	88	100	2	3	23	37	37	60	62	100	7	10	17	25	45	65	69	100
OŠ	30	34	45	51	13	15	88	100	16	26	28	45	18	29	62	100	27	34	35	44	17	22	79	100
Vzornik	69	78	15	17	4	5	88	100	48	77	10	16	4	7	62	100	55	80	10	14	4	6	69	100

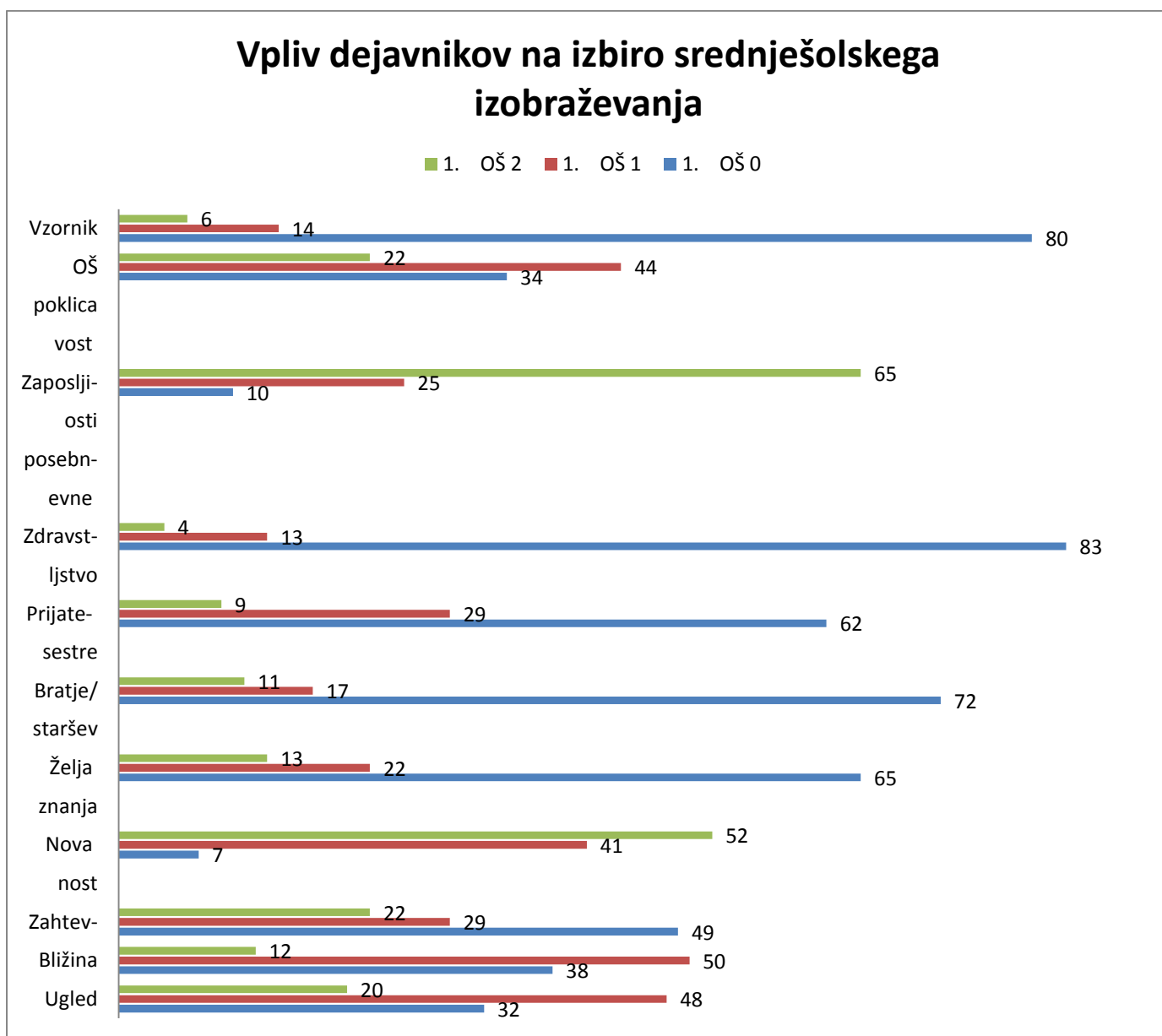
Tabela 14: Prikaz dejavnikov odločanja za izbran srednješolski program anketiranih po VIZ-ustanovah

Graf 10: Prikaz dejavnikov odločanja za izbran srednješolski program anketiranih učencev na Osnovni šoli Frana Roša v odstotkih

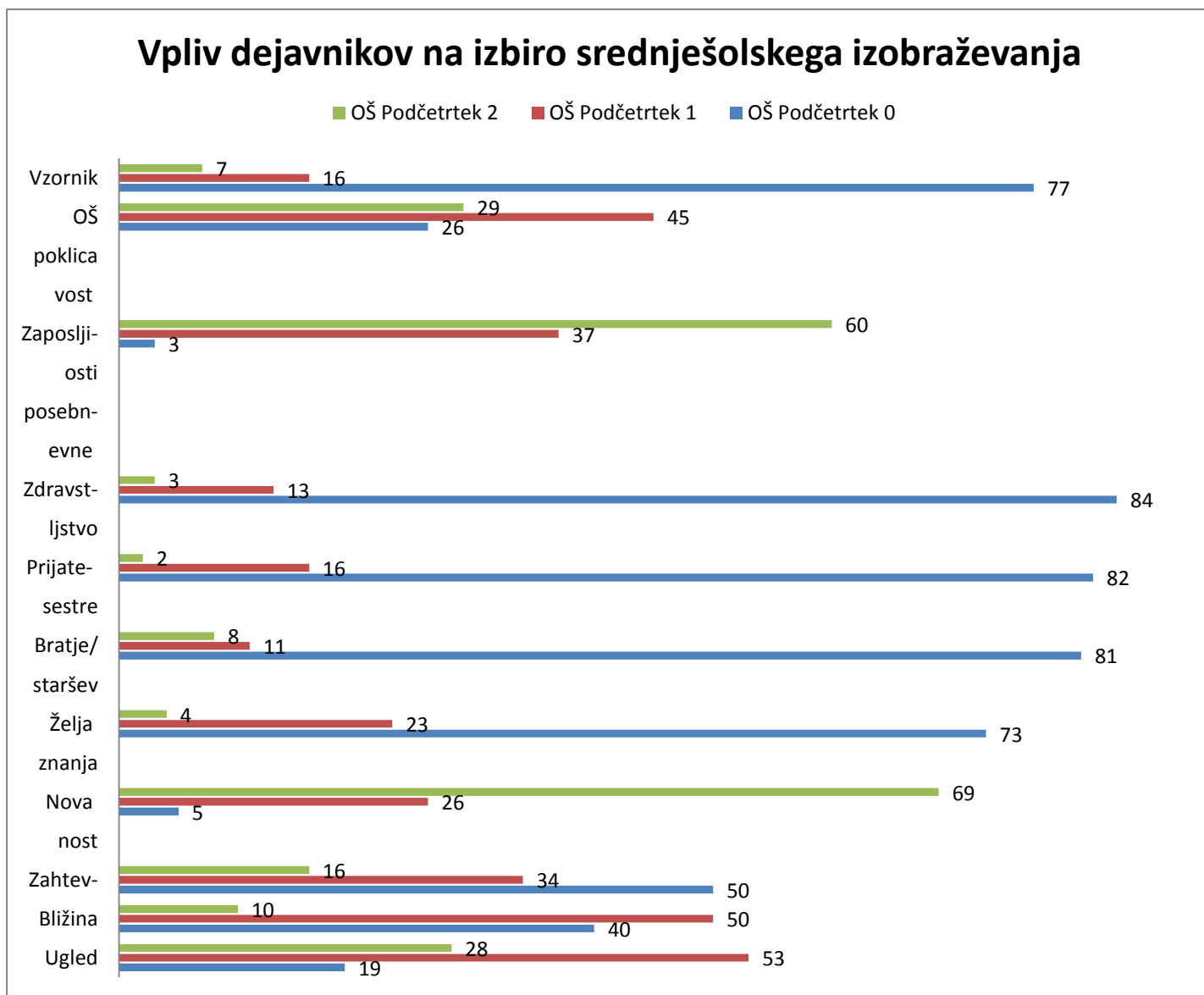
Učenci OŠ Frana Roša se za določeno srednješolsko izobraževanje odločajo predvsem zaradi zaposljivosti poklica, za katerega bi se šolali (63%) in zaradi pridobivanja novih znanj (50%). Med najmanj pomembne dejavnike njihove izbire srednješolskega izobraževanja pa umeščajo vpliv drugih družinskih članov na njihovo odločitev (bratje, sestre -82%), zdravstvene posebnosti (81%), vpliv vzornikov (78%), prijateljev (73%) in staršev (65%).

Graf 11: Prikaz dejavnikov odločanja za izbran srednješolski program anketiranih učencev na I. OŠ Celje v odstotkih

Tudi učenci I. OŠ Celje se za izbrane srednješolske programe odločajo predvsem zaradi zaposljivosti poklica, za katerega se bodo izobraževali (65%) in novih znanj (52%). Dejavniki, ki imajo najmanjši vpliv, pa so zdravstvene posebnosti (83%), vpliv vzornikov (80%) in drugih družinskih članov (bratje, sestre-72%) ter staršev (65%) in prijateljev (62%).

Graf 12: Prikaz dejavnikov odločanja za izbran srednješolski program anketiranih učencev na OŠ Podčetrtek v odstotkih

Učenci primestne osnovne šole se za izbrane srednje šole odločajo predvsem zaradi pridobivanja novih znanj (69%) in zaposljivosti poklica, za katerega se bodo izobraževali (60%), najmanj pa na njihove odločitve vplivajo zdravstvene posebnosti (84%), vpliv prijateljev (82%), drugih družinskih članov (bratje, sestre- 81%), vzornikov (77%) in staršev (73%).

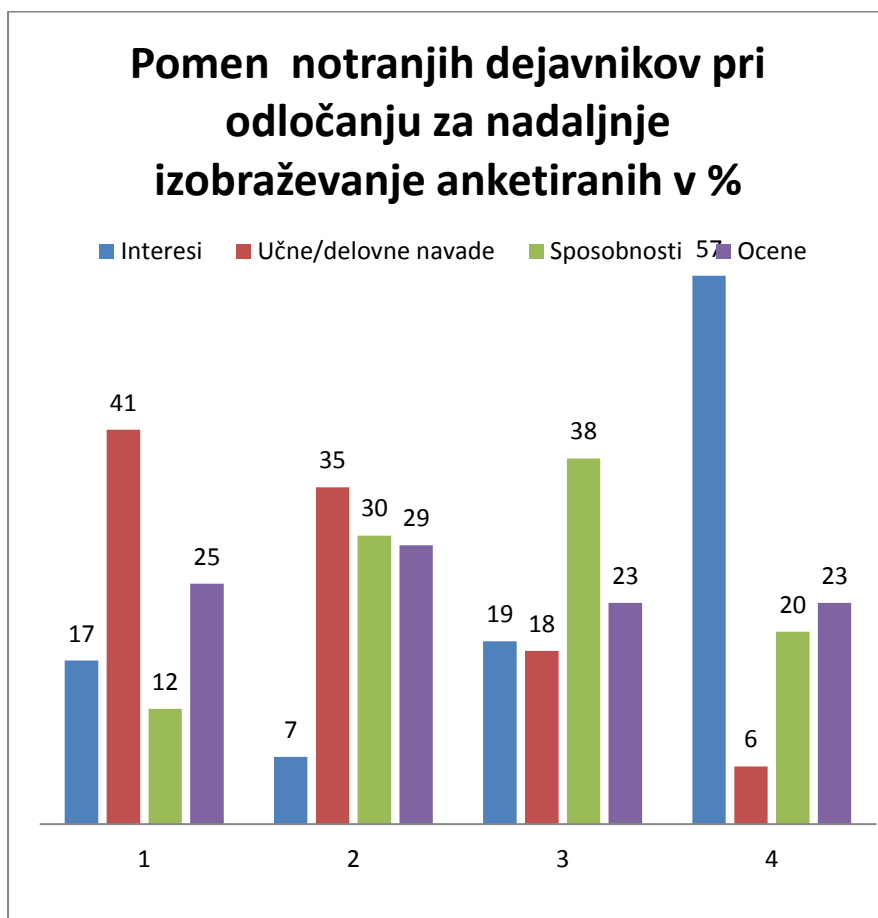
Zanikati moramo del svoje tretje hipoteze, ki pravi, da je v mestnih osnovnih šolah pomemben dejavnik odločanja pri izbiri srednješolskega izobraževanja anketiranih ugled, ki ga ima šola; saj ugotavljamo, da sta prednostna dejavnika izbire zaposljivost poklica in pridobivanje novih znanj; potrdimo pa lahko del tretje hipoteze, ki je zaposljivost poklica uvrstila med najpomembnejše faktorje odločanja anketiranih učencev primestne osnovne šole.

9. Kakšen pomen pripisuješ spodaj zapisanim dejavnikom pri izbiri nadaljnega izobraževanja? (Dejavnike razvrsti od 1 do 4, pri čemer pomeni 1- najmanj pomembno, 4- najbolj pomembno.)

1. Moji interesi.	
2. Moje učne/delovne navade.	
3. Moje sposobnosti.	
4. Moje ocene.	

POMEN NOTRANJIH DEJAVNIKOV PRI ODLOČANJU O NADALJNJEM IZOBRAŽEVANJU ANKETIRANIH	1		2		3		4		Skupaj	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Interesi	36	17	19	7	39	19	125	57	219	100
Učne/delovne navade	84	41	81	35	38	18	16	6	219	100
Sposobnosti	26	12	67	30	83	38	43	20	219	100
Ocene	57	25	52	29	61	23	49	23	219	100

Tabela 15: Prikaz pomena notranjih dejavnikov pri odločanju anketiranih o njihovem nadaljnjem izobraževanju

Graf 13: Prikaz pomena notranjih dejavnikov anketiranih pri njihovem odločanju o nadaljnjem izobraževanju v odstotkih

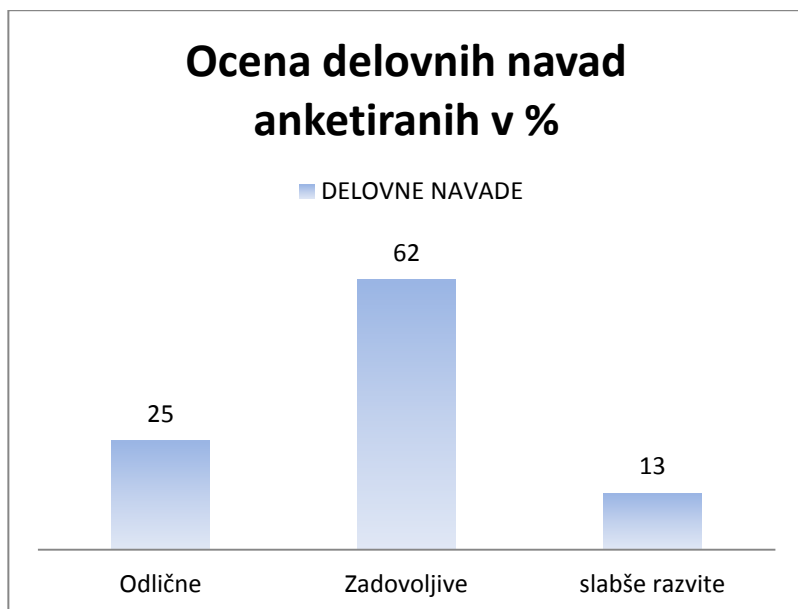
Grafična predstavitev nam pokaže, da je najpomembnejši notranji dejavnik, ki vpliva na izbiro nadaljnega izobraževanja, interes anketiranih, saj mu je kar 57 % anketiranih pripisalo največji pomen. Sposobnostim pripisujejo največji pomen na tretjem (38%) in drugem mestu (30%) pomembnosti; po lestvici pomembnosti je ta dejavnik razpršen, kar velja tudi za ocene anketiranih; zanimivo pa se nam zdi opozoriti na pomen učnih/delovnih navad, ki jim vprašani pripisujejo zelo majhen pomen pri svojem odločanju o nadaljnjem izobraževanju (41 % anketiranih meni, da so najmanj pomemben faktor odločanja). Potrdimo lahko del svoje četrte hipoteze, ki pravi, da na nadaljnje izobraževanje vprašanih v največji meri vplivajo njihovi interesi; ne velja pa to za sposobnosti anketiranih.

10. Kako ocenjuješ svoje učne/delovne navade? (Obkroži črko pred najustreznejšim odgovorom.)

- a) Moje učne/delovne navade so odlične.
- b) Moje učne/delovne navade so zadovoljive.
- c) Imam slabe učne/delovne navade.

UČNE/DELOVNE NAVADE	Število	%
Odlične	53	25
Zadovoljive	139	62
slabše razvite	27	13
Skupaj	219	100

Tabela 16: Prikaz ocene učnih/ delovnih navad anketiranih

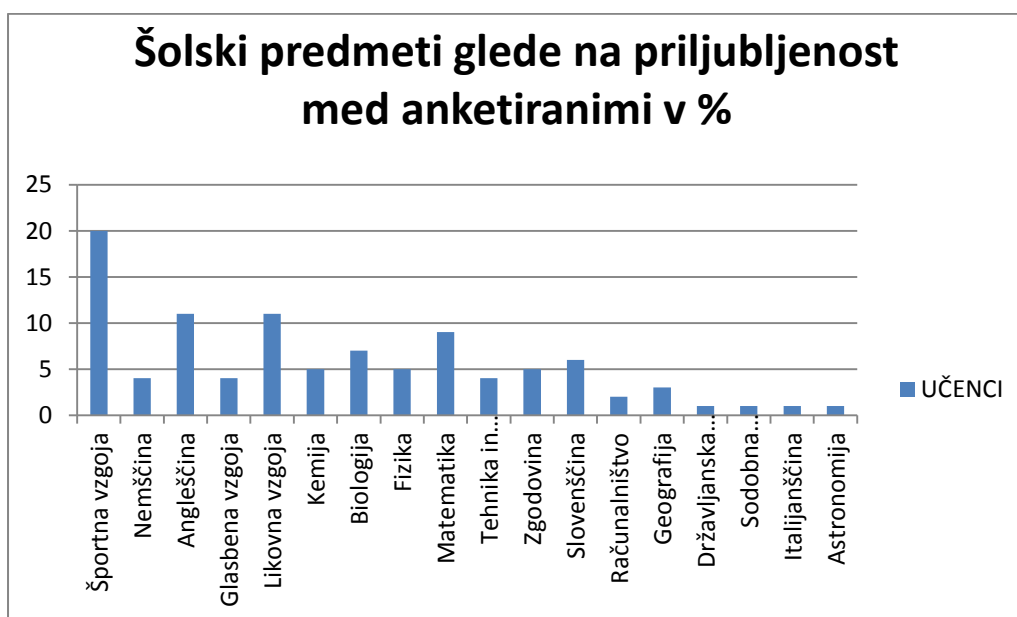
Graf 14: Prikaz ocene učnih/delovnih navad anketiranih v odstotkih

Anketirani so svojimi učnimi/delovnimi navadami zadovoljni, saj kar 62 % vprašanih ocenjuje svoje navade za zadovoljive, 25 % vprašanih meni, da so odlične, 13 % vprašanih pa navaja, da ima slabše razvite učne/delovne navade. Potrdimo lahko del svoje četrte hipoteze, ki pravi, da je večina anketiranih zadovoljna s svojimi učnimi/delovnimi navadami.

11. Kateri šolski predmet/-i ti je/so ti najbolj všeč? (Zapiši ga/jih na črto.)**12. Kateri/-e poklic/-e bi želel/-a opravljati v prihodnosti?**

ŠOLSKE PREDMETI	Učenci	
	število	%
Športna vzgoja	111	20
Nemščina	19	4
Angleščina	63	11
Glasbena vzgoja	22	4
Likovna vzgoja	59	11
Kemija	34	5
Biologija	45	7
Fizika	25	5
Matematika	48	9
Tehnika	20	4
Zgodovina	26	5
Slovenščina	34	6
Računalništvo	6	2
Geografija	15	3
Državljska vzgoja in etika	2	1
Sodobna priprava hrane	5	1
Italijanščina	2	1
Astronomija	4	1
Skupaj	540	100

Tabela 17: Prikaz priljubljenosti šolskih predmetov med anketiranimi učenci

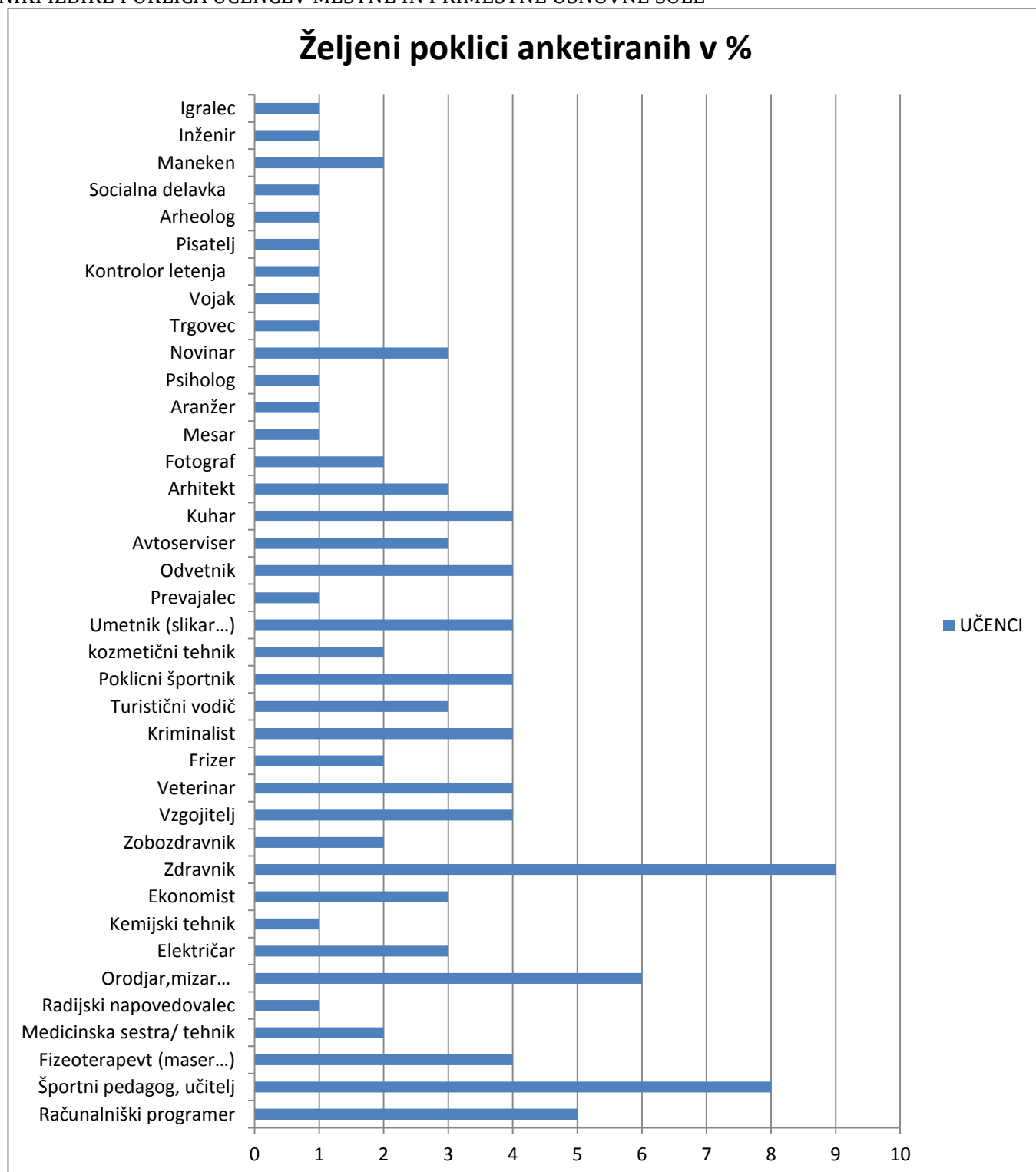

Graf 15: Prikaz priljubljenosti šolskih predmetov med anketiranimi učenci v odstotkih

DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA UČENCEV MESTNE IN PRIMESTNE OSNOVNE ŠOLE

POKLICI	Učenci	
	število	%
Računalniški programer	14	5
Športni pedagog, učitelj	26	8
Fizeoterapevt (maser...)	10	4
Medicinska sestra/brat, tehnik	6	2
Radijski napovedovalec	2	1
Tehnik (orodjar,mizar...)	19	6
Električar	7	3
Kemijski tehnik	3	1
Ekonomist	9	3
Zdravnik	25	9
Zobozdravnik	5	2
Vzgojitelj	13	4
Veterinar	9	4
Frizer	4	2
Kriminalist	11	4
Turistični vodič	6	3
Poklicni športnik	9	4
Kozmetični tehnik	6	2
Umetnik (slikar...)	10	4
Prevajalec	2	1
Odvetnik	10	4
Avtoserviser	8	3
Kuhar	10	4
Arhitekt	8	3
Fotograf	4	2
Mesar	1	1
Aranžer	2	1
Psiholog	3	1
Novinar	9	3
Trgovec	3	1
Vojak	1	1
Kontrolor letenja	1	1
Pisatelj	1	1
Arheolog	2	1
Socialna delavka	1	1
Maneken	4	2
Inženir	2	1
Igralec	1	1
Skupaj	264	100

Tabela 18:Prikaz priljubljenosti posameznih poklicev med anketiranimi učenci

Graf 16: Prikaz priljubljenosti posameznih poklicev med anketiranimi učenci v odstotkih

Med najbolj priljubljene predmete anketiranih učencev lahko štejemo športno vzgojo (20%), angleščino in likovno vzgojo (11%), sledijo matematika (9%), biologija (7%) in slovenščina (6%), kemija, fizika in zgodovina (5%), nemščina, glasbena vzgoja in tehnika (4%), geografija (3%) in računalništvo (2%), državljansko vzgojo pa ima ob izbirnih predmetih (sodobna priprava hrane, italijanščina in astronomija) 1 %. Najbolj zaželjeni poklici anketiranih so poklic zdravnika (9%), športnega pedagoga, učitelja (8%), orodjarja in mizarja (6%) ter računalniškega programerja (5%).

Posamezne poklice smo po sorodnosti združile v določena poklicna področja.

	UČENCI	
	Število	%
VZGOJNO- IZOBRAŽEVALNA DEJAVNOST	39	15
ZDRAVSTVENA DEJAVNOST	61	23
POKLICNO-STORITVENA DEJAVNOST	54	20
NARAVOSLOVNO- TEHNIČNA DEJAVNOST	39	15
JEZIKOVNO-DRUŽBOSLOVNA DEJAVNOST	41	16
UMETNOST	16	6
DRUGO	14	5
Skupaj	264	100

Tabela 19: Prikaz posameznih poklicnih področij, za katere so se odločali anketirani učenci.

Poklice smo razvrstile v posamezna širša področja:

Vzgojno-izobraževalna dejavnost (športni pedagog, učitelj, vzgojitelj);

Zdravstvena dejavnost (fizioterapevt, medicinska sestra/tehnik, zdravnik, zobozdravnik, veterinar, kozmetični tehnik);

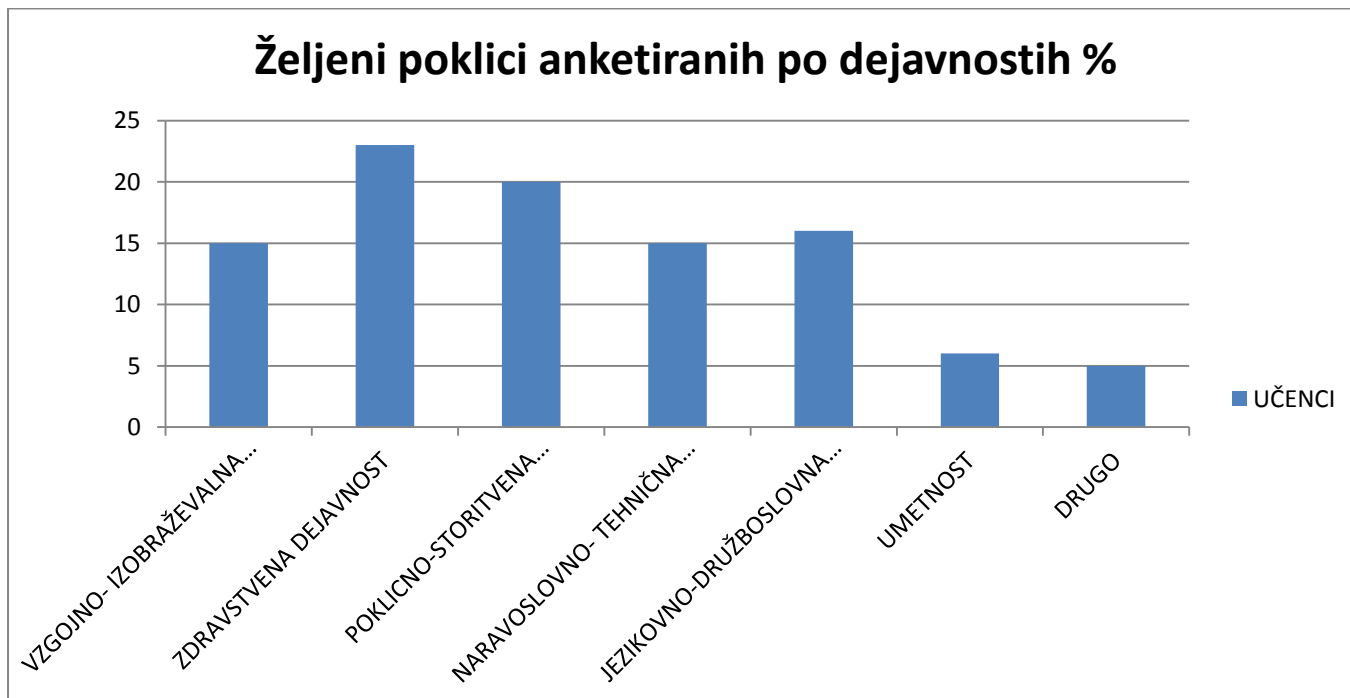
Poklicno-storitvena dejavnost (orodjar, mizar, električar, frizer, avtoserviser, kuhar, mesar, aranžer, trgovec);

Naravoslovno-tehnična dejavnost (računalniški programer, kemijski tehnik, arhitekt, psiholog, kontrolor letenja, inženir, kriminalist);

Jezikovno -družboslovna dejavnost (ekonomist, turistični vodič, prevajalec, socialna delavka, odvetnik, radijski napovedovalec, novinar, arheolog);

Umetnost (slikar, fotograf, pisatelj, igralec);

Drugo (poklicni športnik, vojak, maneken).

Graf 17: Prikaz posameznih poklicnih področij, za katere so se odločali anketirani učenci, v odstotkih.

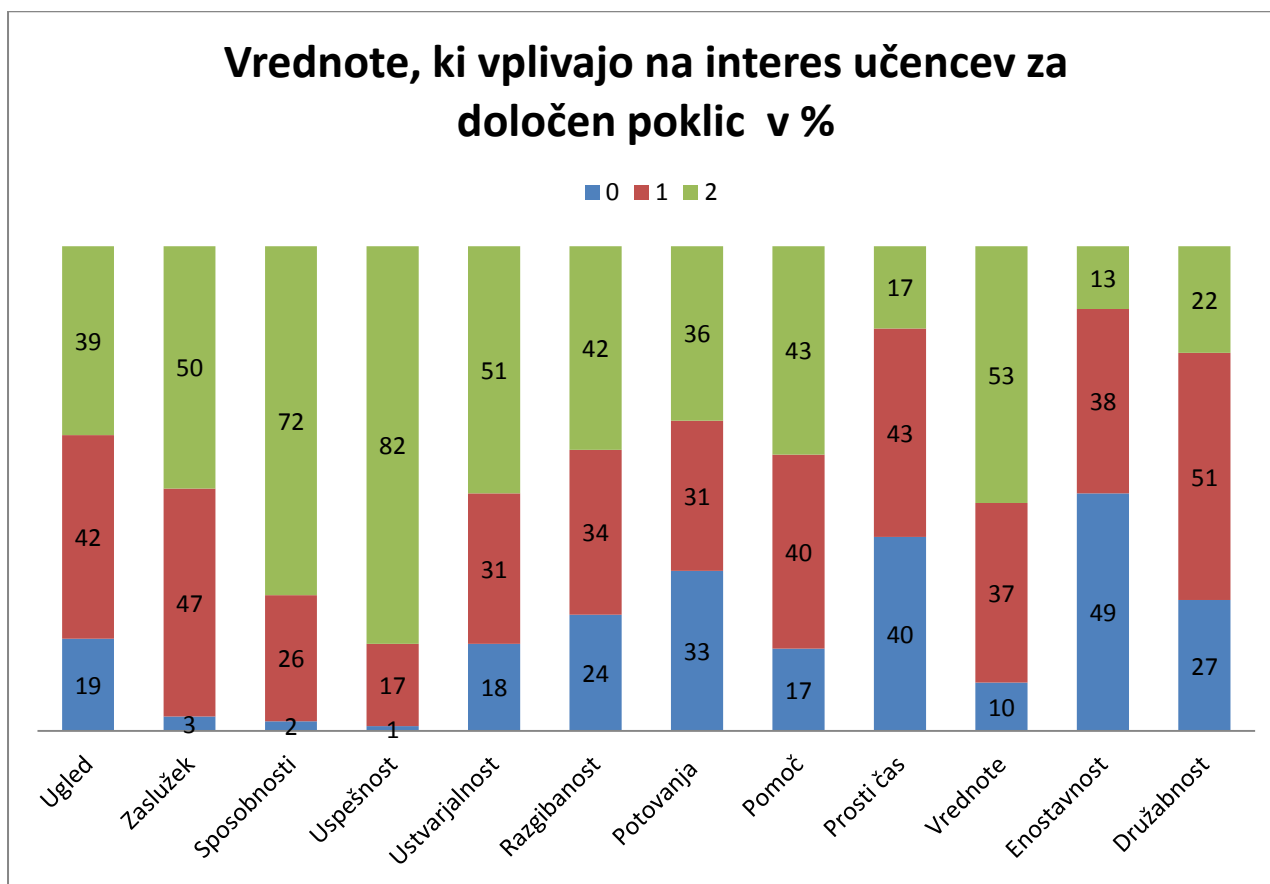
Med najbolj priljubljenimi predmeti anketiranih učencev in poklici, ki jih zanimajo, nismo našle neposredne povezave, kar se nam zdi razumljivo, saj na interes za določen poklic vpliva veliko različnih dejavnikov. Pete hipoteze nismo postavile najbolj smiselno, vseeno pa smo ugotovile, kateri predmeti so učencem najbližje in kateri poklici jih najbolj zanimajo. Med poklicnimi področji, v katera bi se anketirani usmerili, je na prvem mestu zdravstvena dejavnost (23%), ki ji sledi poklicno- storitvena dejavnost (20 %), nato pa je opaziti še jezikovno-družboslovno (16%), vzgojno-izobraževalno in naravoslovno-tehnično dejavnost(15%). Najmanj zanimanja je za umetniške dejavnosti (6%).

13. V kolikšni meri vplivajo na tvoj interes za posamezne poklice naslednji dejavniki? (Posamezne dejavnike označi s številkami 0, 1 ali 2; pri čemer pomeni 0-nima vpliva, 1-ima majhen vpliv, 2-ima pomemben vpliv.)

1.	Poklic je ugleden.	
2.	Poklic nudi visok zaslužek.	
3.	Pri delu bom lahko uveljavil/-a svoje sposobnosti.	
4.	Pri delu bom uspešen/-na.	
5.	Lahko bom ustvarjal/-na.	
6.	Delo je pestro in razgibano.	
7.	Lahko bom veliko potoval/-a.	
8.	Lahko bom pomagal/-a ljudem.	
9.	Imel/-a bom veliko prostega časa.	
10.	Delal /-a bom lahko nekaj, kar ustreza mojim prepričanjem in vrednotam.	
11.	Delal/-a bom z nečim lahkim in preprostim.	
12.	Delal/-a bom kot del skupine z mnogimi ljudmi okoli sebe.	

Vrednote, ki vplivajo na interes anketiranih za posamezen poklic	0		1		2		Skupaj	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Poklic je ugleden.	37	19	95	42	87	39	219	100
Poklic nudi visok zaslužek.	12	3	90	47	117	50	219	100
Pri delu bom lahko uveljavljal svoje sposobnosti.	4	2	58	26	157	72	219	100
Pri delu bom uspešen.	2	1	37	17	180	82	219	100
Lahko bom ustvarjal.	39	18	68	31	112	51	219	100
Delo je pestro in razgibano.	52	24	74	34	93	42	219	100
Lahko bom veliko potoval.	60	33	59	31	100	36	219	100
Lahko bom pomagal ljudem.	41	17	88	40	90	43	219	100
Imel bom veliko prostega časa.	87	40	88	43	44	17	219	100
Delal bom nekaj, kar ustreza mojim vrednotam.	23	10	81	37	115	53	219	100
Delal bom z nečim lahkim in preprostim.	108	49	82	38	29	13	219	100
Delal bom kot del skupine z ljudmi okoli sebe.	57	27	103	51	59	22	219	100

Tabela 20: Prikaz vpliva posameznih vrednot anketiranih na njihov interes za posamezne poklice

Graf 18: Prikaz vpliva posameznih vrednot anketiranih na njihov interes za posamezne poklice v odstotkih

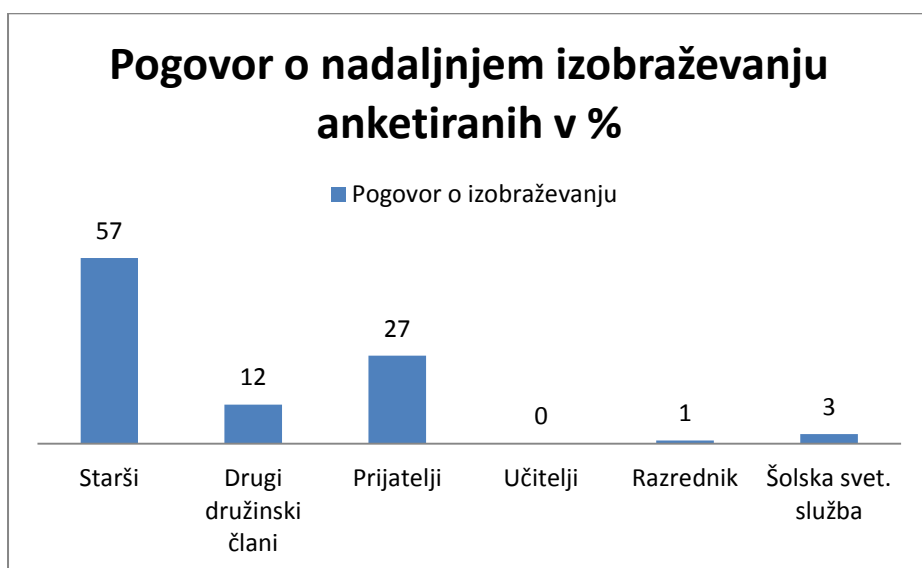
Vrednoti, ki sta anketiranim najbolj pomembni pri razmišljanju o njihovem bodočem poklicu, sta uspešnost pri opravljanju poklica (82% anketiranih jo postavlja za najbolj pomembno, 17 % za pomembno, 1% za nepomembno) in razvijanje svojih sposobnosti (72% anketiranih meni, da je zelo pomemben dejavnik pri izbiri poklica, 26 % pomemben, 2 % nepomemben), pomemben dejavnik je tudi to, da delo ustreza vrednotam vprašanih (53% vprašanih meni, da je to zanje zelo pomembno, 37 % pomembno, 10% nepomembno), sledita pa še ustvarjalnost pri delu (razmerje 51%:31%:18%) in zaslužek (50%:47%:3%). Delno lahko potrdimo svojo šesto hipotezo, s katero smo domnevale, da bodo pri interesih za poklic prevladovale statusne vrednote (visok zaslužek, ugled poklica, uspešnost), saj se je med njimi vidneje prebila želja po uspešnosti, ki ji sledi tudi težnja po visokem zaslužku; čutne vrednote (pestro in razgibano delo, potovanja, prosti čas, družabnost) pa niso v ospredju, ko anketirani razmišljajo o svojem poklicu v prihodnosti.

14. S kom se najpogosteje pogovarjaš o svojem srednješolskem izobraževanju oz. poklicni izbiri? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

- S starši.
- Z drugimi družinskimi člani: bratje, sestre, stari starši ...
- S prijatelji.
- Z učitelji posameznih predmetov.
- Z razrednikom.
- S šolsko svetovalno delavko.

Pogovor o izobraževanju	Število	%
Starši	125	57
Drugi družinski člani	27	12
Prijatelji	61	27
Učitelji	0	0
Razrednik	2	1
Šolska svet. služba	4	3
Skupaj	219	100

Tabela 21: Prikaz sogovornikov anketiranih o njihovem izobraževanju

Graf 19: Prikaz deleža sogovornikov anketiranih o njihovem izobraževanju

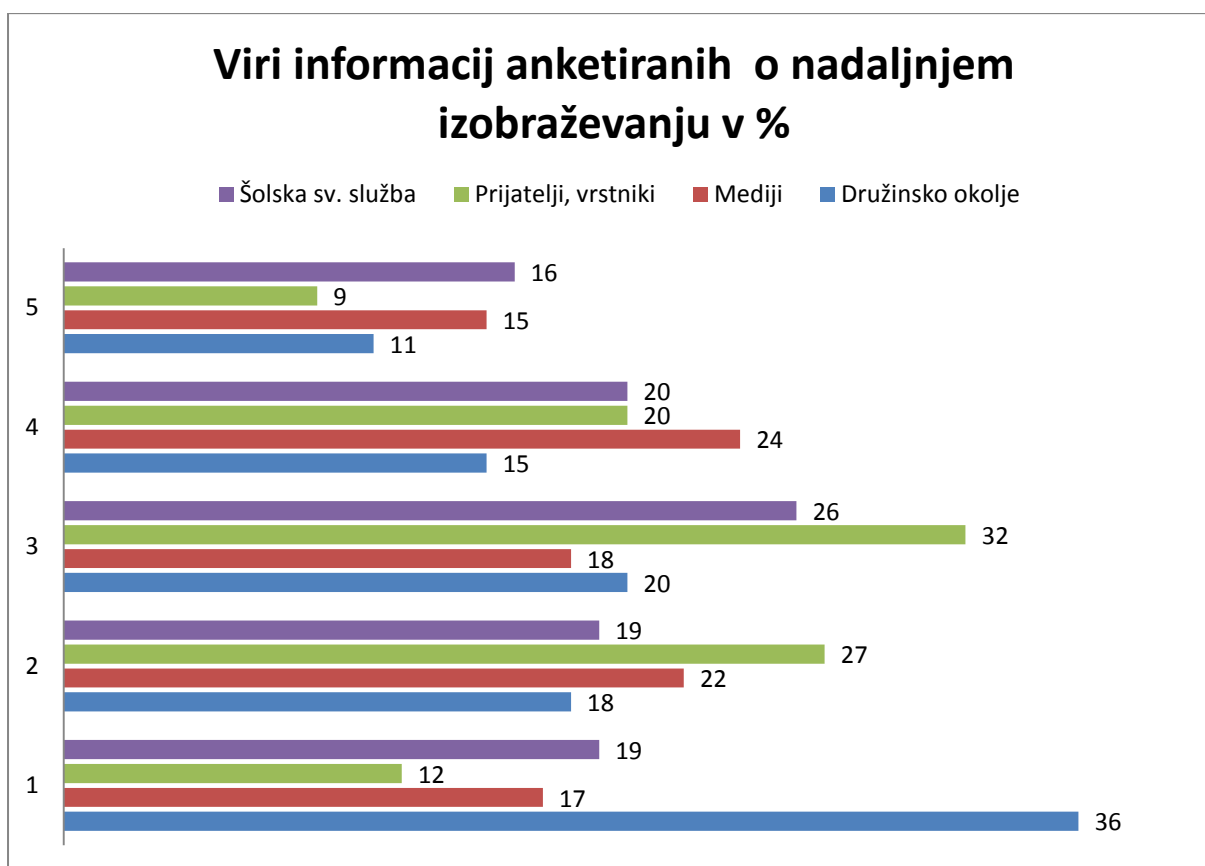
Analiza anketnega vprašalnika kaže, da se anketirani v najvišjem odstotku o svojem nadaljnjem izobraževanju pogovarjajo s starši (57%), sledijo prijatelji (27%) in drugi družinski člani (12%), delež šole pa je skoraj zanemarljiv, saj anketirani pravijo, da le v 4 % izkoristijo možnost za pogovor o svojem nadaljnjem izobraževanju s strokovnimi delavci šole. Potrjujemo del svoje sedme hipoteze, ki največjo vlogo v pogovorih o nadaljnjem izobraževanju učencev pripisuje staršem.

15. Kje dobiš največ informacij o svojem srednješolskem izobraževanju/poklicni izbiri? (Dejavnike označi od 1 do 5, pri čemer označuje 1 največ informacij, 5 pa najmanj informacij.)

1.	Družinsko okolje (starši, drugi sorodniki).	
2.	Šola in šolska svetovalna služba.	
3.	Vrstniki.	
4.	Mediji (časopisje, TV, splet).	
5.	Drugo:	

Informacije o izobraževanju	1		2		3		4		5		Skupaj	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Družinsko okolje.	78	36	40	18	44	20	32	15	25	11	219	100
Mediji.	39	17	58	22	37	18	53	24	32	15	219	100
Prijatelji, vrstniki.	27	12	58	27	69	32	44	20	21	9	219	100
Šolska sv. služba.	43	19	36	19	59	26	48	20	33	16	219	100

Tabela 22: Prikaz virov informacij anketiranih o nadaljnem izobraževanju

Graf 20: Prikaz virov informacij anketiranih o nadaljnem izobraževanju v odstotkih

Anketirani informacije o izobraževanju v največji meri pridobijo v družinskem okolju ($1 + 2 + 3 = 84\%$), pri prijateljih ($1 + 2 + 3 = 70\%$), sledi šolska svetovalna služba ($1 + 2 + 3 = 64\%$), na zadnjem mestu pa so mediji ($1 + 2 + 3 = 57\%$). Zanimati moramo del svoje sedme hipoteze, ki pravi, da pridobijo anketirani učenci največ informacij o nadaljnem izobraževanju v medijih (tisk, TV, splet).

16. Katere težave imaš pri odločanju za svoje nadaljnje izobraževanje? (V okence vpiši DA ali NE glede na to, ali opisan problem čutiš za svojo težavo ali ne.)

1.	Ne vem, kaj me veseli.	
2.	Premalo poznam izobraževalne možnosti.	
3.	Imam premalo informacij o poklicih.	
4.	Premalo vem o zaposlitvenih možnostih poklicev.	
5.	O nadaljnem izobraževanju se ne morem odločiti sam/-a.	

DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA UČENCEV MESTNE IN PRIMESTNE OSNOVNE ŠOLE

Težave pri odločanju za nadaljnje izobraževanje	DA		NE		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%
Ne vem, kaj me veseli.	57	21	162	79	219	100
Premalo poznam izobraževalne možnosti.	60	29	159	71	219	100
Imam premalo informacij o poklicih.	66	35	153	65	219	100
Premalo vem o zaposlitvenih možnostih poklicev.	82	38	137	62	219	100
O nadaljnjem izobraževanju se ne morem odločiti sam.	42	19	177	81	219	100

Tabela 23: Prikaz težav anketiranih pri odločanju za svoje nadaljnje izobraževanje

Graf 22: Prikaz težav anketiranih pri odločanju za svoje nadaljnje izobraževanje v odstotkih

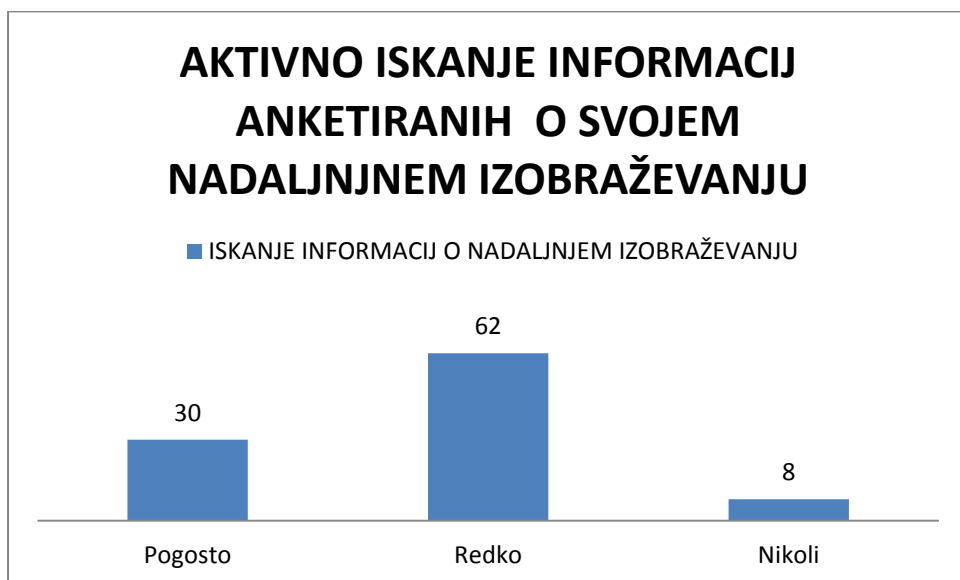
Večina anketiranih meni, da se o nadaljnjem izobraževanju zmorejo odločati sami (81%); da vedo, kaj jih veseli (79%); da poznajo izobraževalne možnosti (71%); da imajo dovolj informacij o poklicih (65%) in da poznajo zaposlitvene možnosti poklicev (62%). Najnižji procent je zaznati ravno pri zadnjih treh postavkah, zato lahko potrdimo del svoje osme hipoteze, ki pravi, da ima največ anketiranih težave s poznavanjem izobraževalnega sistema, poklicev in zaposljivosti letih. Večina anketiranih pa vseh navedenih problemov ne zaznava kot svoje težave.

17. Kako pogosto iščeš informacije povezne z nadaljnjim izobraževanjem/poklicem? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

- a) Pogosto.
- b) Redko.
- c) Nikoli.

ISKANJE INFORMACIJ O NADALJNJEM IZOBRAŽEVANJU	število	%
Pogosto	65	30
Redko	136	62
Nikoli	18	8
Skupaj	219	100

Tabela 24: Prikaz aktivnega iskanja informacij o nadaljnjem izobraževanju med anketiranimi

Graf 23: Prikaz aktivnega iskanja informacij o nadaljnjem izobraževanju med anketiranimi v odstotkih

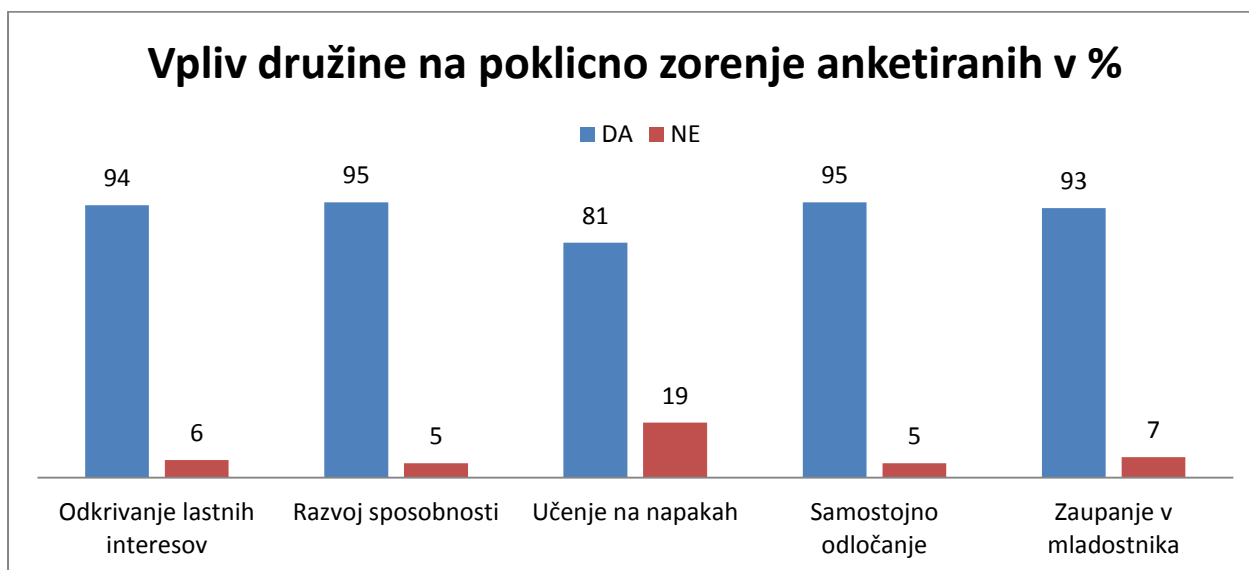
Večina vprašanih je odgovorila, da redko sama išče informacije povezane s svojim nadaljnjim izobraževanjem (62%), pogosto išče informacije 30 % vprašanih, nikoli pa 8 %. Potrdimo lahko del svoje osme hipoteze, ki pravi, da večina anketiranih redko išče informacije povezane s svojim nadaljnjim izobraževanjem.

18. Katere pogoje ti za poklicno zorenje daje družinsko okolje? (Spodaj zapisane trditve očni z DA ali NE.)

1.	Družina mi daje možnosti za odkrivanje lastnih interesov.	
2.	Družina mi nudi pogoje za razvoj mojih sposobnosti.	
3.	Družina dopušča, da se učim na svojih napakah.	
4.	Družina me vzpodbuja k samostojnemu odločanju.	
5.	Družina zaupa vame.	

DRUŽINSKO OKOLJE	DA		NE		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%
Odkrivanje lastnih interesov	205	94	14	6	219	100
Razvoj sposobnosti	204	95	15	5	219	100
Učenje na napakah	178	81	41	19	219	100
Samostojno odločanje	207	95	12	5	219	100
Zaupanje v mladostnika	199	93	20	7	219	100

Tabela 25: Prikaz odnosov družinskih članov do anketiranih

Graf 24: Prikaz odnosov družinskih članov do anketiranih

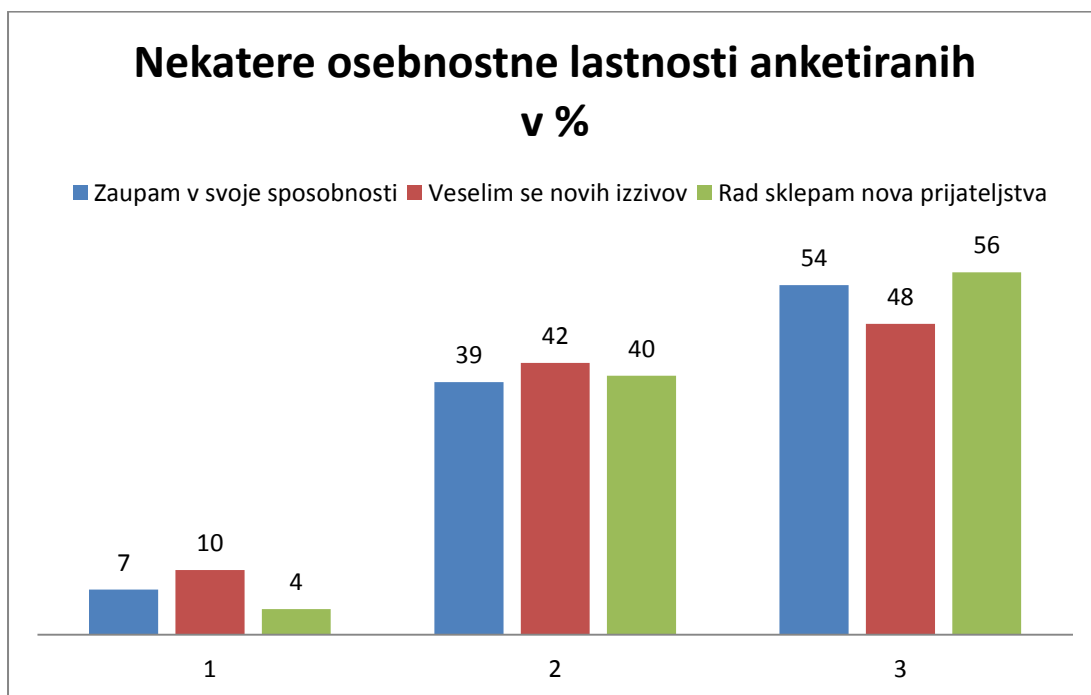
Vprašani v zelo visokih odstotkih menijo, da jih družina podpira pri odkrivanju njihovih lastnih interesov (94%), da jim omogoča razvoj njihovih sposobnosti (95%), da dopušča učenje na lastnih napakah anketiranih (81%), da jim dopušča samostojno odločanje (95%) in zaupa vanje (93%). Potrdimo lahko del devete hipoteze, ki pravi, da družina v večini pozitivno vpliva na poklicno zorenje anketiranih.

19. V kolikšni meri veljajo zate spodaj zapisane trditve? (Trditvam pripiši številke od 1 do 3, pri čemer pomeni 1- nikoli, 2-včasih, 3- pogosto.)

1.	Zaupam v svoje sposobnosti.	
2.	Veselim se novih izzivov/novih stvari, priložnosti ...	
3.	Rad/-a sklepam nova prijateljstva.	

Nekatere osebnostne lastnosti anketiranih	1		2		3		Skupaj	
	Število	%	Število	%	Število	%	število	%
Zaupam v svoje sposobnosti.	15	7	87	39	117	54	219	100
Veselim se novih izzivov.	22	10	92	42	105	48	219	100
Rad/-a sklepam nova prijateljstva.	9	4	88	40	122	56	219	100

Tabela 26: Prikaz nekaterih osebnostnih lastnosti anketiranih

Graf 25: Prikaz nekaterih osebnostnih lastnosti anketiranih v odstotkih

Večina anketiranih učencev pogosto zaupa v svoje sposobnosti (54%), se veseli novih izzivov (48%) in rada sklepa nova prijateljstva (56%). Tako lahko potrdimo del svoje zadnje hipoteze, ki pravi, da ima večina anketiranih tudi zaradi pozitivnega vpliva družinskega okolja dobro samopodobo, ki je velikega pomena za poklicno odločanje.

Fotografija 4: Festival izobraževanja in zaposlovanja, Celjski sejem, januar 2012

4.2 POGOVOR S SVETOVALNO DELAVKO ŠOLE

**MLADIM SVETUJEM, NAJ SI IZBEREJO POKLIC, KI JIM BO IZZIV;
DELO, KI GA BODO OPRAVLJALI Z VESELJEM; OB TEM PA VELJA
VEDETI, DA SE BREZ MUJE ŠE ČEVELJ NE OBUJE.**

Fotografija 5: ga. Stanka Hozjan, svetovalna delavka šole

Pogovor s svetovalno delavko šole, go. Stanko Hozjan, o programu poklicne orientacije, ki jo izvaja na šoli; o vsebinski zasnovi dela in njenih opažanjih pri delu.

Moje svetovalno delo oziroma zastavljen letni delovni načrt šolske svetovalne službe vključuje mnoge raznovrstne dejavnosti v okviru poklicne orientacije za učence predmetne stopnje. Na šoli pa v tem smislu ne organiziram posebnih dejavnosti za učence razredne stopnje. Zagotovo se tudi najmlajši pri različnih predmetih in obšolskih dejavnostih pogovarjajo o poklicih, ki jih opravljajo njihovi starši, bratje, sestre, sorodniki ...

Aktivneje v tem smislu sodelujem z učenci 8. razreda. Ti se v aprilu udeležijo že tradicionalnih delavnic na Šolskem centru Celje, kjer praktično spoznajo programe, ki jim jih ponuja omenjena srednja šola. V okviru roditeljskega sestanka pa tako učenci kot njihovi starši še podrobneje (na teoretični ravni) spoznajo možnosti izobraževanja na omenjeni šoli. Med uro oddelčne skupnosti v sodelovanju s strokovnjaki iz Območno-obrtne podjetniške zbornice Celje (projekt Izbira poklica-izziv za prihodnost) učencem predstavimo pomembne dejavnike, ki vplivajo na odločitev o njihovi nadaljnji poklicni in izobraževalni poti; vrste štipendij; spregovorimo pa tudi o drugih temah, povezanih z nadaljnjim izobraževanjem učencev. V okviru ure oddelčne skupnosti učencem predstavim shemo izobraževanja v Sloveniji (v katere vrste programov se lahko vpišejo, s čim se programi zaključijo in kakšne možnosti nadaljnega izobraževanja jim ponuja izbran program). Še enkrat se pogovorimo o dejavnih poklicnega odločanja, učenci pa hkrati izpolnijo tudi vprašalnik, s pomočjo katerega spoznavajo samega sebe; svoje interese, zanimanja za posamezne predmete, svoj šolski uspeh, svoje učne navade in druge osebne karakteristike. V osmem razredu izvedemo testiranje učenčevih sposobnosti z Multifaktorsko baterijo testov. Tako dobljeni rezultati so koristen pripomoček pri individualnem poklicnem svetovanju v 9. razredu. V letošnjem letu je društvo Bližina v sedmih in osmih razredih izvedlo delavnice na temo Šola, učenje in postavljanje učnih ciljev. Učenci so si postavljali kratkoročne in dolgoročne cilje povezane s srednjo šolo oz. poklici, ki jih želijo nekoč v življenju opravljati.

Poklicna orientacija v 9. razredu je zastavljena zelo intenzivno. V začetku oktobra si z učenci v računalniški učilnici ogledamo spletne strani, ki jim omogočajo iskanje pomembnih informacij v zvezi s poklici in srednjimi šolami (mojaizbira.si, bodiprofi.si). Predstavim jim spletno stran

Ministrstva za šolstvo in šport, ki se nanaša na vpis v srednje šole. S spremljanjem te spletne strani lahko učenci skozi celotno šolsko leto zbirajo informacije povezane z vpisom: razpis za vpis v srednje šole, število prijav, število točk potrebnih za vpis v posamezni program ... V mesecu novembru učenci rešijo Vprašalnik o poklicni poti. Decembra poteka timski sestanek, ki se ga udeležijo razredniki devetih razredov, zdravnica, svetovalka Zavoda za zaposlovanje in svetovalni delavec šole. Na timskem sestanku se pogovorimo o posameznem učencu, natančneje o njegovi poklicni nameri, ki jo zapiše v Vprašalnik o poklicni poti. Ustavimo se tudi ob učenčevih ocenah v 7., 8. in 9. razredu ter rezultatih Multifaktorske baterije testov. V januarju se udeležimo že tradicionalnega Festivala izobraževanja in zaposlovanja na Celjskem sejmu. Na Festivalu učenci samostojno zbirajo informacije o srednjih šolah, poklicih, fakultetah, delodajalcih ... Januarja potekajo individualni poklicni pogovori z učenci in njihovimi starši. Pogovorimo se o učenčevi poklicni nameri. Učenci lahko med letom izpolnijo katerega izmed testov interesov, ki jim ponudi »ideje« o poklicih, ki bi jih lahko opravljali glede na svoja zanimanja. V začetku februarja poteka roditeljski sestanek, na katerem staršem predstavim pomembne točke Razpisa za vpis v srednje šole in dijaške domove. Med šolskim letom učence obveščam o pomembnih datumih povezanih z vpisom, jim pomagam pri izpolnjevanju vpisnega lista, seznanim jih s številom prijav, vse prispelne informacije javnega značaja pa urejamo na t. i. oglasni deski.

Pri poklicni orientaciji sodelujem s svetovalko Zavoda za zaposlovanje, in sicer v okviru že omenjenega timskega sestanka. Stike ohranjamo z Območno-obrtno podjetniško zbornico Celje, ki nam s svojimi strokovnjaki pomaga izvesti predavanja za učence v okviru ur oddelčnih skupnosti. Vseskozi poteka odprt dialog s srednjimi šolami, ki nas obveščajo o dnevih odprtih vrat, na srečanju srednjih in osnovnih šol pa nas svetovalne delavke SŠ obvestijo o novostih posameznih programov. SŠ nas povabijo na najrazličnejše dogodke, ki jih pripravijo za osnovnošolce, da bi jim tako predstavile šolo. Ponujajo jim najrazličnejše dejavnosti, s katerimi želijo približati srednješolske programe. Žal pa nimamo na razpolago dovolj ur, namenjenih poklicni orientaciji. Tako moramo dejavnosti poklicne orientacije razporediti na dneve dejavnosti, ure oddelčne skupnosti in ure rednega pouka. Seveda je slednje bolj izjema kot pravilo, saj morajo ure rednega pouka teči, kar se da nemoteno.

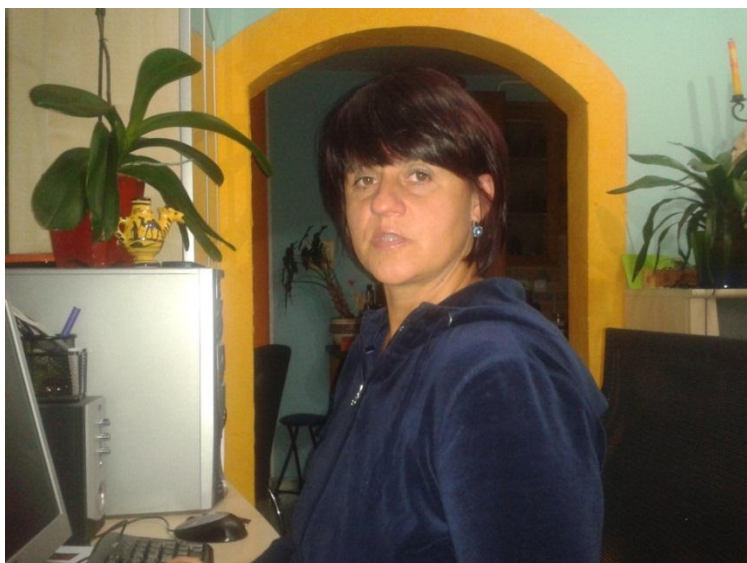
Pri svojem delu opažam, da učenci premalo izkoristijo vse ponujeno; zdi se, da površno razmišljajo o svojih interesih, zanimanjih, ocenah, delovnih navadah, sposobnostih; vse naštetu pa pomembno vpliva na izbiro ustrezne srednje šole. Učencem osmega razreda se večkrat zdi, da je izbira srednje šole še zelo daleč in da imajo veliko časa za razmislek. Tudi pri devetošolcih pogrešam več aktivnega zbiranja in iskanja informacij v zvezi s srednješolskimi programi in možnostmi nadaljevanja izobraževanja na fakultetah, spremljanja vpisa v srednje šole ... torej njihovo samoiniciativnost. Dogaja se, da so učenčeve želje glede izbire srednje šole neuskklajene z njegovimi ocenami, sposobnostmi, delovnimi navadami. Učenci si včasih postavijo previsoke cilje. Preveč »povečujejo« gimnazijo, premalo pa je razmisleka o drugih poteh izobraževanja. Mladim svetujem, naj si izberejo poklic, ki jim bo izziv; delo, ki ga bodo opravljali z veseljem; ob tem pa naj ne pozabijo, da se brez muje še čevljev ne obuže.

Fotografija 6: Individualno svetovalno delo

4.3 INTERVJU S SVETOVALKO ZAVODA RS ZA ZAPOSLOVANJE

POKLICNA ODLOČITEV SODI MED ZAHTEVNEJŠE ODLOČITVE V ŽIVLJENJU

Fotografija 7: ga. Andreja Jurko, univ. dipl. psih.

Intervju z go. Andrejo Jurko, svetovalko Zavoda RS za zaposlovanje, ki kot psihologinja sodeluje v komisiji za poklicno orientacijo osnovnošolcev.

Katera dela zajema področje psihologa v komisiji za poklicno orientacijo osnovnošolcev ob koncu osnovne šole?

Prispevek psihologa na komisiji poklicne orientacije zajema več nalog. Te so:

- interpretacija testnih rezultatov sposobnosti. Vsi učenci so v 8. razredu testirani z multifaktorsko baterijo testov (MFBT) in ti rezultati služijo kot pomoč učencem pri njihovi izbiri poklica.
- z nekaterimi učenci opravi in interpretira interesne teste.
- so člani komisije, ki oblikuje mnenje o učenčevi poklicni nameri.
- vodi razgovore o izbiri poklica z učenci in starši, ki pridejo na svetovanje.

Kako je sestavljena komisija za poklicno usmerjanje osnovnošolcev in kakšna je naloga posameznih članov komisije ter komisije kot celote?

V komisiji sodelujejo razrednik, svetovalni delavec šole, psiholog zavoda za zaposlovanje, zdravnik šolske medicine, na nekaterih šolah se pridružijo tudi ravnatelji. Na komisiji pregledamo Anketo o izbiri poklica – opravijo jo učenci v 9. razredu-; uspeh pri posameznih predmetih v 6.,7. in 8. razredu in ocene devetega razreda. Zdravnica opozori na morebitne zdravstvene ovire. Pogovorimo se o učenčevem odnosu do učenja, njegovi motivaciji, ambicijah in njegovi poklicni nameri, o kateri podamo tudi mnenje, ki ga kasneje svetovalna delavka posreduje učencem in njihovim staršem na individualnih razgovorih.

Kakšne so Vaše izkušnje pri delu v komisiji za poklicno usmerjanje?

Moje izkušnje so dobre, komisije delujejo strokovno, usklajeno in z osnovnim ciljem oz. željo, da smo mladostnikom v pomoč pri njihovi poklicni izbiri.

Mnenje komisije učenca usmerja pri njegovi odločitvi za nadaljnje izobraževanje ... je priporočilo, ki ne obvezuje ...

Mnenje o učenčevi poklicni nameri/ odločitvi je izključno svetovalnega značaja in je le priporočilo, končna odločitev, kakor tudi odgovornost za sprejeto odločitev, je na strani učenca in njegovih staršev.

S kakšnimi težavami se srečujete pri svojem delu?

Kot psihologinja delujem na različnih področjih, a delo na področju poklicne orientacije oz. delo z mladostnik mi je osebno najbližje in mi daje največ zadovoljstva. Pri delu vidim največji problem, ko mladostnik izbere prezahteven program ali program, ki ni v skladu z njegovimi interesi, kar pogosto pelje v šolsko neuspešnost in seveda splošno nezadovoljstvo. Na Zavodu za zaposlovanje imamo prijavljenih veliko oseb, ki imajo končano le osnovnošolsko izobrazbo. Te osebe težko dobijo zaposlitev, zaposlitve so slabo plačane, pogosto so to zaposlitve za krajše obdobje ...

Kako se spreminjajo interesi učencev za nadaljnje izobraževanje? Vaša opažanja ...

Interesi imajo zelo pomembno vlogo pri izbiri poklica, saj nas močno spodbujajo na naši poti do uspeha. Interesi se skozi otroštvo spreminjajo, na njihov razvoj vpliva okolje, vzgoja, otrokove osebne lastnosti, spol, sposobnosti ... V času odraščanja postajajo vedno bolj stabilni in trajni, čeprav se spreminjajo skozi celo naše življenje. Njihov razvoj je najbolj intenziven v obdobju odraščanja, zato je zelo pomembno, da je mladostnik čim bolj aktiven (vključen v šolske in izvenšolske aktivnosti), kajti le z aktivnostmi razvija svoje interese. Zelo pomembno je tudi, da imajo mladi kvalitetno predstavo o poklicih, da poklice dobro poznajo, kajti potem lažje usklajujejo svoje interese z zahtevami posameznih poklicev.

Kateri so najpomembnejši kriteriji, po katerih naj se mladi odločajo za izobraževanje in poklic?

Med pomembne kriterije pri izboru poklica sodijo interesi, vrednote, stališča, osebne lastnosti, motivacija za učenje, učne navade, zdravstveno stanje, sposobnosti na eni strani ter mreža šol ter možnosti zaposlitve na drugi strani. Pomembno je, da mladi dobro poznajo sami sebe, da imajo kvalitetne predstave o poklicih in da so seznanjeni s šolskim sistemom (mreža šol, možnosti napredovanja ...)

Osnovnošolci so večkrat v dilemi, ali se odločajo prav, ko razmišljajo o posamezni srednji šoli- od česa bo odvisen njihov uspeh na izbranih srednjih šolah?

Poklicna odločitev sodi med zahtevnejše odločitve v življenju in povsem razumljivo je, da v nas obstaja vedno kanček dvoma, ko sprejemamo tako pomembno odločitev, a če smo dovolj dobro raziskali sami sebe ter poklicne možnosti in smo se odločili v skladu z našimi interesi, sposobnostmi, motivacijo in učnimi navadami, lahko pričakujemo, da bomo na izbrani srednji šoli uspešni.

4. 4 RAZPRAVA

V zaključku predstavljamo dognanja svojega raziskovalnega dela, ki pomenijo odgovore na vprašanja, ki smo si jih zastavile ob začetku raziskovalnega dela.

Ugotovile smo, da na razmišljanja anketiranih o nadaljnjem izobraževanju vplivajo spol anketiranih, njihov učni uspeh in izobrazba staršev. Učenke imajo višji učni uspeh in si želijo pridobiti višjo stopnjo izobrazbe kot učenci. Anketirani z višjim učnim uspehom razmišljajo o daljšem in zahtevnejšem izobraževanju kot anketirani z nižjim uspehom. Učenci staršev z višjo doseženo izobrazbo imajo višje izobrazbene želje.

V mestnih osnovnih šolah je še vedno opaziti visok odstotek učencev, ki se želijo po končani osnovni šoli vpisati v gimnazijo, primestna osnovna šola pa ima višji odstotek učencev, ki se bodo vpisali v negimnazijske programe. Trend vpisovanja na gimnazije je torej v večji meri opaziti v mestnem okolju.

Na izbiro srednješolskega programa anketiranih vpliva predvsem zaposljivost poklica, za katerega bi se šolali, in želja po pridobivanju novih znanj; ugotovitev pa velja tako za učence mestne kot primestne osnovne šole. Presenetili so nas rezultati anketiranih v mestnem okolju, saj smo največji vpliv pripisovale ugledu šole; zanimivo pa se nam zdi tudi, da so vsi anketirani zelo majhen vpliv pripisali vplivu staršev, drugih družinskih članov, prijateljev in vzornikov pri njihovem odločanju za izbran srednješolski program. Na tem mestu se potrди tudi psihološka teorija izbire poklica (Teorija Ginzberga, Ginsburga, Exelarda in Herma), ki pravi, da v obdobju fantazije (6 do 11 let) na poklicne želje vplivajo starši, prijatelji, idoli; v obdobju poizkusov (12 do 17 let) pa se mladostnik odloča za svoj poklic na podlagi svojih interesov, zmožnosti in vrednot.

Ko se anketirani odločajo za nadaljnje izobraževanje, so jim najpomembnejši njihovi interesi/zanimanja; medtem ko sposobnostim ne pripisujejo tako velikega pomena. Presenetila nas je ugotovitev, da zelo nizko pomembnost pripisujejo učnim/delovnim navadam. Strokovnjaki za poklicno usmerjanje menijo, da so poleg učenčevih interesov in sposobnosti za nadaljnje izobraževanje velikega pomena tudi izoblikovane učne navade. Morda takšna odločitev anketiranih izhaja iz dejstva, da je večina vprašanih zadovoljna s svojimi učnimi/delovnimi navadami, saj ocenjuje, da so zadovoljive.

V procesu raziskovalnega dela smo ugotovile, da najljubših predmetov anketiranih ne moremo neposredno povezovati z razmišljanjem vprašanih o njihovih poklicnih namerah, saj na razmišljanje o potencialnih poklicih vpliva še mnogo drugih dejavnikov. Že v teoretičnem uvodu smo zapisale ugotovitev strokovnjakov, da na izbiro poklicne poti posameznika vpliva veliko dejavnikov, njihov vpliv pa je večkrat tudi medsebojno prepleten. Če bi želele ugotoviti, kako pomemben vpliv imajo strokovni delavci (učitelji) na razmišljanja vprašanih o njihovih poklicnih namerah, s svojim načinom dela/poučevanja, bi morale problem s tega stališča raziskati bolj podrobno s samostojnim raziskovalnim delom, ki bi bilo posvečeno tej tematiki. Med priljubljenimi šolskimi predmeti prevladujeta športna vzgoja in likovna vzgoja, pa tudi angleščina in matematika. Ko smo izbrane poklice anketiranih razvrstile na poklicna področja, smo ugotovile, da med vprašanimi prevladuje zanimanje za zdravstveno dejavnost in poklicno-storitvene dejavnosti, poklici z jezikovno- družboslovnega področja so na tretjem mestu, le kakšen odstotek za njim pa tudi poklici s področja naravoslovno-tehnične dejavnosti. Na področjih, za katere vprašani

izkazujejo največ interesa, se nahaja veliko danes zabeleženih deficitarnih poklicev. Morda informacije o opazni nezaposlenosti izobraženih mladih predvsem z družboslovnih področij vplivajo tudi na poklicne namere mlajših generacij. Opozoriti pa želimo, da je slika na tem področju le približna, saj se problematiki poklicnih področij nismo podrobneje posvečale.

Pri razmišljanju o bodočem poklicu anketirane vodijo nekatere statusne vrednote, kot so uspešnost pri opravljanju poklica in zaslužek; aktualizacijske, kot so razvijanje sposobnosti in ustvarjalnost, ter moralne, saj vprašani želijo, da poklic ustreza njihovim vrednostnim prepričanjem. Tudi Brownov holistični model poklicne in življenjske izbire, predstavljen v teoretičnem uvodu, pravi, da človekova karierna pot sledi iz osebnih vrednot posameznika. Na oblikovanje vrednostnega sistema posameznika pa ima velik vpliv okolje (npr. družina). Pričakovale smo, da bodo v večji meri izražene dionizične vrednote, presenetil pa nas je velik pomen, ki so ga vprašani pripisali moralnim in izpolnitvenim vrednotam, ki sodijo med apolonske vrednote. Tudi Edita Krč (Krč 2009, 100) je v svoji diplomski nalogi s pomočjo anketiranja ugotovila, da pri devetošolcih v povezavi s poklici prevladujejo izpolnitvene vrednote (delati, kar je za mladostnika pomembno in smiselno, uporaba svojih talentov in zmožnosti.).

Predvidevale smo, da se anketirani o svojem nadaljnjem izobraževanju in poklicnih namerah v največji meri pogovarjajo s starši, kar se je v analizi anketnega vprašalnika potrdilo; presenetilo pa nas je dejstvo, da se vprašani za pogovor tako redko odločijo v šoli z razrednikom, učitelji in šolsko svetovalno službo. Pozitivno ocenjujemo ugotovitev, da kljub intenzivnim pogovorom s starši, le-ti ne vplivajo v večji meri na odločitve mladih v zvezi z njihovim nadaljnjim izobraževanjem in poklicnimi namerami. Svetovalna delavka šole, ga. Stanka Hozjan, je v pogovoru izpostavila problem časovne stiske pri delu z mladimi na področju poklicne orientacije v šoli in tudi v diplomskem delu z naslovom Dejavniki poklicne odločitve, ki ga je opravila Anja Špiclin (Špiclin 2005, 70) je prebrati predlog avtorice, da bi se vključilo poklicno orientacijo v predmetnik kot samostojen predmet ali kot del predmeta s fiksnim številom ur (kot je na primer v okviru Etike in državljske vzgoje tematski sklop: Izobraževanje in poklic). Tako bi šola delo poklicnega usmerjanja lahko opravila bolj poglobljeno, kar je sedaj, zaradi časovne stiske, le težko doseči.

Glede na to, da so mladi pogosti uporabniki spletnih strani, smo predvidevale, da največ informacij o svojem nadaljnjem izobraževanju pridobijo preko medijskih vsebin, vendar na področju informiranja največjo vlogo odigrata starši in prijatelji, visoko informativno vrednost pa anketirani pripisujejo tudi šolski svetovalni službi. Visok odstotek vprašanih odgovarja, da redko išče informacije o svojem nadaljnjem izobraževanju in poklicih, kar je glede na dostopnost mnogih koristnih informacij, ki so na voljo na ustreznih spletnih straneh, in glede na to, da so bili anketirani nanje opozorjeni v šoli, morda težje razumljivo.

Veseli nas, da smo z raziskavo lahko potrdile svojo hipotezo, da družine vprašanih najpogosteje pozitivno vplivajo na poklicno zorenje anketiranih, saj večina meni, da jim starši zaupajo, omogočajo razvoj njihovih interesov in sposobnosti ter jim omogočajo učenje tudi na lastnih napakah. Večina anketiranih tako zaupa v svoje sposobnosti, se veseli novih izzivov in rada sklepa nova prijateljstva. Prepričane smo, da se bodo na podlagi takšnih osebnostnih lastnosti lažje odločali za izobraževanje in poklic, v katerem bodo zadovoljni.

5. ZAKLJUČEK

V zaključku bomo ocenile dognanja svojega raziskovalnega dela in zapisale kakšen predlog za nadaljnje delo, ki bi morebiti lahko izhajalo iz ugotovitev raziskave. Ozrle se bomo na spretnosti, ki smo jih pridobile z raziskovalnim delom, in na težave, s katerimi smo se soočale.

Analiza anketnega vprašalnika je potrdila veliko strokovnih dognanj, ki smo jih zapisale že v teoretičnih izhodiščih in jih vnesle v razpravo (npr. da so dejavniki, ki vplivajo na razmislek mladih o njihovem nadaljnjem izobraževanju/poklicnih namerah, povezani tudi s starostnim obdobjem, v katerem se nahajajo mladostniki, ali pa dognanje o vrstah vrednot, ki vplivajo na poklicne namere mladostnikov ter še več drugih).

Ko se ozremo na primerjavo med mestno in primestno osnovno šolo, ugotavljamo, da med učenci obeh mestnih osnovnih šol in primestne osnovne šole ni zaznati bistvenih razlik v analizi motivov, na podlagi katerih se odločajo za nadaljnje izobraževanje. V mestnih šolah pa je zaznati večji interes za vpis v gimnazijske programe kot v primestni osnovni šoli.

Strokovnjaki poudarjajo, da se učenci v velikem odstotku vpisujejo na gimnazije, kar vodi v nadaljnje izobraževanje, deficitarni poklici pa so vezani tudi na delavce s končano poklicno ali tehniško izobrazbo določenih smeri. V te smislu kaže primestna osnovna šola bolj vzpodbudne rezultate. Nepoglobljen pregled je pokazal tudi, da se učenci na področju poklicnih namer ogledujejo po različnih področjih dela.

Učenci imajo dobra izhodišča za iskanje ustreznega izobraževanja in kasneje poklica, saj jih odlikujejo osebne lastnosti, ki so značilne za dobro samopodobo, hkrati pa največji odstotek vprašanih meni, da nima težav z odločanjem za nadaljnje izobraževanje in je dobro informirana z izbiro, ki jim jo ponuja izobraževalni sistem, in zaposljivostjo posameznih poklicev.

Morda je razmisleka vredno dejstvo, da vprašani pri odločanju za nadaljnje izobraževanje zelo malo pomembnosti pripisujejo učnim/delovnim navadam; da se le redko sami informirajo o možnostih nadaljnjega izobraževanja/poklicev in da se zelo redko odločajo za pogovor s šolskimi strokovnimi delavci o svojem nadaljnjem izobraževanju/poklicnih namerah. Morda bi bilo dobro, da bi imela šola v okviru posebnih ur, namenjenih poklicni orientaciji, možnost učence še dodatno ozavestiti in usposobiti za kvalitetno odločanje o njihovem nadaljnjem izobraževanju in zaposlovanju. Menimo, da bi bilo zanimivo raziskati tudi, v kolikšni meri na mladostnikovo odločanje o nadaljnjem izobraževanju in poklicne namere vplivajo strokovni delavci šole s svojim načinom poučevanja določenega predmeta.

Raziskovalno delo nas je naučilo rokovanja z literaturo (branje, ločevanje bistvenega, izpisovanje, povzemanje, navajanje virov in literature); pisanja besedilne vrste (anketni vprašalnik); statistične obdelave anketnega vprašalnika in uporabe računalniškega programa za prikaz rezultatov; veččin pogovarjanja (intervju); urejanja vsebine naloge in njenega končnega oblikovanja; preizkusile pa se bomo tudi v ustni predstavitvi raziskovalnega dela. Težave smo imele pri pridobivanju večjega vzorca anketiranih učencev primestne osnovne šole in z nesorazmernostjo obeh vzorcev nismo najbolj zadovoljne, nekaj težav in iz tega izhajajočih pomanjkljivosti pa vidimo tudi v široki vsebinski zasnovi dela.

6. VIRI IN LITERATURA

MONOGRAFIJE:

- Čvar, T. 2011: Dejavniki in vrednote pri poklicnem odločanju učencev na »podeželski« osnovni šoli s poudarkom na naravoslovju in tehniki. Magistrska naloga. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za management.
- Forget, J. M. 2002: Poti adolescence. Ljubljana: Oka.
- Humphreys, T. 2002: Otrok in samozavest. Ljubljana: Založba MK.
- Jelenc, A., Klančnik, J. 2007: Klic na poklic, Izberi poklic. Raziskovalna naloga. Celje: MOC.
- Kozoderc, D. 2005: Sopotniki na poklicni poti mladostnika, Ljubljana: Salve.
- Krč, E. 2009: Pomen vrednot pri izboru študija naravoslovja in tehnike. Magistrska naloga. Koper: Univerza na Primorskem.
- Makarovič, J. 1965: Otrok pred izbiro poklica. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Makarovič, J. 1971: Za kateri poklic si poklican? Maribor: Založba obzorja Maribor.
- Marjanovič, Umek L. 2004: Razvojna psihologija. Ljubljana: Znanstveno raziskovalni inštitut Slovenije.
- Musek, J. 1993: Osebnost in vrednote, Ljubljana: Educy.
- Musek, J. 2000: Nova psihološka teorija vrednot, Ljubljana: Educy.
- Obran, Koren, T. 1995: Vrednote mladih med ideali kulture in resnico dejanj. Radovljica: Didakta.
- Špiclin, A. 2005: Dejavniki poklicne odločitve. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

JEZIKOVNI PRIROČNIKI:

- Skup. avt. 1994: Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: DZS.
- Skup. avt. 2001: Slovenski pravopis. Ljubljana: SAZU.

ELEKTRONSKI VIRI:

- Goršak, M. 2007: Kako pomagati otroku pri poklicni izbiri. Ljubljana: Kadis, d.o.o.
- Hribar, B. 2006: Izbira poklicne poti, Jesenice: OŠ Koroška Bela.
- Molan, M. 2008: Dejavniki, ki oblikujejo poklicno odločitev. Ljubljana: Univerzitetni klinični center Ljubljana.
- Železnjev, Seničar M. 2004: Kako pomagam otroku do izobrazbe in poklica? Ljubljana: MIB d.o.o.

Ministrstvo za šolstvo in šport : www.mszs.si.

Si na koncu osnovne šole in ne veš, kam naprej?

(<http://www.mojucitelj.net/clanki/clanek-si-na-koncu-osnovne-sole-in-ne-ves-kam-naprej/2/>).

Tip osebnosti določa izbiro idealnega poklica:

(http://www.aktiv.si/vsebine/Tip_osebnosti_dolo%C4%8Da_izbiro_idealnega_poklica?id=4243).

Zgradba vzgoje in izobraževanja v Sloveniji

(http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/Struktura/Schema_iz_sistema_SLO_08.pdf).

Center za psihodiagnostična sredstva: (<http://www.center-pds.si/>).

Spletni portali za iskanje prostih delovnih mest:

www.mojedelo.com;

www.svetlakariera.com

FOTOGRAFIJE

Vse v raziskovalno nalogo vključene fotografije so avtorsko delo učenk raziskovalk.

Fotografija na naslovnici:

Fotografija 1: Tjaša Železnik in Rok Ulaga

Fotografija 2, 3: Nuša Pintar

Fotografija 4: Predstavitev poklica vojaka

Fotografija 5: Ga. Stanka Hozjan

Fotografija 6: Ga. Stanka Hozjan in Nuša Pintar

Fotografija 7: Ga. Andreja Jurko

7. ZAHVALA

Zahvaljujemo se g. Darku Pepevniku, ravnatelju OŠ Podčetrtek, za možnost anketiranja učencev njihove osnovne šole.

Hvala g. Marjanu Kuharju, pomočniku ravnatelja I. OŠ Celje, za možnost izvedbe anketnega vprašalnika med učenci njihove šole.

Hvala ge. Andreji Jurko, svetovalni delavka Zavoda RS za zaposlovanje, za opravljen intervju.

Zahvala velja ge. Stanki Hozjan, svetovalni delavki šole, za opravljen pogovor in vsestransko pomoč pri delu.

Zahvaljujemo se anketiranim učencem za izpolnjene anketne vprašalnike.

Hvala ge. Blanki Skočir, mentorici naloge, za vsestransko pomoč in podporo.

8. PRILOGE

8.1 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UČENCE

ANKETA

Smo učenke devetega razreda. Naslov naše raziskovalne naloge je DEJAVNIKI IZBIRE POKLICA UČENCEV MESTNE IN PRIMESTNE OSNOVNE ŠOLE.

Prosimo, da izpolniš anketni vprašalnik, ki nam bo v pomoč pri raziskovanju.

Hvala za tvoje sodelovanje.

Raziskovalke Gea, Monika in Nuša

1. Šola (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

a) OŠ Frana Roša

b) I. OŠ Celje

c) OŠ Podčetrtek

2. Spol (Obkroži ustrezno črko.)

M

Ž

3. Razred (Obkroži ustrezno številko.)

8.

9.

4. Katera prevladujoča šolska ocena označuje tvoj učni uspeh? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

a) *Odlična.*

b) *Prav dobra.*

c) *Dobra.*

d) *Zadostna.*

5. Kakšna je izobrazba tvojih staršev/skrbnikov? (Obkroži črki pred ustreznima odgovoroma.)

IZOBRAZBA STARŠEV/SKRBNIKOV

OČE/SKRBNIK	MATI/SKRBNICA
a) Nedokončana OŠ. b) Zaključena OŠ. c) Nižja poklicna šola (2-letni program). d) Srednja poklicna šola (3-letni program). e) Srednja tehniška in strokovna šola (4 leta). f) Gimnazija. g) Višja/visoka šola. h) Podiplomski študij.	e) Nedokončana OŠ. f) Zaključena OŠ. g) Nižja poklicna šola (2-letni program). h) Srednja poklicna šola (3-letni program). e) Srednja tehniška in strokovna šola (4 leta). f) Gimnazija. g) Višja/visoka šola. h) Podiplomski študij.

6. V kateri srednješolski VIZ-program se želiš vpisati po končani osnovni šoli? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

- a) Nižje poklicno izobraževanje (2-letno poklicno izobraževanje).
- b) Program srednjega poklicnega izobraževanja (3-letno poklicno izobraževanje).
- c) Poklicno –tehniško izobraževanje (3+2).
- d) Tehniško in strokovno izobraževanje (4-letno izobraževanje z nazivom tehnik).
- e) Gimnazijski program.

7. Kakšen vpliv imajo spodaj naštetih dejavniki na tvojo izbiro srednješolskega izobraževanja? (Pomen izrazi s številkami 0,1 in 2; pri čemer pomeni 0 –nima vpliva, 1-ima manjši vpliv, 2-ima pomemben vpliv.)

1.	O šoli se širi dober glas/ima ugled.	
2.	Šola je blizu doma.	
3.	Drugi srednješolski programi so prezahtevni.	
4.	Rad/-a bi si pridobil/-a nova znanja.	
5.	Starši tako želijo.	
6.	To šolo so obiskovali že moji bratje/sestre.	
7.	Moj/-a najljubši/-a prijatelj/-ica gre na to šolo.	
8.	Za to izobraževanje se odločam zaradi svojih zdravstvenih posebnosti.	
9.	Tako se bom izšolal/-a za poklic, za katerega bom dobil/-a zaposlitev.	
10.	Osnovna šola me je navdušila za to izobraževanje.	
11.	To šolo je obiskoval/-a moj/-a vzornik/-ica.	

8. Katero vrsto izobrazbe bi želel/- a doseči? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

- a) Poklicno.
- b) Srednješolsko.
- c) Višjo strokovno.
- d) Visoko strokovno/ univerzitetno.
- e) Magisterij.
- f) Doktorat znanosti.

9. Kateri šolski predmet/-i ti je/so ti najbolj všeč? (Zapiši ga/jih na črto.)

---

10. Kateri/-e poklic/-e bi želel/-a opravljati v prihodnosti?

---

11. Kakšen pomen pripisuješ spodaj zapisanim dejavnikom pri izbiri nadaljnjega izobraževanja? (Dejavnike razvrsti od 1 do 4, pri čemer pomeni 1- najmanj pomembno, 4- najbolj pomembno.)

1. <i>Moji interesi.</i>	
2. <i>Moje delovne/učne navade.</i>	
3. <i>Moje sposobnosti.</i>	
3. <i>Moje ocene.</i>	

12. Kako ocenjuješ svoje delovne/učne navade? (Obkroži črko pred najustreznejšim odgovorom.)

- a) *Moje delovne/učne navade so odlične.*
- b) *Moje delovne/učne navade so zadovoljive.*
- c) *Imam slabe delovne/učne navade.*

13. V kolikšni vplivajo na tvoj interes za posamezne poklice naslednji dejavniki? (Posamezne dejavnike označi s številkami 0, 1 ali 2; pri čemer pomeni 0-nima vpliva, 1-ima majhen vpliv, 2-ima pomemben vpliv.)

1.	<i>Poklic je ugleden.</i>	
2.	<i>Poklic nudi visok zaslužek.</i>	
3.	<i>Pri delu bom lahko uveljavil/-a svoje sposobnosti.</i>	
4.	<i>Pri delu bom uspešen/-na.</i>	
5.	<i>Lahko bom ustvarjalen/-na.</i>	
6.	<i>Delo je pestro in razgibano.</i>	
7.	<i>Lahko bom veliko potoval/-a.</i>	
8.	<i>Lahko bom pomagal/-a ljudem.</i>	
9.	<i>Imel/-a bom veliko prostega časa.</i>	
10.	<i>Delal /-a bom lahko nekaj, kar ustreza mojim prepričanjem in vrednotam.</i>	
11.	<i>Delal/-a bom z nečim lahkim in preprostim.</i>	
12.	<i>Delal/-a bom kot del skupine z mnogimi ljudmi okoli sebe.</i>	

14. S kom se najpogosteje pogovarjaš o svojem srednješolskem izobraževanju oz. poklicni izbiri? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

- a) *S starši.*
- b) *Z drugimi družinskimi člani: bratje, sestre, stari starši ...*
- c) *S prijatelji.*
- d) *Z učitelji posameznih predmetov.*
- e) *Z razrednikom.*
- f) *S šolsko svetovalno delavko.*

15. Kje dobiš največ informacij o svojem srednješolskem izobraževanju/poklicni izbiri? (Dejavnike razvrsti od 1 do 5, pri čemer označuje 1 največ informacij, 5 pa najmanj informacij.)

1.	<i>Družinsko okolje (starši, drugi sorodniki)</i>	
2.	<i>Šola in šolska svetovalna služba</i>	
3.	<i>Vrstniki</i>	
4.	<i>Mediji (časopisje, TV, splet)</i>	
5.	<i>Drugo:</i>	

16. Katere težave imaš pri odločanju za svoje nadaljnje izobraževanje? (V okence vpiši DA ali NE glede na to, ali opisan problem čutiš za svojo težavo ali ne.)

1.	<i>Ne vem, kaj me veseli.</i>	
2.	<i>Premalo poznam izobraževalne možnosti.</i>	
3.	<i>Imam premalo informacij o poklicih.</i>	
4.	<i>Premalo vem o zaposlitvenih možnostih poklicev.</i>	
5.	<i>O nadaljnem izobraževanju se ne morem odločiti sam/-a.</i>	

17. Kako pogosto iščeš informacije povezane z nadaljnjim izobraževanjem/poklicem? (Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.)

- a) Pogosto.
- b) Redko.
- c) Nikoli.

18. Katere pogoje ti za poklicno usmerjanje daje družinsko okolje? (Spodaj zapisane trditve oceni z DA ali NE.)

1.	<i>Družina mi daje možnosti za odkrivanje lastnih interesov.</i>	
2.	<i>Družina mi nudi pogoje za razvoj mojih sposobnosti.</i>	
3.	<i>Družina dopušča, da se učim na svojih napakah.</i>	
4.	<i>Družina me vzpodbuja k samostojnemu odločanju.</i>	
5.	<i>Družina zaupa vame.</i>	

19. V kolikšni meri veljajo zate spodaj zapisane trditve? (Trditvam pripiši številke od 1 do 3, pri čemer pomeni 1- nikoli, 2-včasih, 3- pogosto.)

1.	<i>Zaupam v svoje sposobnosti.</i>	
2.	<i>Veselim se novih izzivov/novih stvari, priložnosti ...</i>	
3.	<i>Rad/-a sklepam nova prijateljstva.</i>	

AVTORICE:

Gea Gornik

Nuša Pintar

Monika Plivac

MENTORICA:

Blanka Skočir

RAČUNALNIŠKI PRELOM:

Gea Gornik

Nuša Pintar

Monika Plivac

FOTOGRAFIRANJE:

Gea Gornik

LEKTORIRANJE:

Blanka Skočir

VEZAVA:

Knjigoveznica Bogataj

OŠ FRANA ROŠA CELJE

ŠTEVILO IZVODOV: 8

CELJE, MAREC 2012